

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tamara Prah

**Razvijanje odnosa med otrokom in starševim
partnerjem po ločitvi ali razvezi**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

PODATKI O MAGISTRSKI NALOGI

Ime in priimek: Tamara Prah

Naslov naloge: Razvijanje odnosa med otrokom in starševim partnerjem po ločitvi ali razvezi

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Število strani: 65

Število tabel: 2

Število prilog: 4

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Deskriptorji: razveza, nov partner, otrok, odnos med otrokom in novim partnerjem, vzpostavljanje odnosa, otrokovo doživljanje razveze, sprejemanje novega partnerja/novega otroka.

Povzetek: magistrska naloga raziskuje odnose v socialni družini po ločitvi ali razvezi. Glavna tema je razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom. V teoretičnem delu so predstavljeni otrokovo doživljanje razveze, zaščita otoka ob razvezi, odnos med sorejenci in vloga novega partnerja. Osredotočam se na razvijanje odnosa med otrokom in partnerjem ter predstavim možne strokovne pomoči za lažjo prilagoditev na nov način življenja. V empiričnem delu sem s kvalitativno analizo intervjuvala štiri partnerje in štiri otroke; tako sem dobila vpogled v razvijanje njihovega odnosa iz obeh vidikov. Raziskava je pokazala, da je vzpostavljanje odnosa med otrokom in partnerjem zahtevno in da je potrebnega veliko časa in potrpežljivosti za zgraditev dobrega odnosa, saj se ta odnos gradi v občutljivih okoliščinah. S pomočjo raziskave sem ugotovila, s kakšnimi izzivi in dilemami se soočajo. Prišla sem do ugotovitev, kaj vse lahko prispeva k boljšemu odnosu med partnerjem in otrokom.

Title: Development of the relationship between the child and the parent's partner after divorce or separation.

Descriptors: Divorce, new partner, child, relationship between stepchild and stepparents, establishing a relationship, The child's experience of divorce, accepting a new partner / new child.

Abstract: This Master's Thesis explores the relationship in a social family after a divorce or a separation. The main theme of this thesis, is the development of the relationship between the child and the stepparent. The theoretical part describes the experience of parental divorce from the child's point of position, protection of the child involved in parental divorce, relationship between the child and the stepparent, relationship between the stepsiblings, the stepparent's involvement in the child's life, and the available professional support, that enables the child an easier adjustment to the new way of life. In the empirical part I used qualitative analysis to gain insight into the development of the relationship between both parties. I interviewed four stepparents and four children, which enabled me to comprehend the situation from each side. According to the research, this kind of situation is very hard for everybody involved. It takes a lot of time and patience to build a solid relationship, since the circumstance is very delicate. This research helped me to better understand the struggles and difficulties, people in this situation are facing, as well as what it takes to improve the relationship between the child and the stepparent.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Tamara Prah

**Razvijanje odnosa med otrokom in starševim
partnerjem po ločitvi ali razvezi**

Magistrsko delo

Mentorica: **doc. dr. Nina Mešl**
Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana, 2017

Predgovor

Ločitev ali razveza je lahko za otroke travmatična izkušnja (Štadler idr. 2009, str. 45–51). Večina otrok si želi družino obdržati skupaj. Veliko otrok ima po ločitvi še vedno kanček upanja, da bosta starša nekoč spet skupaj. Te sanje se lahko otroku dokončno porušijo, ko starš dobi novega partnerja. To lahko v tako občutljivih okoliščinah še nekoliko oteži razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom. Odnos med otrokom in starševim partnerjem je izjemno zahteven odnos. Zdi se, da se veliko govori nasploh o razvezi in posledicah predvsem na otrocih (Schoberl, 2006). Nekako premalo pozornosti se namenja prav odnosu med otrokom in novim partnerjem ter temu, kako je videti situacija iz obeh zornih kotov. Tako otrok kot staršev partner se v takem primeru znajdetata v zelo zahtevni situaciji, zato se mi zdi, da bi lahko bilo več govora o tej temi. Oba se soočata z velikimi dilemami, izzivi, novimi navadami, prilagajanjem, sprejemanjem in še in še. V nalogi se bom zato posvetila njunemu odnosu in skušala poiskati možne rešitve, ki lahko prispevajo k boljšemu odnosu med njima.

Za to tematiko sem se odločila predvsem zato, ker je v današnjem času razveza oziroma ločitev vedno pogostejša (Eurostat Statistics Explained, 2015). Veliko otrok in novih partnerjev se sooča s takšnimi situacijami, sama bi si želela razumeti položaj obeh in prispevati k razvoju znanja za ravnanje na področju socialnega dela. Sama na srečo nisem bila deležna ločitve staršev, vendar sem opazovala razveze drugih, ki so mi zelo blizu. To me je še bolj spodbudilo k raziskovanju te teme.

V teoretičnem delu sem na začetku opisala razlike med ločitvijo in razvezo nato ta izraz uporabljala izmenično skozi celotno nalogo. Opisala sem razloge za ločitev in približala nekaj statističnih podatkov. Raziskala sem tudi otrokovo doživljanje razveze, predvsem po fazah doživljanja in starosti otroka. Nato sem se osredotočila na odnos med otrokom in novim partnerjem, kjer me bo zanimala predvsem vloga novega partnerja, sprejemanje novega partnerja, odnos med sorojenci, dejavniki, ki vplivajo na ta odnos, in kako ohraniti kakovosten odnos. Na koncu teoretičnega dela sem podala nekaj predlogov, kako se prilagoditi na nov način življenja po razvezi s pomočjo socialnega dela, psihoterapije, meditacije, joge in opisala, kako pomembna je skrb za telo (Ganc, 2015).

V empiričnem delu sem opravila kvalitativno raziskavo in intervjuvala osem oseb: štiri nove partnerje in štiri polnoletne otroke z izkušnjo razveze. Skozi empirični del bom skušala ugotoviti, kako poteka razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom od prvega srečanja dalje. Namen te naloge je prav to, da ugotovim, kateri dejavniki lahko vplivajo na njun odnos, kaj jim je v pomoč, koliko zaupanja se vzpostavi med njima in kaj lahko po njihovem mnenju prispeva k boljšemu odnosu.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Nini Mešl za vso strokovno podporo in vsestransko pomoč pri nastajanju magistrske naloge.

Iskreno se zahvaljujem partnerju, ki me je skozi celoten proces nastajanja magistrske naloge spodbujal takrat, ko sem to najbolj potrebovala. Hvala za vse spodbudne besede in podporo.

Iskrena hvala staršem, ki so mi v času celotnega šolanja stali ob strani in me podpirali pri mojem delu. Hvala vam za vso spodbudo skozi celotno šolanje. Hvala tudi vsem sorodnikom.

Zahvaljujem se vsem osmim intervjuvancem. Iskrena hvala vsakemu posebej, da ste z mano delili svoje izkušnje, ki niso bile lahke. Nekateri intervjuji so bili izjemno čustveni, zato še toliko bolj cenim in spoštujem, da ste to delili z mano. Hvala vam.

Zahvaljujem se Anji Kurent in Damijanu Gancu za vso pomoč pri strokovni literaturi.

Zahvaljujem se Centru za socialno delo Krško, ki mi je dal izjemne izkušnje. Hvala Aniti za literaturo. Hvala vam, da ste me spodbudili pri pisanju naloge in mi omogočili vpogled v konkretno delo socialnih delavk.

Najlepše se zahvaljujem svojim rožicam, ki so mi vedno v oporo in verjamejo vame. Andreja, Katja, Špela in Tjaša, hvala vam!

Kazalo

1. Teoretični uvod	1
1.2 Razveze in družina danes.....	1
1.3 Razveza in ločitev	3
1.3.1 Pravni, sociološki in psihološki vidiki razveze	4
1.3.2 Razlogi za razveze in ločitve	6
1.3.3 Vloga centra za socialno delo pri postopkih razveze	8
1.3.4 Statistični podatki razvez v Sloveniji.....	10
1.4 Otrokovo doživljanje razveze ali ločitve	10
1.4.1 Kako povedati otroku za razhod.....	12
1.4.2 Občutki krivde in strahu otroka v času razveze	13
1.4.3 Pravice otroka v postopku razveze	15
1.4.4 Zaščita otroka ob razhodu staršev	16
1.4.5 Čustvene faze žalovanja ob razvezi	18
1.4.6 Doživljanje razveze glede na starost otroka.....	19
1.5 Odnos med otrokom in starševim novim partnerjem	22
1.5.1 Ohranjanje kakovostnega odnosa med otrokom in staršem	23
1.5.2 Vloga novega partnerja v življenju otroka.....	25
1.5.3 Odnos med sorejenci	26
1.6 Nov način življenja po vzpostavitvi novega partnerskega odnosa po razvezi	27
1.6.1 Reorganizirana družina	28
1.6.2 Prilagoditev na nov način življenja s strokovno pomočjo.....	30
1.6.3 Socialno delo.....	31
1.6.4 Psihoterapija.....	33
1.6.5 Mediacija	34
1.6.6 Metode za zmanjšanje stresa: meditacija, joga, čuječnost in skrb za telo	35
2. Opredelitev problema	38
3. Metodologija	40
3.1 Vrsta raziskave	40
3.2 Merski instrumenti in viri podatkov.....	40
3.3 Populacija in vzorčenje	40

3.4 Zbiranje podatkov	41
3.5 Obdelava in analiza podatkov.....	41
4. Rezultati.....	43
4.1 Potek razveze	43
4.2 Ustvarjanje nove družine.....	43
4.3 Okolica	44
4.4 Sprejemanje novega partnerja/otroka.....	44
4.5 Spoznavanje novega partnerja/otroka	45
4.6 Vzpostavitev skupnih navad	46
4.7 Vzpostavitev odnosa in zaupanja	47
4.8 Vloga novega partnerja/otroka.....	48
4.9 Dejavniki, ki vplivajo na odnos	49
4.10 Strokovna pomoč	50
4.11 Odnos z otrokovim drugim staršem	50
4.12 Odnos med polbrati/polsestrami/sorejenci.....	50
4.14 Izboljšanje odnosa med novim partnerjem in otrokom.....	51
4.15 Situacija »ti nisi moj starš«	52
4.16 Izzivi in dileme.....	53
4.17 Otrokovi pomembni dogodki	53
4.18 Odnosi danes	54
4.19 Razprava o rezultatih	55
5. Sklepi.....	59
6. Predlogi	61
7. Uporabljena literatura	62
8. Priloge	66
8.1 Priloga 1: Smernice za polstrukturirane intervjuje	66
8.2 Priloga 2: Intervjuji	69
8.3 Priloga 3: Kodiranje	97
8.4 Priloga 4: Osno kodiranje	117

Seznam tabel

Tabela 1: Osnovni podatki intervjuvancev otrok z izkušnjo razveze.....	40
Tabela 2: Osnovni podatki intervjuvancev - novih partnerjev.....	41

1. Teoretični uvod

1.2 Razveze in družina danes

V današnjem času je družina še vedno zelo pomembna za vsakega posameznika, zato je razpad družine vedno stresen za vse vpletene. Kaj vse zajema pojem družina, bom opredelila v nadaljevanju. Besedo družina so strokovnjaki definirali na različne načine, zato bom nekaj definicij opredelila. Družina je zelo pomembna skupina posameznikov, ki so pogosto med sabo zelo povezani. Keilman (2003) je družino definiral tako: "Družino definiramo v ožjem smislu kot jedrno družino, to sta dve osebi ali več oseb, ki živijo v skupnem gospodinjstvu in so med seboj povezane z zakonsko zvezo, kohabitacijo ali starševskim razmerjem.« Med družine torej uvrščamo tudi pare brez otrok, pare z enim otrokom ali več in enega od staršev z enim ali več otroki. S sociološkega vidika je družina vsaj dvogeneracijska skupnost in institucija. Način življenja družin je odvisen od družbenih okoliščin ter od posameznikovih odločitev v družini. Pravijo, da je družina svet, življenje, človeštvo in družba v malem. Je edinstvena celica, kjer se spleta temeljne vloge človeškega bitja. Definicija OZN pravi, da družino predstavljajo vsaj en (odrasel) človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/e in je kot taka prepoznavna v zakonodajah (Rener, 2006, str. 15–17). Družina mora opraviti temeljne funkcije: reproduktivno, socializacijsko, ekonomsko in čustveno. Funkcije je možno opraviti tudi zunaj družine, vendar je najbolje, če se te opravijo v družini. Za preživetje družbe je pomembno tudi prenašanje kulturnih vzorcev, družbenih pravil, znanj in veščin. Tak prenos s socializacijo po navadi opravijo starši in sorodniki, s katerimi živijo otroci. Uspešna socializacija je takrat, kadar otrok ponotranji družbena pravila, norme in vrednote in si ustvari svoje lastno kritično mišljenje (Barle Lakota, 2006, str. 91). V družini lahko pride tudi do dezorganizacije. Ostajata dva tipa dezorganizacije družine: strukturna, o kateri govorimo takrat, ko se spremeni oblika družine in funkcijska, o kateri govorimo tedaj, ko družina ne opravlja več svojih temeljnih funkcij in so zato moteni medosebni odnosi. Do dezorganizacije lahko pride zaradi razveze, ločitve, smrti staršev ali migracij. V svoji magistrski nalogi se osredotočam na dezorganizacijo družin zaradi razveze in kako se ponovno vzpostavlja nova družina. V zadnjem času število razvez močno narašča zaradi: spremenjene socialne funkcije zakonske zveze, razveze so postale družbeno bolj sprejemljive, pričakovanja ljudi glede tega, kakšna naj bo zakonska zveza, so se spremenila,

spremenjen je družbeni položaj žensk, višji življenjski standard in imamo manjši vpliv širših sorodstvenih zvez (Barle Lakota, 2006, str. 93–97). Zakonski konflikt je glavni vzrok za blokade v družini, ki lahko vodijo v razvezo. Družina se lahko razvija, če se razvija tudi partnerski odnos. Če v odnosu ni dovolj varnosti za izkazovanje ljubezni, iskrenosti, strahu in drugih občutkov se bo to kazalo v razdiralnem odnosu med partnerjema in posledično to vpliva na razvoj otroka, ter vodi v razvezo (Kompan Erzar, 2003. str. 37–38). Zelo težka naloga je sprejeti ločitev in se mirno pogovoriti o nadaljnjem življenju, brez obtoževanja. Če se starša uspešno dogovorita in še naprej sodelujeta pri vzgoji otrok, potem se otroku zmanjšajo negativni učinki razveze. Otroci najbolj trpijo v postopku razveze, ko čutijo, da se starša borita za otroka. Takšni konflikti delujejo na otroka zelo negativno, še bolj kot sama ločitev. Razpad zakonskega ali partnerskega odnosa, kjer je vpleten tudi otrok velja za najzahtevnejši razpad odnosov. Družino po ločitvi ali razvezi imenujemo reorganizirana družina (Ule, 2009, str. 374). Družina je zelo pomembna, vendar se mora vsak posameznik v družini zavedati, da je pomemben vsak posameznik v družini in niso le celota. Velikokrat se ljudje lahko preveč posvetijo, le drugim in niso zadovoljni sami s sabo in tako nastajajo konflikti, ki vodijo v razvezo. Vsak posameznik mora v vsaki zvezi, družini ali skupnosti poskrbeti za svojo osebno rast. Iris Tarbuk (2016) pravi: *»Iskrenost do samega sebe je izhodišče naše iskrenosti do drugih. Če za svoje osebne neuspehe obtožujemo izključno druge, bomo obtičali na neki življenjski stranpoti, s katere ne bomo mogli napredovati.«* Po izkušnji razveze se mi zdi izjemnega pomena, da se vzame kot izkušnja in se vsak posameznik iz nje nekaj nauči in dela na osebni rasti ter se ne vrača v preteklost, ampak živi sedanost.

1.3 Razveza in ločitev

V Sloveniji imamo dva izraza za to, ko se zakonca razideta oziroma prenehata živeti skupaj. To sta ločitev in razveza. Ločitev je poljubni izraz in pomeni prenehanje zakonske zveze ali izvenzakonske skupnosti. Razveza je pravni izraz, ki pomeni prenehanje zakonske zveze na podlagi sodbe sodišča. V primerih, ko partnerja nista sklenila zakonske zveze, o prenehanju govorimo kot o razpadu izvenzakonske skupnosti. V magistrski nalogi bom uporabljala izmenično izraza ločitev in razveza, z njima bom označevala situacijo, ko partnerja oziroma starša otroka prenehata živeti skupaj, čeprav se mogoče tudi ne razvežeta pravno (Štadler idr., 2009).

Ob ločitvi pride do faz žalovanja tako za partnerje kot tudi za otroke. Na tem mestu bom opisala večstopenjski proces žalovanja partnerjev ob ločitvi. V naslednjih poglavjih bom še enkrat opredelila proces žalovanja partnerjev na nekoliko drugačen način in kasneje še čustvene faze žalovanj pri otrocih. Kessler (v Mayer, 2000, str. 20) je razvila šest stopenjski model. Prva stopnja je razočaranje v odnosu. Partnerja v odnosu spoznata, da ne zmoreta razviti iskrenega odnosa. Povečevati se začne čustvena razdalja med njima in nastopijo konflikti. Na tej točki je z ustrezno strokovno pomočjo zakon še možno rešiti. Druga stopnja je razkroj odnosa in čustvenih odnosov. Partnerja tukaj obupata eden nad drugim in komunikacija se zelo poslabša. Ne gradita svojega partnerskega odnosa, ampak komunicirala le o otrocih, financah, starših itd. Spolnost tukaj ni več aktivna in partnerja si več ne povesta svojih občutkov. Tretja stopnja je izguba navezanosti, ko se odnos dokončno razpade in partnerja izgubita upanje, da je odnos še možno rešiti. Tukaj je možno, da se pojavi nov partner. Četrta faza je ločitev, kjer se eden izmed partnerjev fizično odseli, in to je največji stres za partnerja in za otroka. Peta stopnja je prebolevanje izgube, kjer se predelujejo vsi občutki krivde, sramu, žalosti, jeze itd. Zadnja faza je sprejetje ločitve in nov začetek. V tej fazi partnerja sprejmeta ločitev in si začneta ustvarjati novo življenje (Ganc, 2015, str. 45–50).

Razveza se začne s preobrazbo partnerskih in družinskih odnosov, začnejo se premiki v dnevni rutini, vlogah, dejavnostih, socialnih odnosih. Nato se začne sprememba zaznavanja sebe in izguba ravnotežja (Walsh, 2003). Iz nekaterih raziskav v Tepavčević (2015) izhaja ugotovitev, da bi družbene institucije morale poskrbeti za iskanje načinov reševanja razvez kot preventivo in ne zgolj po razvezi. Bolj se bi bilo

treba osredotočati na poglobitev vzgoje in priprave mladih ljudi na zakonsko zvezo oziroma skupno življenje z otokom. V primeru, da bi ljudje bili bolj ozaveščeni o medosebnih odnosih, bi prej zaznali krizo in bi jo lahko pravočasno mirno rešili ali pravočasno poiskali strokovno pomoč (Tepavčević, 2005).

1.3.1 Pravni, sociološki in psihološki vidiki razveze

V nadaljevanju bom opisala pravni, sociološki in psihološki vidik razveze. S temi tremi vidiki lahko zelo dobro povzamem ključne vidike razveze. Prvi, ki ga bom opisala, je pravni vidik. V zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je zapisano: »Preden sodišče razveže zakonsko zvezo, mora ugotoviti, ali je s sporazumom zakoncev poskrbljeno za varstvo, vzgojo in preživljanje skupnih otrok ter za stike med otroki in starši v skladu s koristjo otrok. Če sodišče ugotovi, da sporazum zakoncev iz prejšnjega odstavka ni v skladu s koristjo otrok, predlog za sporazumno razvezo zavrne (Ur. l. RS, 15/2017, Družinski zakonik (DZ), 96. člen).« Pri pravnem vidiku ločitve, razveze lahko ločimo na tri načine. Ločitveni postopki so lahko: sporazumna ločitev, tožbena ločitev ali razveljavitev zakonske zveze. Pri razveljavitvi zakonske zveze veljajo enaka pravila, kot pri razvezi zakonske zveze. Vlogo za razveljavitev lahko poleg zakoncev oddajo tudi državni tožilec ali vsak, ki ima pravni interes. Zakonska zveza je neveljavna, če pri sklenitvi zveze nista prisotna oba zakonca. Neveljavna je, če zakonca nimata namena živeti skupaj, ali je bila privolitev izsiljena. Prav tako ni veljavna, če jo sklene mladoletna oseba brez dovoljenja CSD in staršev, nekdo, ki je že poročen, ali ožja sorodnika. V teh primerih je zakonska zveza neveljavna (OP Nanut, 2017). Sodišče lahko razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma ali na podlagi tožbe enega od staršev. Vsak od staršev ima pravico preklicati zakonsko zvezo, ki je zaradi kakršnega koli razloga nevzdržna. Postopek razveze preko tožbe poteka tako, da najprej starš vloži tožbo in jo sam ali odvetnik izroči sodišču. Sodišče tožbo pregleda in če ima tožba vse pomembne dele jo sodišče vroči drugemu staršu, da nanjo odgovori. V primeru, da se oba starša strinjata z ločitvijo, se morata sporazumeti, kje bo otrok živel, kakšna bo preživnina in o stikih. Preživnina se določi glede na otrokove potrebe in glede na materialne zmožnosti starša. Zajemati mora stroške za življenjske potrebe: stroški bivanja, hrane, oblačil, razvedrila, šole, varstva in ostalih posebnih potreb, ki se razlikujejo med otroki. Pri notarju morata starša skleniti sporazum o delitvi premoženja. Preden sodišče razveže zakonca se prepriča, da so sklenjeni sporazumi v korist otroka. O tem se pridobi

mnenje od centra za socialno delo. V primeru, da se starša ne moreta dogovoriti in skleniti sporazuma, vložita tožbo in nato sodišče presodi in odloči. Na dan, ko je sodba na sodišču morata biti prisotna oba starša ali pooblastita odvetnika. Starša sta nato uradno razvezana, ko sodnik izda razvezno sodbo. V primeru, da se eden od staršev pritoži je potrebno počakati na odločitev višjega sodišča (Schoberl, 2006, str. 35–42). V primeru, da zakonca predlagata sporazumno razvezo in se eden od staršev ne udeleži razgovora na centru za socialno delo, se naredi zapisnik, v katerem se navede razloge za neudeležbo če so znani (DZ, 2017: 204. člen). Pravni postopki se lahko zelo hitro in mirno rešijo, v primeru, da sta starša usklajena in se strinjata glede premoženja, preživnin in stikov. V primeru, da se ne strinjata, so lahko pravni postopki zelo dolgi in obremenjujoči za otroka in partnerja.

Vzroki za naraščajoče razveze in ločitve v zadnjem času so tudi v kulturnih, pravnih in verskih spremembah. Z zvišanjem družbenega položaja žensk se je situacija spremenila, saj ženskam ni treba več trpeti v ponesrečenih zakonskih zvezah in imajo moč, da se odločajo za svoje življenje, kako in s kom ga bodo preživele. K temu pripomore tudi višji ekonomski razred žensk. Razveze se povečujejo v civiliziranih državah. Kot vzrok za povečanje razvez je navedeno: liberalizacija zakonodaje, spremenjene ekonomsko-socialne razmere, urbanizacija, rušenje patriarhalnih odnosov, menjava mentalitete ljudi, emancipacija žensk, spremenjena stališča do seksualnosti. Vse te spremembe so privedle tudi do tega, da razveze naraščajo (Macuh, 2014, str. 69–70). Štirje glavni sklopi kazalnikov družinskih sprememb od moderne k postmoderni so: spremembe oblik in kompozicije družine, poročne spremembe, rodnostne spremembe in širše družbene in demografske spremembe, ki vse vplivajo tudi na naraščajoče število razvez (Švab, 2001, str. 59–67). Zaradi zgoraj naštetih dejavnikov in družinskih sprememb v postmoderni razveze naraščajo. Socialni učinki, ki jih imajo razveze na posameznika, so manjša vključenost v socialne aktivnosti, lahko tudi zelo povečana aktivnost dela. Pojavi se lahko večja socialna izolacija, saj se z razvezo v večini izgubijo stiki s partnerjevimi sorodniki. Možnost je tudi, da se oddalijo s prijatelji, saj več nimajo skupnih interesov s poročenimi prijatelji. Poročeni prijatelji lahko vidijo tudi nevarnost za stabilnost svojega zakona. Lahko se tisti prijatelji, ko so bili skupni, oddalijo, saj ne želijo izbrati le enega (Walsh, 2003). Spremembe življenja po razvezi so velike tako za otroke kot starše.

Razveza je stresna za starše in otroke, zato bom opisala še psihološki vidik razveze. Ob razvezi so pričakovani različni čustveni odzivi, spremembe v vedenju posameznika in pri otrocih so možne učne težave. Po novejših raziskavah (Andrejč, 2013) naj bi negativne posledice razveze na otroka po nekaj letih minile brez trajnih posledic. Bolj izpostavljeni so mlajši otroci, kjer se lahko težave kažejo dlje časa. Otroci z razvezanimi starši imajo po raziskavah (Andrejč, 2013) večje učne težave kot otroci nerazvezanih staršev. Prav tako so bolj izpostavljeni čustvenim in psihološkim težavam. Pri nekaterih otrocih so zaznani negativni vidiki čustvovanja do sebe, kot so žalost, anksioznost, osamljenost in odvisnost. Možne so tudi negativne reakcije na okolje, kot so agresija, jeza in nasprotovanje. Zaradi psiholoških in čustvenih stisk so tako otroci kot starši bolj izpostavljeni boleznim. Seveda na vsakega posameznika razveza vpliva drugače, zato ne moremo postavljati enotnih vzorcev. Bolj kot sama razveza na te posledice vpliva družinsko okolje in razmere. Ključno za podporo otroku je odnos med otrokom in staršem. Pomembna je odzivnost staršev na otrokova dejanja. Starš, ki sam pri sebi nima večjih čustvenih stisk v povezavi z razvezo, ima bolj kakovosten odnos z otrokom kot tisti, ki morajo še veliko stvari razčistiti pri sebi. Pozitivna psihološka prilagoditev starša na razvezo je zelo koristna in omogoča lažje prilagajanje otroka na novo življenje. V večini takšni starši nudijo čustveno in socialno oporo, imajo določena jasna pravila in primerna pričakovanja od otrok. Psihično stanje starša je torej izjemnega pomena za otrokovo lažjo prilagoditev in njegov razvoj (Andrejč, 2013).

1.3.2 Razlogi za razveze in ločitve

Glede na to, da se trend naraščanja razvez še kar povečuje, bom poleg že zgoraj omenjenih družbenih, kulturnih in verskih razlogov za razveze v nadaljevanju navedla še ostale glavne razloge za razpad zvez. Kot sem že zgoraj omenila je razveza ali ločitev zelo stresna za vse člane v družini. Ločitev je v večini primerov dalj trajajoče dogajanje, ki ima različne razloge. Med najpogostejše razloge za ločitev uvrščamo naslednje. Ko si eden izmed partnerjev najde novega partnerja, ker niso njegove potrebe v zakonu zadovoljene. Zaljubi se v drugo osebo in začne novo življenje. Drugi razlog je praznina, ko partnerja preprosto nimata več skupnih interesov, ki bi ju povezovali. Zmanjkuje jima tem za pogovor in njuno skupno življenje postaja dolgočasno. Tretji razlog je različni osebni razvoj. Partnerja se usmerita vsak v svoje

cilje in pričakovanja se spremenijo. Ne podpirata se več v osnovnih dejavnostih in zanimanjih. Četrty razlog je nasilje in odvisnost enega od partnerjev ali celo obeh. Zelo pogosta odvisnost je odvisnost od alkohola, ki pogosto pripelje do nenadzorovanja samega sebe in privede do nasilja. Večina partnerjev na začetku zveze pričakuje, da bosta za vedno skupaj in zato razpad zakona jemljeta kot izgubo ali neuspeh (Štadler idr., 2009). V Sloveniji še vedno dobra tretjina državljanov meni, da je nasilje v družini zaseben problem, ki je še vedno stigmatiziran. Posledica tega je manj prijav in molk. Zaradi tega je lahko korak za razvezo v primeru nasilja za posameznika še težji, saj doživlja dvojno stigmatizacijo kot žrtev nasilja in kot razpadli zakon. Zdi se, da je treba delati na večji ozaveščenosti o ničelni toleranci do nasilja (Rener idr., 2006). V zakonu so lahko razlogi za ločitev poleg zgoraj naštetih tudi: težave v spolnem življenju, nenehni prepiri o spolnosti, denarju, otrocih in domačih opravilih, neutemeljeno ljubosumje, težave z otrokom, usihanje ljubezni ali odtujitev med partnerjema in različne odvisnosti (Charlish, 1998, str. 20).

Partnerski odnos je treba vedno znova graditi in ga nadgrajevati. Gottman (v Gottman in Silver, 1999) opredeli osem dejavnikov, ki so znak, da napovedujejo razvezo. Dejavniki so, da je v zakonu prisotno več negativnosti kot pozitivnosti, da se stopnjuje občutek negativnosti, pojavi se čustveni izklop ali umik, pojavijo se propadli poizkusi popravljanja odnosa, prevlada občutek negativnega čustvovanja, vzdržuje se nespečnost in kronična fiziološka vzdraženost ter neuspešnost moških sprejeti vpliv svojih žensk. Opredeli tudi zadnje štiri faze, ki signalizirajo konec zakona. To so, da zakonske težave vidimo kot zelo resne, pogovori o stvareh se nam zdijo nesmiselni in težave rešujejo posamezno. Živeti začnejo vzporedna življenja in vzpostavi se občutek osamljenosti. To so dejavniki in faze, ki so znak, da se bosta partnerja kmalu razvezala (Gottman in Silver, 1999).

Doživljanje hudega zakonskega konflikta je podobno procesu žalovanja. V drugem poglavju sem že opisala šeststopenjski model žalovanja (Kessler v Mayer, 2000) ob ločitvi, v pa nadaljevanju opisujem proces ločitve, ki poteka po naslednjih stopnjah, kjer so izpostavljena partnerjeva čustva v procesu. Najprej je velik šok za oba partnerja, ko spoznata, da ne zmoreta uspešno reševati težav in se zapletata v bolečo čustveno igro. Vsi poskusi dogovorov se končajo s prepiri in obtožbami. Nato sledi faza zanikanja, ko se partner ali oba partnerja začneta izgovarjati na to, da sta imela le slab dan in da vse skupaj ni tako hudo. Jeza se pojavi, ko partnerja spoznata, da nikoli ne bo drugače in si zadajata velike rane. Jeza izhaja iz nerazrešenih situacij iz preteklosti.

Ob razhodu pride nato do globoke žalosti, ki lahko vodi v depresijo. Sledi pogajanje med partnerjema; pogajata se o otrocih, materialnih zadevah, družinskih obveznosti in še veliko drugih stvareh, ki v tem času izbruhnejo. Lahko sledi obup, onadva pa spoznata, da nista drug drugemu pripravljena pomagati. Predstavljata si nevarnost. Ko spoznata, da ne moreta več biti skupaj, se lahko zgodi čustvena ločitev in se le umakneta en od drugega, vendar še živita skupaj. Lahko se tudi fizično odselita. Seveda te stopnje ne veljajo za vsak par v točno določenem vrstnem redu. Nekatere stopnje lahko izstopajo bolj, druge zelo malo, ene se lahko celo ponovijo. Vsak to situacijo doživlja po svoje (Štadler idr., 2009, str. 41–43). Razlog, ki privede do razveze je lahko tudi slaba komunikacija med partnerjema. Komunikacija ni vedno usmerjena k harmoniziranju odnosov med ljudmi. Komunikacija lahko sproži tudi konflikte in sovraštvo med ljudmi. Vsa izražena čustva so oblika komunikacije med partnerjema. Vendar če partnerja ne zaznata neverbalne komunikacije, preko katere si izražata čustva, lahko pride do konfliktov, ki vodijo v razvezo (Ule, 2005). Kakovostna komunikacija med partnerjema je nujna za ohranjanje dobrih odnosov.

1.3.3 Vloga centra za socialno delo pri postopkih razveze

Pri razveznem postopku ima pomembno vlogo center za socialno delo, kjer se opravi svetovalni razgovor. Opisala bom celoten postopek, kako pride do svetovalnega razgovora in kako poteka ter kaj vse mora upoštevati socialna delavka pri svojem delu. Sodišče pošlje predlog o sporazumni ali tožbeni ločitvi na center za socialno delo. Naloga centra je, da opravi svetovalni razgovor z zakoncema. Razgovora se morata nujno udeležiti oba zakonca. Namen svetovalnega razgovora je, da dosežejo dogovor o urejanju življenja ob razpadu zakonske zveze, dogovor o varstvu in vzgoji otrok, določitev stikov in preživnine. Razgovor se opravi tudi posebej z otrokom, kjer se ga seznani o razveznem postopku, njegovih pravicah, lahko pa tudi izrazi mnenje glede vzgoje in dodelitve stikov. Otrok lahko sam pove, pri kom bi raje živel. Naloga centra je, da pride do resnice, pri kom bi zares raje živel in kaj bi bilo v otrokovo korist. Razgovore z otrokom v večini opravlja psihologinja, ki na podlagi razgovora poda mnenje. Na koncu center poroča sodišču o svetovalnem razgovoru, v katerem poda svoje mnenje glede določitve stikov, preživnine in vzgoje otrok (CSD Ljubljana Šiška, 2017).

Socialna delavka mora pri razgovoru biti spoštljiva in odgovorna sogovornica. Naloga strokovnega delavca je torej, da se pridruži uporabniku in nudi odprt prostor, da lahko vsak pove, kar želi. Jezik socialnega dela je raziskovalni jezik, ki je lahko tudi zelo oseben jezik (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Kriteriji vzpostavljanja in ohranjanja konteksta učinkovite psihosocialne pomoči, ki jih moramo upoštevati pri razgovoru v ločitvenih postopkih, so: odprt prostor za razgovor, oseben stik, tukaj in zdaj, pridruževanje uporabniku, osebno vodenje in dogovarjanje o želenem razpletu. Upoštevati je potrebno načelo etike udeležенosti in oblikovati možne načrte (Čačinovič Vogrinčič in Šugman Bohinc, 2000).

Pri svetovalnem razgovoru se lahko zgodi tudi to, da eden od partnerjev ne želi komunicirati. Vendar ljudje ne zmoremo ne-komunicirati, zato tudi, če molčimo, je to še vedno komuniciranje, s katerim nekaj izražamo. Socialna delavka mora biti v procesu dela pozorna tako na verbalno kot neverbalno komunikacijo uporabnikov. Torej ne moremo ne-komunicirati, lahko komuniciramo aktivno ali pasivno, z besedami ali tišino, zavedno ali nezavedno, uspešno ali neuspešno, namerno ali nenamerno. Katerikoli način uporabimo, z njim nekaj izražamo in vplivamo na človeka, ki je v bližini. Človek, ki je v bližini nas, se ne more ne-odzvati. Sporočilo lahko razume na drugačen način, kot ga je mislil sporočevalec, in tukaj lahko pride do nesporazumov. Do tega lahko pride tudi v postopku ločitve partnerjev (Šugman Bohinc, 2003).

V postopku razveze je svetovalni razgovor med partnerjema na centru za socialno delo nujen, zato lahko pride tudi do tega, da se kakšen posameznik s težavo udeleži tega razgovora. V teh primerih mora strokovna delavka obvladati tudi delo z napotenimi uporabniki. DeJong in Berg v Šugman Bohinc (2007) sta oblikovala konkretna priporočila za vodenje razgovora z neprostopoljnimi uporabniki. Na začetku se pojasni vloga, zakaj je uporabnik prišel na razgovor in kakšna je vloga socialne delavke v tem razgovoru. Sledi opis problema in poizkus rešitve, kjer se raziskuje življenjski svet uporabnika. Nato se oblikuje cilje in načrtuje konkretne korake v njihovi smeri. Zaključijo se s pohvalami in komplimenti. Dva minimalna kriterija za uspešen razgovor sta nadaljevanje razgovora z uporabnikom in povratna informacija o uresničevanju zastavljenega minimalnega želenega razpleta oziroma cilja uporabnika (Šugman Bohinc, Rapoša Tanjšek in Škerjanc, 2007). Iz tega se da razbrati, da ima socialna delavka težko nalogo, hkrati pa zelo pomembno, saj je ona tista, ki strokovno odloča, kaj je v korist otroka.

1.3.4 Statistični podatki razvez v Sloveniji

Spreminjanje družinskega življenja v zadnjih letih predstavlja kar nekaj težav za demografsko statistiko. Statistiki se ukvarja bolj z materialnim in reproduktivnim vedenjem posameznikov. Tukaj se izpusti način družinskega življenja. Družinsko življenje v Sloveniji je zelo raznovrstno, spreminjajo se družinske vloge in delitev družinskega dela. Družina je še vedno kljub spremembam pomembna družbena institucija. Vse pogostejša oblika družine postajajo enostarševske družine z otrokom, v večini so to matere. Čeprav naj bi bile prav te družine bolj izpostavljene slabšim ekonomskim razmeram, še vedno število razvez narašča. Razveza je danes postala že običajen del vsakdanjega življenja. Podatki kažejo, da bo tudi vnaprej trend naraščanja razvez rasel (Rener idr., 2006). Statistični podatki v letu 2015 v Sloveniji kažejo, da je bilo sklenjenih 6449 število zakonskih zvez. Povprečna starost ženina je bila 34,8 let, neveste pa 32,1 let. Število zakonskih razvez je bilo 2432, kar pomeni 1,2 razveze na 1000 prebivalcev ali 377,1 razveze na 1000 sklenitev zakonskih zvez. V tretjem četrtletju 2016 v Sloveniji je zakonsko zvezo sklenilo za 2,5 % več parov in se jih razvezalo za 13,1 % več kot v enakem obdobju leta 2015. Iz tega lahko sklepamo, da razveze še vedno naraščajo. Veliko je tudi parov, ki živijo v izvenzakonski skupnosti, a ti niso zajeti v to statistiko. Zato lahko sklepamo, da je ločitev še bistveno več (STAT, 2015). Največ razvez je bilo na obalno-kraški regiji, najmanj v koroški. Zakonske zveze so se v povprečju razpadle po 14,1 leta. V zadnjih dvajsetih letih se je najbolj povečalo število tistih razvez po 15 letih zakona. V Sloveniji se trenutno razveže več kot četrtna zakonskih zvez. V letu 2014 se kar 58 % otrok ni rodilo v zakonski zvezi. Ta podatek nam sporoča, da je še veliko več ločitev, ki niso zabeležene v statistiki za razveze zakonskih skupnosti (Eurostat Statistics Explained, 2015). Iz rezultatov statistike lahko razberemo, da trend naraščanja razvez še vedno ostaja. Predvidevajo, da je razvez še veliko več, kot jih beležijo.

1.4 Otrokovo doživljanje razveze ali ločitve

Glede na zgoraj omenjene statistične podatke lahko sklepamo, da se bo vedno več otrok soočalo z razvezami staršev, ki so za otroke zelo stresne. Otrok ločitev doživlja kot hud in pretresljiv dogodek. Ta dogodek otroka čustveno prizadene. Stresno doživljanje ločitve je odvisno tudi od stiske ob razpadu celovitosti družine in konfliktov med staršema pred in po ločitvi. Otrokovo doživljanje je odvisno tudi od starosti otroka,

temperamenta, spleta okoliščin ali drugih osebnostnih lastnosti. V obdobju pred razvezo se pri večini družin porušijo ustaljene navade in vloge članov. Otrok je prikrajšan odsotnosti enega od staršev. V otroku med tem obdobjem nastaneta velika zmedenost in strah, saj še ne dojame, kaj se pravzaprav dogaja in kaj se bo še dogajalo v prihodnosti. Otrok je v tej situaciji zelo negotov in ne ve, kaj pričakovati. Ogrozi se lahko tudi njegov občutek varnosti. Zato je zelo pomembno, da otoku nudimo varnost in se z njim v teh razmerah še bolj pogovarjamo. Otrok, ki se že od majhnega težko prilagaja na nove spremembe, mu je sprejemanje ločitve in njenih posledic še veliko bolj stresno. Prav tako otroci, ki imajo že pred razvezo razvite psihosocialne težave, so še bolj ranljivi za dogajanja ob razvezi. Otroci vse svoje stiske in težave lažje izražajo z vedenjem kot z besedami. Ob ločitvi ali razvezi otroci doživljajo močne negativne občutke, kot so: krivda, sram, žalost, jeza, obup, negotovost, osamljenost, strah. Zato je otroku v tem obdobju treba pojasniti veliko vprašanj in dvomov, ki jih ima. Vsekakor je nujno povedati otroku, da ni on kriv za ločitev in ga te krivde razbremeniti. Veliko otrok prevzeme to krivdo nase, kar je zelo narobe (Štadler idr., 2009, str. 45–51). Značilni odzivi otroka na ločitev ali razvezo staršev so lahko: zanikanje, občutek zapuščenosti, preokupiranost z informacijami, jeza in sovraštvo, depresija, ki se kaže kot zaspanost otroka, motnje spanja in hranjenja, socialna osamitev ali telesno poškodovanje. Nekateri otroci se lahko na razvezo odzovejo tudi s pretirano zrelostjo ali nezrelostjo, preobremenjenost s pomiritvijo staršev, obtoževanjem, krivdo ali izživljanjem (O'Connell Concoran, 1997).

Psihološki odzivi otrok na razvezo se lahko razlikujejo glede na tri dejavnike. Prvi dejavnik je kakovost otrokovega odnosa s staršema pred razvezo. Drugi dejavnik je intenziteta trajanja starševskega konflikta in tretji dejavnik je zmožnost staršev, da se osredotočita na potrebe otroka v njuni razvezi (O'Connell Concoran, 1997).

Posledice ločitve za otroka so zagotovo kratkoročne, pri nekaterih pride tudi do dolgoročnih. Na to, kakšne posledice bo imel otrok, vplivata predvsem dva dejavnika. Prvi je kakovost odnosa po ločitvi med materjo in očetom. Drugi je zadovoljstvo otroka v reorganizirani družini. Nekateri otroci ločitev staršev prebolijo v času od enega do treh let in se potem privadijo na novo življenje. Drugi otroci imajo dolgoročne posledice, kar pomeni, da je ločitev vplivala na kasnejše zmožnosti za kakovostno življenje. Zelo pomembno je, da po ločitvi otrok zaživi v varnem okolju, kjer sta starša med sabo uspela razviti sodelujoč odnos. Otrok v na novo urejeni družini ima več možnosti, da ne bo imel dolgotrajnih negativnih posledic. Prav tako ima lahko ločitev na otroka tudi

ekonomske in socialne posledice (Štadler idr., 2009, str. 54–60). Vsak otrok ločitev doživlja po svoje. Kar nekaj dejavnikov, ki na to vplivajo, sem naštela že zgoraj. Prav tako so posledice ločitve na otroka odvisne od različnih dejavnikov in razmer v družinskem okolju. Ne moremo poenotiti enakega doživljanja vseh otrok ob razvezi, saj je vsak otrok in družinsko okolje drugačno.

1.4.1 Kako povedati otroku za razhod

Skoraj ni primera, kjer bi otroka ali partnerja z razvezo soočili kar nenadoma. Pred razvezo so v večini primerov prisotni prepiri, jeza in nezadovoljstvo. Otrok verjetno že sam zazna, da med staršema nekaj ni v redu. Vendar je vseeno treba biti previden pri razkritju te novice (Stražar, 2007).

Ko partnerja skleneta, da se bosta ločila, je to novico treba predati otrokom. To je kar zahtevna naloga. Veliko ljudi v takih situacijah je pod stresom in v zmešnjavi, zato niso zmožni obrazložiti otroku, kaj se dogaja. V tem času je prisotnega veliko nemira, skrbi in žalosti. Vendar otroku je treba to novico čim prej sporočiti in mu obrazložiti, kako bo potekalo nadaljnje življenje. Otrokom moramo dopustiti, da zastavljajo vprašanja, ki jih zanimajo, in jim nanj tudi odgovorimo. Otroci bodo imeli veliko vprašanj in skrbi glede drugega starša. Čeprav je to v tistem trenutku za starša zelo ranljiva tema, morata otroku podati odgovor in mu ne dati občutka, da s svojimi vprašanji povzroča še večji stres in žalost. Če pride do tega občutka, se otrok zapre in sam pri sebi veliko razmišlja o možnih odgovorih. Zelo težko je natančno določiti, kdaj otroku povedati, da se starša ločujeta. V nekaterih primerih sploh ni časa za pogovor o tem, ker partner preprosto odide, tako da otrok na ta način izve nastalo situacijo. Otroku je treba nuditi podporo, da se ne znajde v veliki stiski in pri sebi začne iskati vzroke kaj je on naredil, da je starš odšel. Najboljše bi bilo, če bi starša skupaj otrokom mirno obrazložila situacijo. Otrokom je treba povedati, kateri starš odhaja in zakaj, kdaj se bodo srečevali, kje bo on živel in mu podati ostale informacije, ki jih otrok v tem trenutku potrebuje. Zelo pomembno je, kot sem že v prejšnjih poglavjih omenila, da otroku povesta, da ni on kriv, da sta se razšla, in da bo še vedno imel oba starša. Otrokom je treba situacijo opisati tako, da jo bodo oni razumeli. Za preprečitev velike čustvene stiske je treba otroku ponuditi odgovore na vsa vprašanja in ga s tem zaščititi. Nekateri otroci so tudi zelo prestrašeni in ne zastavljajo vprašanj, oziroma deluje, kot da jih ta situacija ne zanima. To kaže le na njihovo prestrašenost, zato jim je treba vseeno ponuditi vse te odgovore. Za starše in otroke je zelo pomembno, da si poiščejo pomoč, če to

potrebujejo. Pogosto so nekateri preponosni ali preplašeni za ta korak, vendar strokovna pomoč v taki situaciji lahko zelo pripomore k boljšemu nadaljnjemu življenju. Po pomoč se posamezniki zanesejo na starše, sosede, botre, prijatelje, sorodniki in ljudi kateri so družini blizu. Eno izmed vprašanj je tudi to, ali za ločitev povedati otrokovemu učitelju. Tukaj ni enoznačnega odgovora. V primeru, da učitelju povemo, je lahko ta zelo razumevajoč, toplejši in otroku nudi oporo. Lahko se zgodi, da učitelj to sprejme kot opombo za večji nadzor in ima zaradi tega otroka še bolj pod nadzorom pri možnih težavah v šoli in ga s pomilovanjem izpostavlja. Od vsakega pedagoga se pričakuje, da bo znal sprejeti situaciji in otroku nuditi pomoč. Vendar je tukaj odločitev prepuščena vsakemu primeru posebej, treba je preceniti, ali bi bilo to v otrokovo korist ali ne (Charlish, 1998, str. 37–44). Skratka zelo pomembno je, da starša pred otroki ne iščeta krivca drug v drugem. Ganc (2015) je zapisal, da je otroku treba za razvezo povedati na način, da partnerska zveza ni uspela, vendar bosta še vedno opravljala funkcijo starša. Otroku je treba ob razvezi izkazovati ljubezen, saj s tem otrok dobi občutek varnosti. Prav tako je treba v celotnem procesu razveze dopustiti otroku odprt prostor za izražanje vseh čustev.

1.4.2 Občutki krivde in strahu otroka v času razveze

Otroku se v času razveze pojavi veliko dilem, občutkov in vprašanj. Starši so za otroke nekaj enovitega, predstavljajo jim enovito osebo in otrok ne vidi starša kot samostojno osebo s svojimi interesi. Otroku v času ločitve lahko zanika nastalo situacijo in se pretvarja, da te situacije ne razume. Starši mu morajo v tem primeru večkrat ponoviti, kaj se dogaja. Posebej pri mlajših otrocih je pogosto to, da prevzamejo krivdo in odgovornost za ločitev nase. Mislijo, da so oni krivi za nastalo situacijo. V primeru, da imajo tak občutek, potem se trudijo biti zelo pridni in živijo v upanju, da če bodo pridni, se bosta starša pobotala. Otroku se lahko tudi prestraši, ko vidi, da se starša več nimata rada, saj se pri tem vpraša, ali njega tudi ne bosta imela več rada. Otroci ne razumejo razlike med ljubeznijo med partnerjem in ljubeznijo do otrok. Otroku se lahko počuti tudi nemočnega ali nepomembnega. V primeru, da otrok izgubi občutek varnosti, lahko od staršev zahteva dodatno pozornost, ki jo starši težko posvetijo, če so sami čustveno uničeni in se postavljajo nazaj na noge. Lahko se zgodi tudi, da starši zaradi preobremenjenosti zapostavijo starševske dolžnosti in ostanejo brez nadzora. V situacijah ločitve, kjer so konflikti skoraj neizogibni, lahko otrok posnema vedenje oseb okoli sebe. Zato je verjetno, da bo tudi otrok, ki je bil priča domačemu nasilju, tudi sam

postal nasilen. Otrokove dileme in pogledi po razvezi so lahko zelo različni. Nekateri otroci še vedno upajo, da se bosta starša pobotala in vstopa novega partnerja zato pogosto ne sprejmejo takoj; počutijo se jezne in izdane. Otrok ima tudi dilemo, kako sprejeti in imeti rad novega partnerja in pri tem ne užaliti svojega starša. Tukaj vladajo občutki krivde in zmede. Pogosto vprašanje, ki roji po otroških glavah je tudi: Ali me bo še imel/a rad/a in zakaj si želi nove otroke, mu jaz nisem dovolj? Zaradi novih bratov in sester se lahko počuti zapostavljenega. Dobro je, da z otrokom sami preživijo čas tako starši kot novi partnerji; tako lahko ustvarijo trdnejšo vez in otrok vidi, da jim je mar zanj. V novi družini je treba čim prej ustvariti nove navade, rituale in razvijati občutek skupnosti. Izjemnega pomena je to, da starš in novi partner ne kritizirata drugega starša. Otroku tako olajšajo bivanje in se ne počuti kot izdajalec (Miller, 2000 str. 60–68).

Občutki krivde za ločitev staršev so zelo pogoste, posebej pri mlajših otrocih. Otroci gledajo na svet skozi svojo perspektivo in ne razumejo pogleda in doživljanja drugih. To se začne razvijati v adolescenci. Občutek krivde pred adolescenco je lahko zelo močan, saj otroci lahko čutijo, da oni niso dovolj dobri, da bi starši ostali skupaj. Odhod starša lahko dojamejo kot nepripravljenost starša, da bi ostal z njim. Otrok lahko ob ločitvi začne dvomiti v svojo lastno vrednost in se prilagaja staršem, da se čuti sprejet. Občutek krivde se v otroku močno poveča, kadar se starša prepirata zaradi otroka. V otroka se močno zapišejo občutki krivde v primerih, kjer je prisotno fizično nasilje. Nasilje lahko opazujejo na način, da so oni povzročili takšno vedenje in tako sebe obtožijo groze, ki se dogaja med staršema. V primerih, ko otrok zavzame mesto zaščitnika enega od staršev, lahko rečemo, da je zlorabljen. Zato je zelo pomembno, da starša otroku jasno povesta, da so za razhod krive težave med njima in otrok ni pri tem čisto nič kriv. Starši morajo prevzeti to odgovornost in otroka morebitne krivde razbremeniti. Zelo pomembno jim je povedati na tak način, ki jim bo razumljiv, in poudariti, da ni on čisto nič takega naredil, kar bi vplivalo na to ločitev in je to zgolj odločitev in težava v partnerskem odnosu. Zagotoviti mu morata, da bosta oba še vedno njegova starša (Ganc, 2015, str. 69–70).

Skratka, otroku je treba jasno vedeti, da starš ne zapušča otroka, ampak drugega starša. Spremenilo se bo to, da bosta starša ločeno živela in ne bosta več takšna skupnost, kot jo je bil otrok vajen. Otroka je zelo pomembno razbremeniti občutka krivde za nastalo situacijo. Otroci preprosto ne morejo biti krivi za ločitev svojih staršev. Otrok prav tako ne bi smel prevzeti odgovornosti, da nadomesti starša, ki je odšel

(Schoberl, 2006, str. 16–24).

1.4.3 Pravice otroka v postopku razveze

Zelo pomembno je spoštovanje otroštva, ki ga opiše Loreman (v Čačinovič Vogrinčič, 2013). Na tem mestu bom opisala to temo, saj je zelo pomembno spoštovati otroštvo, posebej v tako stresnih in občutljivih okoliščinah, kot je razveza. Pravi, da otroštvo spoštujemo, če varujemo posebnosti tega življenjskega obdobja, ki je v nevarnosti, da ga določajo in zapolnijo odrasli. To pomeni, da so otroku zagotovljene vse temeljne življenjske potrebe, spoštovati je treba otrokov čas, še posebej sedanjost. Spoštovati je treba uživanje otroštva, odnose otroka z drugimi, individualnost in različnost. Spoštovanje otroštva pomeni tudi spoštovati otrokov prispevek k družini in družbi ter sprejeti in spoštovati otrokove spretnosti in sposobnosti. Tega bi se moral zavedati prav vsak strokovnjak, starš in tudi otrok sam. Seveda je pomembno, da otrok potrebuje izkušnjo o našem spoštovanju, ne zgolj napisanih pravil. Za spoštovanje otroštva je pomemben predvsem čas (Čačinovič Vogrinčič, 2013).

V postopku razveze je pomembno, da se otroka obvesti o pravicah in po mnenju nekaterih strokovnjakov, naj bi ob ločitvi upoštevali naslednje otrokove pravice. Otrok ima pravico, da ga obravnavajo kot samostojno osebo in ne kot lastnino enega od staršev. Ima pravico do ljubezni, skrbi za telesno in duhovno ravnovesje, vzgoje, šolanja. Otroku je treba omogočiti stike z obema staršema, razen v izjemnih primerih. Otrok ne sme biti deležen prepиров staršev. Starša morata poskrbeti, da otrok razvija svojo samostojnost. V primeru, da je otrok dovolj velik (nad deset let), ima pravico sam izraziti mnenje o tem, pri katerem staršu bi živel. Po petnajstem letu se otrok lahko sam odloča. V primerih, če je prisotna odvisnost ali nasilje, se otrok kljub njegovim željam temu staršu ne dodeli. V primeru, da se otrok želi bolj pozanimati o svojih pravicah, se lahko obrne na center za socialno delo. Ponekod so na voljo tudi posvetovalnice za otroke in mladostnike. Otrok se lahko po pomoč v času razveze obrne na razredničarko v šoli, svetovalno službo, center za socialno delo, telefon za otroke in mladostnike, nevladne organizacije, krizne centre ali različna društva, ki delujejo v otrokovo pomoč (Schoberl, 2006, str. 43–48). V času razveze je pomembno, da se upošteva otrokov glas. Socialno delo ustvarja prostor za glas otroka. Otroci oblikujejo pomene drugače kot odrasli, ne opirajo se toliko na besede. Vsak, ki pomaga otroku v času razveze, mora ustvariti odprt prostor za dialog, zavzeti držo nevednosti, zavzeti pristop radovednosti in ponuditi »primerno neobičajne« komentarje (Gehart,

2007).

1.4.4 Zaščita otroka ob razhodu staršev

Štedlerjeva idr. (2009) govorijo, da se ob razhodu vsem staršem pojavlja veliko vprašanj, dilem in izzivov. Prilagoditi se morajo številnim spremembam in novim problemom. Pri uspešnem reševanju novih situacij jim bo v podporo njihova ustvarjalnost in odprtost za nove izzive in sprejemanje pomoči, tako za starše kot za otroka, če je to potrebno. Pri soočenju z novimi situacijami ima človek vedno na izbiro dve poti. Ena pot je ta, da za vse nastale izzive krivimo druge in nič ne storimo sami, da bi bilo bolje. Druga pot je udeležba v nove aktivnosti in odprta prilagoditev za nove situacije, brez obtoževanj drugih. V primeru, da starši izberejo prvo pot, bodo vzeli ločitev kot razlog za obupavanje in obtoževanja. S tem ne morejo ne sebi ne otroku nuditi ustrezne podpore. V primeru, da izberejo drugo pot, bodo poiskali razloge za neuspešen zakon in jih skušali ozavestiti. Ločitev bodo sprejeli kot nov izziv in priložnost za novo ustvarjanje v življenju. Starši se lahko nove sposobnosti in znanja naučijo sami ali poiščejo pomoč pri prijateljih, sorodnikih. Zelo pomembno je, da si starši uredijo novo življenje in so optimistični, brez obtoževanj, saj le na ta način lahko otroku nudijo kakovostno podporo. Kako bo otrok doživljal obdobje ločitve in po ločitvi, je veliko odvisno od staršev. V nadaljevanju bom opisala in ponovila nekaj konkretnih ravnanj staršev, ki jih navaja Štadler idr. (2009) in bodo v pomoč otroku. Otroku je treba vedno povedati, kaj se dogaja in zakaj. Obrazložimo, kako bo potekalo nadaljnje življenje. Otroku je treba zagotoviti, da ga starši ne bodo nikoli zapustili in da bo videval oba starša in da ima lahko oba rad. Poudarimo, da za razhod ni kriv otrok in ga razbremenimo te krivde, ki bi si jo lahko zadal sam. V tem obdobju je otroku treba nuditi več opore, nežnosti, razumevanja in zaščite. V primeru, da so starši na začetku še zelo čustveno labilni, je priporočljivo, da na otroke popazijo starši ločencev, prijatelji ali drugi sorodniki. Zagotoviti je treba odprt prostor za izražanje vseh otrokovih čustev. Nadaljnje življenje otroka naj poteka čim bolj po ustaljenem redu tako, da se vzpostavijo nove rutine in navade. Starši morajo ozavestiti tudi to, da ima otrok lahko pri sebi načrt, kako starša spet spraviti skupaj. Kot sem že zgoraj omenila, je izjemnega pomena, da starši najprej pomagajo sebi, da bodo lahko na ustrezen način tudi svojemu otroku. Burne reakcije otroka so celo bolj zaželeni kot to, da se otrok umakne vase in ne izraža nobenih čustev. Stiki z drugim roditeljem naj bodo preživeti kakovostno. V primeru posebnosti in težkih primerih se zanesemo na strokovne

službe. Otroka lahko zaščitimo tako, da se izognemo naslednjim situacijam. Nikoli otroku ne prekrivamo resnice in ne izpostavljammo otroka partnerskim prepirom. Starši ne smejo svoje stiske znašati nad otrokom s svojo zadirčnostjo in vzkipljivostjo in nikoli ga naj ne primerjajo v slabem smislu z drugim staršem. Prav tako otrok ne sme biti prenašalec sporočil in starša ne smeta tekmovati za otrokovo naklonjenost. S tem lahko otroka nehote zelo razvadita in otroci to kmalu lahko izkoristijo v svojo korist. Skratka, otroka se ne vpleta v dinamiko partnerskega odnosa. Pred otrokom se tudi ne kritizira drugega starša. Prav tako ne sme dobiti občutka, kot da je vsak zakon vezan na propad in se ga ne splača ustvarjati. V primeru, da se k družini priključi staršev nov partner, nikakor ne silimo, da ga sprejme. Pustimo mu čas, da se navadi in se počasi približa. Pomembno je poudariti, da ima za vedno oba rodna starša in nadomestni starš sčasoma iz prijateljske funkcije do otroka prevzame delni starševski. To so nekateri načini, kako moramo ravnati in pomagati otroku po ločitvi in čemu se je potrebno izogniti (Štadler idr., 2009, str. 56–70). Otroku lahko ponudimo oporo tudi tako, da mu pozorno prisluhnemo, potrdimo njegova čustva, poimenujemo njegova čustva in mu izpolnimo željo v domišljiji. Poleg tega je pomembno starševo obnašanje. Če bomo to počeli in ne bomo resno mislili, bo otrok to takoj začutil. Počutil se bo slabo in videl starše, da lažejo v tem primeru ne dobi občutka varnosti. Zelo pomembno je, da smo z otrokom v vsaki situaciji iskreni, če temu dodamo še empatijo, bo otrok to zelo začutil (Faber, 1999).

Ugotovitve zadnjih raziskav v Andrejč (2014) kažejo, da negativni vplivi razvez niso univerzalni in na vsakega otroka vplivajo različno. Bolj kot na samo razvezo se je treba osredotočiti tudi na dejavnike, ki vplivajo na otroka po razvezi. Na odzive otrok po razvezi vpliva veliko dejavnikov; uporabimo lahko tudi nekaj varovalnih dejavnikov, ki jih bom v nadaljevanju naštel. Med najpomembnejše dejavnike, ki vplivajo na posledice razveze, avtorji navajajo naslednje. Žerovnik (v Andrejč, 2014), ki je delal raziskavo v Sloveniji, ni opazil bistvenih razlik pri doživljanju razveze med spoloma. Glede starosti otroka bom v nadaljevanju natančno opisala doživljanje razveze glede na starost otroka. Dejavniki, ki lahko negativno vpliva na otroka po razvezi, je ekonomski položaj družine, ki se po razvezi lahko poslabša in vodi v finančno stisko družine. Pomemben je tudi odnos med otrokom in staršem pred razvezo, ki ga bom opisala v nadaljevanju. Varovalni dejavniki so prilagoditvene značilnosti otroka, socialna opora, ki nam jo lahko nudijo prijatelji, sorodniki, učitelji ali vrstniki. Otroka lahko varuje kakovostno sostarševstvo, kjer še vedno po razvezi starša opravljata

kakovostno funkcijo starša (Andrejč, 2014).

1.4.5 Čustvene faze žalovanja ob razvezi

V prejšnjih poglavjih sem omenila faze žalovanja za partnerja, sedaj bom v nadaljevanju opisala, kako potekajo čustvene faze žalovanja pri otrocih. Otroci, ki so vpleteni v ločitev, so globoko pretreseni in žalostni. Tudi če je bil zakon še tako grozen, noben otrok v tistem trenutku, ko se starša ločujeta, ni vesel. Ker otroci še nimajo takšne čustvene zrelosti kot odrasli, se njihova čustva lahko kažejo kot: zanikanje, šok, jeza, prepir, strah, negotovost, osamljenost, občutek krivde, sramu in slabim počutjem. Otroci v večini doživljajo ločitev v štirih fazah. To so: zanikanje, jeza, žalost in sprijaznjenje. Otrokova čustva se izražajo tudi z zmedenim življenjskim slogom. Ne delajo redno domačih nalog, ne da se jim učiti, pozno hodijo spat, zamujajo k pouku, pogosteje zbolevajo za psihosomatskimi boleznimi (Charlish, 1998, str. 44–46).

Otrok sam nima nobene možnosti za preprečitev razveze. Za lažje prenašanje te bolečine je v knjigi *Moja starša se ločujeta* (Schoberl, 2006) navedenih nekaj predlogov. Predlaga, da otrok naj ne skriva svojih čustev, saj s tem škoduje le sebi. Če se človek ogradi z zidom, da do njega ne prihajajo boleče izkušnje, potem tudi dobre ne morejo priti do njega in to lahko vodi v depresijo. Vse svoje občutke je treba izraziti in jih ne tlačiti v sebi. Treba je sprejeti preteklost in se ne vračati vanjo. Stvari, ki so se zgodile, so se in se jih ne da več popraviti. Čim prej se tako otroci kot starši soočijo s sedanostjo, prej bo lahko življenje steklo naprej. V življenju si ni zaželeno prikrivati neprijetnih stvari, pač pa se je treba z njimi soočiti in tako te izkušnje uporabiti pri osebni rasti. Sprva je v postopku razveze lahko težko zaradi prijateljev ali okolice, vendar se je bolje razvezati, kot vztrajati v nefunkcionalnem zakonu. V času žalovanja in stiske je zelo dobro, da starši in otrok sam opazujejo spremembe v telesu in obnašanju. V takšnih stresnih situacijah se lahko pojavijo glavoboli, alergije, izpuščaji, bolečine v želodcu, motnje spanja, depresivnost. Na takšne znake je treba biti pozoren, saj kažejo, da posameznik premalo skrbi zase in se mora naučiti premagovati stres. V čustveni fazi žalovanja je pomembno tudi, da starša otroku ne govorita slabih stvari eden o drugem, česar se veliko staršev ne zaveda. V takšnih težkih situacijah nekaterim pomaga tudi pisanje dnevnika, saj na ta način lahko odložijo breme. Treba se je ukvarjati tudi s svojimi hobiji, športom in odkriti tehnike, ki posamezniku odgovarjajo pri sproščanju. O tehnikah sproščanja govorim v naslednjih poglavjih

(Schoberl, 2006, str. 25–33).

1.4.6 Doživljanje razveze glede na starost otroka

Številne raziskave v Andrejč (2014) kažejo, da je razveza stresen dogodek, ki lahko na otroku povzroči različne čustvene odzive, učne težave ali spremembe v vedenju. Večina raziskav v Andrejč (2014) poudarja, da ima razveza na otroka negativni vpliv. Vendar nekatere novejšje raziskave poročajo, da so negativni vplivi razvez majhni in ne trajajo dlje časa. Prišli so do ugotovitev, da negativni vpliv razveze ni univerzalen in med razvezanimi in nerazvezanimi otroki niso opazili bistvenih razlik. Večina otrok po razvezi je brez trajnejših posledic. Novejšje raziskave kažejo na to, da otrokove možne težave niso odvisne le od razveze staršev, temveč bolj od kakovostnega odnosa med staršema in psihičnim zdravjem staršev. Otrok v različnih starostih razvezo doživlja na drugačne načine, zato bom v nadaljevanju opisala, doživljanje razveze, glede na otrokovo starost (Andrejč, 2014).

Od starosti otroka je odvisno, kako bo ločitev doživljal in sprejel. Zelo pomembno je, da starši prepoznajo, v katerem obdobju so njihovi otroci in jim tako lahko lažje pomagajo in jih razumejo. Razvojna obdobja je Ganc (2015) razdelil na pet obdobj. Prvo so dojenčki in malčki od 0 do 3 let, ki iščejo predvsem telesni stik in varnost. Drugo razvojno obdobje so predšolski otroci od 3 do 6 let, kjer še bolj izstopa separacijska tesnoba. Nato so osnovnošolci od 6 do 12 let, ki imajo še vedno veliko upanje, da starša ostaneta skupaj. Nato je obdobje mladostništva od 12 do 18 let, kjer otroci bežijo v svet igrice, socialnih omrežij, izjemnih dosežkov. In zadnje obdobje je mladi odrasli, kamor so uvrščeni vsi polnoletni otroci, ki imajo najmanj posledic glede ločitve staršev (Ganc, 2015, str. 91–99).

Dojenčki in malčki do tretjega leta tudi opazijo spremembe, ko pride do ločitve in posledice se pokažejo čez nekaj let kasneje. Otrokovi prvi dve leti življenja sta najbolj pomembni za njegov razvoj, takrat se vse zapiše v njegov telesni spomin in sooblikuje strukturo možganov. Otrok bo v tem obdobju izrazil občutil stisko in stres v družini. Posebej bo opazil spremembe pri mami, s katero je v tem obdobju močno povezan. Glavna naloga ločenih staršev je, da v tem obdobju otrokom nudijo to, da razvijejo varno navezanost na oba starša. Prav tako morajo biti prehodi varstva pri enem in drugem staršu zelo mirni in nikakor ne stresni. Dojenčki in malčki ločitev staršev doživljajo tako na podzavestni kot na telesni ravni, vendar jih takrat še ne morejo

razumeti. Zelo pomembno v tem obdobju je, da se ohranja redne in kakovostne stike. Za predšolske otroke do šestega leta Ganc (2015) pravi, da v tem obdobju gradijo lastno identiteto, zavedajo se sebe in pridobivajo različne kompetence. V tem obdobju začnejo raziskovati svet okoli sebe in zelo pomembna je igra. V tem obdobju je zelo pomembno, da otrok dobi varno navezanost in vedo, da imajo doma varen dom. Prav z ločitvijo se ta občutek varnosti lahko zmanjša. Izrazi se separacijska tesnoba, strah pred izgubo enega od staršev. Otroci pogosto krivijo tudi sami sebe, da je zaradi njih prišlo do ločitve. Starši morajo otroke razbremeniti občutka krivde in poskrbijo, da bo otrok imel kakovostne stike.

Osnovnošolci od šestega do dvanajstega leta bi morali v tem obdobju razviti določene kompetence in se uspešno vključiti v svoje socialno okolje. V tem obdobju sta otroku vzornika starša. Otroci se pogosto obrnejo na stran enega starša in nato na drugega. Za starše je zelo pomembno, da ga razumejo in ne izkoriščajo tega sebi v korist. Otroku je potrebno jasno vedeti, da mu ni treba izbirati med enim in drugim staršem, ampak starša podpirata odnos z otrokom iz ene in druge strani. Otrok v tem obdobju ima veliko domišljijo in še vedno upa, da bosta starša nazaj skupaj. Soočajo se tudi s sramom in strahom pred tem, kaj bodo rekli njihovi prijatelji in drugi vrstniki. V tem obdobju se bo otrok v večini postavil na stran šibkejšega starša in mu skušal ugajati. Tako postanejo prenašalci slabih informacij o drugem staršu. Prav tako se ne počutijo dobro, če povedo, da so se imeli dobro z drugim staršem in drugi starš to sprejme z negativnimi občutki. Otrok ni odgovoren za prenašanje informacij med staršema. Starša sta dolžna urediti svoj odnos in s tem zaščititi otroka. Otrok se v tem obdobju lahko na ločitev odzove z izjemnimi dosežki na različnih področjih ali postanejo središče pozornosti obeh staršev in postanejo "problematični" otroci (Ganc, 2015).

Mladostniki od dvanajstega do osemnajstega leta gradijo svojo osebnost. Iščejo svojo lastno identiteto. Na čustveni strani se nekoliko oddaljijo od svojih staršev in vzpostavijo globlje odnose s svojimi vrstniki. Seveda potrebujejo še vedno oporo, razumevanje in varnost v svoji družini. Mladostnik potrebuje jasne meje obeh staršev in spodbudo k razmišljanju lastnih občutkov. V najstništvu se možgani intenzivno razvijajo, tako da lahko razumejo svoje odnose z drugimi. Najstniki se v tem obdobju že v dvostarševskih družinah pogosto počutijo nerazumljene. Ločitev lahko te občutke samo poveča. Ločena starša zelo obremenita starejšega otroka, saj le ta prevzeme vlogo drugega starša. Pripišeta mu večjo zrelost in odgovornost, kot je zanj v teh letih primerna. Mladostniki so pogosto ujeti v starševski konflikt pred ločitvijo. Nekateri

podpirajo enega od staršev ali ga spodbujajo k čim prejšnji ločitvi. Starši morajo otroku dati jasno vedeti, da je za take odločitve odgovoren starš sam in ne otrok. Če bi otrok imel velik vpliv na take odločitve, bi izgubil občutek varnosti. Najstniki se počutijo tudi ujete med pričakovanji obeh staršev. Ko starša tekmujeta za njihovo naklonjenost, to imenujemo konflikt lojalnosti. Starša govorita eden o drugem grdo in skušata razvrednotiti in očrniti drugega starša. Otrokova stiska v taki situaciji se kaže z občutki krivde otroka, depresijo in slabo samopodobo (Ganc, 2015, str. 91–98).

Najstništvo ali adolescenca je čas otrokovega iskanja, preizkušanja, socialnega, čustvenega in kognitivnega razvoja. V tem obdobju naj bi se dogajale pomembne spremembe v čustvenih vezeh in identitetah posameznikov. Za adolescenčne možne krize naj bi bilo značilno spreminjanje razpoloženja, tvegano vedenje in konflikti s starši. V primeru, da je to čas razveze, se lahko to še poslabša (Ule, 2008).

Za polnoletne otroke ločitev večnima nima neposrednih posledic za razvoj otroka. Kljub temu starši poročajo (v Ganc, 2015), da se je otrok ločitev zelo dotaknila. Težava je v tem, da starši v otroku iščejo oporo in zaupnika. Otrok bo sprejel to vlogo, saj bo hotel potolažiti šibkejšega starša. S tem bo posledično ujet v konflikt med staršema. Raziskave kažejo, da je polnoletni otrok bolj povezan z enim od staršev, ki razkriva negativne stvari o drugem, vendar to breme se kaže z zdravstvenimi ali psihičnimi težavami. Otroci so v tem obdobju izpostavljeni tudi vzpostavljanju svojega partnerskega odnosa. Zaradi ločitve staršev se lahko sami pri svojih odnosih počutijo nelagodno posebej, če nimajo stabilnega partnerja. Po drugi strani lahko otrokom trden in kakovosten partnerski odnos varuje pred posledicami ločitve staršev (Ganc, 2015, str. 91–98). Skratka v vsakem obdobju otroštva otrok ločitev dojemajo na drugačne načine, zato je priporočljivo, da se starši izobrazijo o tem in jim nudijo kakovost podporo.

1.5 Odnos med otrokom in starševim novim partnerjem

Odnos med otrokom in starševim partnerjem je zahteven odnos, za katerega je v večini potrebno veliko časa, da se vzpostavi pravi odnos z zaupanjem. Avtorica McGhee (2015) je opisala, eno od primernih možnosti za vzpostavitev odnosa med starševim partnerjem in otrokom. Starši otroku predstavijo partnerja, ko se res prepričajo, da je to razmerje v redu in ne hitijo predstavljati partnerja že po drugem zmenku. Otrok vedno potrebuje čas, da se navadi na spremembo. Treba je opazovati, kako otrok sprejme situacijo in nato postopoma dodajati priložnosti za videvanja z novim partnerjem. Pred tem se je treba prepričati, ali ima novi partner rad otroke in mu to ne bo predstavljalo ovire. Skratka, če starši niso še prepričani o novi zvezi, je bolje, da otroku partnerja ne predstavijo, dokler to ne postane resno. V primeru, da je otrok izpostavljen bežnim zvezam, lahko doživlja izgube in odprejo se mu lahko stare rane od razveze staršev. Načeloma velja, da se mlajši otroci hitreje navežejo na novo odraslo osebo. Mlajši otroci so tudi bolj pod vplivom mnenja staršev, in če bo starš srečen in zadovoljen z novim partnerjem, ga naj bi tudi mlajši otrok tako sprejel. Pri starejših otrocih je situacija malo težja, saj jih novi partnerji težko pridobijo na svojo stran. Starejši otroci niso toliko naklonjeni temu, da si starš najde novega partnerja, vsaj na začetku (McGhee, 2015). Na začetku vsake razveze otrok občuti kar nekaj težav. Otrok ima lahko težave pri preživljanju časa z odseljenim staršem, posebej v primerih, ko se starša med sabo ne razumeta in je otrok v zmedenosti. Otrok ima rad oba starša, zato ni prav, da starša eden o drugem govorita grdo. Otroci se pogosto upirajo novim zvezam svojih staršev, saj še vedno upajo, da se bosta starša pobotala in bojo zopet skupaj (Štadler idr., 2009, str. 74–76). Za prva srečanja med otrokom in starševim partnerjem je priporočljivo, da se srečajo v sproščenem in prijaznem okolju, kot je park, kino ali kaj podobnega. Starši ne smejo pričakovati, da bo otrok v trenutku vzljubil novega partnerja. Otrok lahko v tej situaciji doživlja veliko čustev hkrati, zato moramo otroku nuditi odprt prostor, da sam spozna novega partnerja. Odnos med otrokom in novim partnerjem je lahko zelo dober in kvaliteten lahko pa je le zelo površinski. Odvisno je od situacije, starosti otroka in razumevanja novega partnerja. Priporočljivo je, da novi partner spoštuje potrebe otroka in dopusti, da otrok nekaj časa sam preživi z biološkim staršem. To bo otrok zelo spoštoval in vodilo bo k boljšemu odnosu. Vloga novega partnerja je lahko včasih zelo zahtevna in nevhvaležna. Vendar z vztrajnostjo in voljo do graditve odnosa je lahko to zelo dragocena izkušnja. Novi

partnerji na začetku naj ne prevzemajo prehitro starševskih avtoritet, ampak jih uvedejo zelo počasi. Zelo zaželeno je, da se novi partner zanima za interese otroka in mu da prostor, da ga spoznajo. Nikoli naj se partner ne trudi nadomestiti bioloških staršev. Prav tako se otrok ne sili, da partnerje kliče oče ali mama. Otrok naj sam izbere, kako bo klical partnerja. Otroku je zelo pomembno sporočiti, da mu nikoli ni treba izbirati med staršema in konkretno povedati, da bodo njihovi starši vedno njihovi starši in da to partnerji tudi spoštujejo (McGhee, 2015). V večini primerov takoj po razvezi otroci nimajo ne volje ne želje po starševem partnerju starša. Vendar otrok mora sprejeti, da bo staršev partner del njegovega življenja. Tudi če se na začetku otrok upira sprejemanju partnerja, ga v večini primerov kasneje sprejme. Na začetku lahko otroka na partnerju moti celoten videz. Boji se lahko, da mu bo prevzel starša. Zato se je o tem treba pogovoriti in mu razložiti, da ne bo prikrajšan. Večkrat imajo otroci občutek tudi, da se novi partnerji vrivajo v pogovore, ki se tičejo le prejšnje družine. Koristno je določiti pravila in ozavestiti določene vzorce. Novi partner mora upoštevati in spoštovati drugega starša in o njem ne sme grdo govoriti. Pojavi se lahko tudi strah. Strah pred tem, da bi bil otroku staršev partner všeč in bi mislil, da bo s tem izdal drugega starša. Treba je dati partnerju priložnost in tako omogočiti nadaljevanje novega družinskega življenja. Za sprejemanje novega partnerja je pomemben predvsem čas in pripravljenost na nove spremembe (Schoberl, 2006, str. 72–79).

Ljudje nenehno skozi celo življenje vstopamo v nove odnose. Navezovanje prvih stikov poteka v večini z osebami, ki se nam zdijo privlačne. Ljudje se nam zdijo privlačni zaradi fizičnih in socialnih značilnosti, prijaznosti, znanja, spoštovanja in drugih lastnosti. Težje je zgraditi odnos med otrokom in starševim partnerjem, kjer je v ozadju razdor družine, ki je zelo lahko stresen za otroka. Veliko lažje je graditi odnos, v katerem si lahko posameznik sam izbere ljudi, s katerimi želi zgraditi odnos. Otroci in novi partnerji nimajo te možnosti (Ule, 2009).

1.5.1 Ohranjanje kakovostnega odnosa med otrokom in staršem

Za vzpostavitev kvalitetnega odnosa med novim partnerjem in otrokom je zelo pomemben tudi odnos med otrokom in staršem. Zato na tem mestu opisujem, kako ohraniti dober odnos in skozi kakšne faze gre odnos med staršem in otrokom. Po ločitvi ali razvezi je pomembno ohraniti kakovostni odnos med otrokom in obema staršema. Uspešno ločitev lahko imenujemo takrat, ko ima otrok z obema staršema kakovostne odnose in starša opravljata svoje naloge glede starševstva. Raziskovalci v Ganc

(2015) so izpostavili naslednje kritične teme, ki vplivajo na ohranjanje kakovostnega odnosa med staršem, ki jim otroci niso bili zaupani v varstvo in vzgojo, in otrokom. Najprej so izpostavili slabo komunikacijo med partnerjema, ki lahko tudi zavira izvajanje stikov in otroka spravlja v neugoden položaj. Novi partnerji lahko zelo nasprotujejo stikom z drugim staršem. Izredne so situacije, kjer ima starš zmanjšane možnosti, kot so duševne motnje, zasvojenost itd. V takih situacijah je lahko zelo oteženo ohranjanje kakovostne stike. Stike lahko otežijo tudi selitev, služba in neredni stiki lahko otroka spravijo v stisko. Izjemno otežuje situacijo, da bi ohranili stike z obema to, da se starša med sabo še vedno obtožujeta, sovražita, kregata ali pregovarjata v pričo otroka (Ganc, 2015, str. 103–127). Starši velikokrat zaradi svojega stresa to prenesejo na otroke. Dobri starši lahko rečemo, da so tisti, ki otroke sami pokličejo nazaj v sproščen odnos in se zavedajo svojega stresa. Takšne situacije so, ko se na otroka razjezijo, ker so sami prezasedeni in preveč pod stresom. Vendar dobro je, da ko se tega zavedajo, znajo z otrokom ponovno vzpostaviti čustveni stik in ga umirijo. Starši, ki so preobremenjeni in so konstantno pod stresom, tega koraka ne zmorejo narediti. V teh primerih mora otrok sam pristopiti in vzpostaviti nazaj odnos. V tej situaciji otrok nase prevzame skrb za starše. Dejavniki, ki pri otroku najbolj povišajo stres, so strogo in grobo discipliniranje otroka, zavračanje otroka in nesenzitivno starševstvo. Kronični stres pri ljudeh lahko povzroči psihološke in fiziološke posledice. Raziskave kažejo, da so samski bolj v stresu kot partnerji, ki živijo skupaj. Tako so ločenci še bolj izpostavljeni. Zelo pomembno je biti čuječ, skrbeti zase in razvijati starševstvo, da se lahko ohrani dober odnos (Poljanec, 2015).

Odnosi med otrokom in staršem se začnejo z otrokovim rojstvom in se konča s smrtjo starša. Vendar ima ta odnos več faz. Na začetku je faza, kjer je otrok odvisen od starša, nato se otrok začne osamosvajati in nato zapusti družino staršev in si ustvari svojo. V adolescenci lahko pride tudi do manjših kriz, kjer starši ne zmorejo slediti spremembam in razvoju otroka. Mladostniki sčasoma zavzamejo enakopravnejši odnos s starši. Ko pride do razveze, se lahko ti odnosi zapletejo oziroma potekajo nekoliko drugače. Glavne naloge vsakega starša so oskrba, nadzor, čustvena podpora in vzgoja otrok. Zaradi močne navezanosti med starši in otrokom se je z razvezo težko soočiti. Prav rojstvo otroka lahko prinese v partnerski odnos veliko pozitivnega ali veliko negativnega, pojavi se lahko ljubosumnost in partnerja preživita manj časa skupaj. Partnerjema se spremeni tudi seksualni odnos, kar lahko začne povzročati težave med partnerjema. Starši do svojih otrok uporabljajo različne stile vzgoje. Najučinkovitejši po

raziskavah je demokratični stil, kjer otrok sodeluje pri odločitvah, ki so pomembne za otroka (Ule, 2009).

Dobre in kakovostne stike s staršem, ki mu otrok ni zaupan v vzgojo, lahko ohranijo, če se upošteva naslednje točke. Prva je, da se otroku zagotovi redne stike, ne glede na okoliščine in stiske, ki jih doživljajo. Starš se more zavedati, da si otrok želi biti povezan z obema staršema, ne glede na to, če to pokaže ali ne. Otroka je treba spraševati o dogodkih v šoli, dejavnostih, prijateljih in pokazati zanimanje za njegov svet. Treba je prisluhniti otrokovim predlogom, kako preživeti čas skupaj. Starš se trudi razumeti otrokove občutke in tako bo otrok čutil, da ga razume. Prav tako mu morajo pomagati najti načine za izražanje vseh svojih čustev tudi jeze in žalosti. Pomembno je tudi to, da otroku pokažejo, da mislijo nanj in skupaj razvijajo ustvarjalnost (Ganc, 2015).

1.5.2 Vloga novega partnerja v življenju otroka

Nov partner ima lahko v življenju otroka zelo pomembno vlogo in si zgradita pravi trden odnos zaupanja. Lahko se zgodi tudi to, da novi partner v otrokovem življenju nima pomembne vloge, predvsem pri starejših otrocih, in imajo le površinske in vpljivostne odnose. Velik vpliv na zgraditev novega odnosa z novim partnerjem starša ima tudi to, v kakšnem odnosu ostaneta starša. V primeru, da se starša še vedno med sabo bojujeta in vlagata izpodbijanje odločitev sodišča, lahko to vpliva na vse odnose. Še posebej je možno, da vpliva na odnos med otrokom in novim partnerjem, saj ga lahko otrok obtožuje, da je kriv novi partner za nastalo situacijo. Nekateri otroci preprosto težko sprejmejo, da ima njihov starš drugega partnerja. V teh primerih lahko prihaja do konfliktov s partnerjem. Vendar se lahko s pogrevanjem starih zamer in iskanjem konfliktov situacija le poslabša za vse in tako ni prave možnosti za začetek boljšega in srečnega novega začetka (Schoberl, 2006).

Ko se vzpostavi odnos in življenje z novim partnerjem, je treba zastaviti jasne meje in vloge v družino. V primeru nejasnih pravil bodo zelo kmalu na plan prišli konflikti. Zelo pomembno je, da imata starš in novi partner zelo dober in sočuten odnos. V primeru, da pride do boja v prevladi in občutki, da se starš preveč časa posveča otrokom, lahko sproži velike konflikte. Novi partner ne more nadomestiti vloge pravega starša, lahko pa je zelo pomembna vloga pri otrokovem razvoju. Vloga partnerja je zelo učinkovita pri razvoju otroka, če partner podpira in spoštuje odnos med otrokom in drugim staršem, čeprav imajo sami med sabo lahko zelo konflikten odnos. Tega pred otrokom

ne smejo izražati. Podpora otroku, da ohranja stike z obema staršema, je temeljna, da bo lahko otrok razvil dober odnos s partnerjem (Ganc, 2015). Vezi, ki se spletajo med otrokom in partnerjem, so lahko bolj ali manj tesne. S tem, ko pride do na novo ustvarjene družine, nov partner vsaj deloma prevzame funkcijo starša. Prilagajanje nove družine in postavljanja vlog je lahko zelo dolgotrajen proces, preden ga vsi sprejmejo. Trenutno največkrat še vedno otroci ostanejo pri materah in le med vikendi hodijo k očetu. Ta trend je zelo močan, vendar statistike kažejo, da se otrok v vse več primerih dodeli tudi očetu (Zavrl, 1999, str. 167).

Pogled partnerja ali partnerke, ki vstopi k partnerju z otrokom, je zelo odvisen od njihove življenjske situacije in njihovih izkušenj. Na novega partnerja, ki vstopa v zvezo s partnerjem, ki ima otroka, zelo vplivajo tudi njegovi bližnji prijatelji in družina. Če le-te preprečujejo vstop v tako zvezo, lahko pripomore k slabemu kasnejšemu odnosu v zvezi. Pogosto se zgodi, da je partner ljubosumen na to, koliko partner posveča časa svoji družini in koliko njej/njemu. Lahko se pojavi še bolj zapletena situacija, če ima tudi partner že od prej otroka ali ga imata skupaj. Novi partnerji si v večini želijo vzpostaviti lep in spoštljiv odnos z otroki, ki niso njihovi, vendar je to na začetku lahko precej težko. Kar nekaj časa je potrebno, da preteče do prijetnih odnosov. Možna situacija je tudi ta, da partner nikoli ne more vzljubiti otroka svojega partnerja. Problem lahko nastane tudi zaradi financ, saj starš more za otroka plačevati preživnino ali skrbeti zanj, kar je kar velik strošek in to je lahko zelo hitro težava za partnerja, saj se jim finančni položaj nekoliko zniža (Ganc, 2015). Kot vidimo, je odnos med partnerjem in otrokom izjemno zapleten odnos, ki se lahko razvije v kakovosten odnos ali pa so dnevno prisotni konflikti.

1.5.3 Odnos med sorejenci

Skoraj v vseh družinah je prisoten prepir. Nekateri prepire le lažje in mirno obvladujejo kot drugi. Sorejenci so v večini družin med sabo zelo povezani, kar ne pomeni, da se med njimi ne pojavljajo konflikti. To je normalno, saj največ časa preživijo skupaj, vendar jim je treba postaviti jasne meje glede preprirov. Pri otokih iz različnih družin, ki na novo živijo skupaj, lahko nastane ljubosumje ali merjenje moči med sabo. Otrokom je treba jasno povedati, da sta v novi družini enakovredna in ne dopustiti, da pride do občutka manjvrednosti med otroki (Schneider, 2015).

V primeru, da ima partner že od prej otroke ali jih na novo ustvarita skupaj, se družina ne poveča le za starševega partnerja, ampak tudi za brate ali sestre. To je lahko za

otroka velika sprememba, saj če je več otrok, je deležen manj pozornosti, pričakuje se večja samostojnost in gospodinjstva dela se razdelijo na vse člane. Največja sprememba je za edince, ko kar naenkrat več niso sami. Med sorejenci lahko zato pride do ljubosumja. Otroci imajo lahko hitro občutek, da so deležni manj pozornosti kot sorejenci. Vendar čez nekaj časa posebej, če so otroci približno iste starosti, postanejo pravi prijatelji in zaupniki. Potreben je čas, da se drug na drugega navadijo, nato lahko te odnose izjemno dobro gradijo in se skupaj zabavajo. Starši morajo poskrbeti, da je vsak otrok v hiši enakovreden in tako se lahko izognejo rivalstvu med otroki. Prav tako je priporočljivo, da se zastavijo nova jasna pravila, ki veljajo za vse (Schoberl, 2006, str. 80–82). Veliko odgovornost za vzpostavitev odnosa med sorejenci imajo starši, ki morajo poskrbeti, da se vsi počutijo enakopravne in enako ljubljene in tako vzpostavijo ljubeče odnose brez tekmovanj in dokazovanj.

1.6 Nov način življenja po vzpostavitvi novega partnerskega odnosa po razvezi

Način življenja se po razvezi spremeni za otroke, starše in starševe partnerje. Za vse je to popolnoma nov začetek, ki je lahko v nekaterih primerih na začetku tudi težak. Po postopku razveze imajo starši uradno dogovorjene stike z otroki in ureditev preživnine. Z zaključenimi dogovori lahko začnejo novo življenje, tako starši kot otrok. Za vse skupaj je to sprememba, na katero se morajo prilagoditi in se spopasti s posledicami novega življenja. Te spremembe in prilagajanje na nov način življenja so lahko zelo stresne, še posebej za otroka. Otrok se mora privaditi na zmanjšanje stikov z enim od staršev, selitev ali celo spremembo kraja šolanja. Družinske vloge in pravila, ki so veljala prej, se porušijo in jih je treba zgraditi nova. Pogosto so lahko te situacije kaotične. Nekateri starši zaživijo s partnerjem takoj po razvezi nekateri malo kasneje. Problem lahko nastane, če nerazrešene probleme starša preneseta v nov zakon. Skratka ob vzpostavitvi novega partnerskega odnosa je treba ponovno določiti nove navade, pravila in rutine. Ne glede na situacijo je starševska dolžnost, da skrbijo za otrokovo zdravje, družabne stike ter redne stike z obema staršema in sorodniki (Stražar, 2007).

V času ustvarjanja novega partnerstva po razvezi se lahko pojavi tudi strah pred ponovnim razočaranjem. Zato je mogoče v taki situaciji smiselno, da posameznik po razvezi ne hiti v nova razmerja in najprej pri sebi predela vse občutke. To so lahko temelji za nadaljnja kakovostna razmerja. Pomembno je, da je posameznik srečen sam

s sabo in ne išče svoje sreče pri partnerju. Vsak je odgovoren zase in za svojo srečo, zato je potrebno, da posameznik v sebi najde zadovoljstvo, preden zgradi novo razmerje. Takojšen prehod iz ene zveze v drugo je lahko zelo obremenjujoč za vse udeležene. Vendar se vsaka reorganizirana družina znajde v edinstvenih okoliščinah in situacije rešujejo in se prilagajajo vsak na svoj način (Lupkes, 2012).

1.6.1 Reorganizirana družina

Reorganizirano družino imenujemo tudi družino po ločitvi ali razvezi. Ko se razpade družina, pride do sprememb v odnosih in starševstvu. Problemi, ki jih imata partnerja, se večino prenesejo tudi na področje starševstva. Lahko se začnejo obtoževanja, kot so: ti si slab starš. Prav zaradi takih borb med partnerjema se odloča, kje bo otrok živel. Velikokrat se slišijo tudi izjave partnerja, češ kaj sploh želi otroke, če jih je zapustil. Na tem mestu se je treba zavedati, da partner ne zapusti odnosa zaradi otrok, ampak zaradi partnerstva. Partnerja, ki imata skupaj otroka enostavno, ne moreta ob ločitvi prekiniti odnosa. Uskladiti morata veliko vprašanj in skleniti veliko dogovorov. Kljub stresni situaciji in čustveni stiski, ki jo doživljata, morata prevzeti še vedno vlogo odgovornega starša. Po ločitvi lahko otrok živi le z enim staršem temu pravimo enoroditeljska družina. Otrok lahko živi s staršem in novim partnerjem, temu pravimo dopolnjena družina. Lahko živi tudi izmenično pri obeh starših. Otrok ima v reorganizirani družini veliko dilem in vprašanj, zato je prav, da mu starša prisluhneta in posvetita čas (Štadler idr., 2009, str. 73–82).

Družina je skupina z zgodovino, ki jo povezujejo skupne norme, vrednote in pravila. V družini se izoblikuje mreža komunikacij in vloge posameznih družinskih članov. Družinski člani si razdelijo vloge glede delitve dela. V družini je prisotna solidarnost, lojalnost, pomoč in vzajemna odvisnost. Vse vloge, norme, pravila in komuniciranje pa se z razvezo porušijo. Družina predstavlja večini posameznikom varnost, ki je lahko v času razveze ogrožena. Družina je tudi konfliktna skupina, ki se vedno znova sooča s tem, da rešuje konflikte. Sposobnost za konflikte v družini je ena od spregledanih nalog socializacije v družini. V primeru neznanja ravnanja s konflikti v družinah se lahko konča tudi z razvezo. Z razvezo se vsi vzorci, vloge in navade prekinejo in nato je treba na novo vzpostaviti vse od začetka (Čačinovič Vogrinčič, 1998).

Po ločitvi ali razvezi se življenje bivših partnerjev drastično spremeni. Spremeni se njihovo družabno življenje. Če so imeli v preteklosti skupne prijatelje in se z njimi srečevali so lahko po ločitvi ta srečanja zelo občutljiva in zahtevna. Te spremembe so

lahko zelo težke in boleče ter poglobljajo občutek izoliranosti in osamljenosti. Prijateljske vezi se lahko v takih situacijah zelo zamajejo. Okoli polovico ločenih parov izgubi skupne prijatelje in nima nihče od partnerjev stika z njimi. Približno trideset odstotkov ohrani prijateljstvo s partnerjem, s katerim so imeli prej trdnejšo vez ali s partnerjem istega spola. Za ohranitev dobrih prijateljstev je pomembno, da se prijateljem ti treba postavljati na eno ali drugo stran ločenih partnerjev. Po ločitvi sta oba partnerja izpostavljena tudi odzivom okolice, prisotne so lahko govorice, ki jih partnerja doživljata zelo krivično. Okolica jim lahko, da tudi občutek stigmatiziranosti. Odvisno je od vsakega posameznika, koliko dopušča, da se okolica dotakne njihovega življenja. Po ločitvi si partnerja začneta vzpostavljati nove stike, ki so bili pred tem postavljeni na stran (Ganc, 2015).

M. Robinson (1991) opisuje trinajst faz v čustvenem procesu para od začetka razpada zakona do oblikovanja nove reorganizirane družine. Prva faza je priznanje zloma zakona. Druga je odločitev za razvezo, kjer vsaj eden od partnerjev zazna, da ni mogoče razrešiti napetosti med partnerjema. Tretja faza je pripravljanje in načrtovanje razpleta, kjer si zakonca prizadevata, da bi si zmogla deliti odgovornost predvsem za otroke. Četrta faza je ločitev, kjer se poizkuša zmanjšati navezanost na partnerja. Peta faza je razveza kot pravni proces, kjer se odpovedo fantaziji o ponovni združitvi družine. Šesta faza je družina po razvezi, kjer skušajo ohraniti stike in razvijati sostarševske odnose. Sledijo novi začetki in priznanje vseh mitov o »mačehah in očimih«. Osma faza so napori in asimilacije, kjer se dovoli novim partnerjem, da sami razvijejo odnose z otroki. Naslednja je ozaveščenost in rekonstruiranje, ker se družina preoblikuje. Enajsta faza je akcija, kjer se ustvarjajo nova pravila, rituali in meje. Dvanajsta faza je integracija, kjer se razvija intimnost v reorganizirani družini in dopustijo, da novi partner dobi vlogo in ne tekmuje z biološkim staršem. Zadnja faza je odločitev za dvojedrno družino, kjer se odpove zadnjemu upanju, da bo še kdaj možno živeti kot jedrna družina.

Po raziskavah v Ganc (2015) se kaže, da ločitev finančno bolj prizadene ženske kot moške. V večini je težje tistim staršem, ki jim je zaupan otrok v vzgojo in varstvo. Zaradi ločitve ali razveze je treba vzdrževati dva doma, vsak starš svojega, zato se stroški občutno povečajo. V primerih, kjer se starši ne morejo dogovoriti skupaj in so konflikti pogosti, se zadeve rešujejo preko sodišča in odvetnikov, kar v taki situaciji povzroči še dodatne stroške. Zaradi finančnih težav, ki se pojavijo po ločitvi, se lahko stres in konflikt med partnerjema še zelo povečata. Največ konfliktov med staršema se pojavi

prav zaradi financ, en drugemu odčitata premalo plačevanja za otroka ali manipulirata glede stroškov. Pogosto se zgodi tudi, da se eden od staršev izmika plačilu preživnine. Vsak starš želi iztržiti čim boljši finančni položaj, tako tudi v velikih primerih med sabo tekmujeta (Ganc, 2015). Raziskovalci v Waite in Gallagher (2009) so ugotovili, da bi ločeni posamezniki v povprečju potrebovali tridesetodstotno povečanje dohodka, da bi lahko ohranili enak življenjski standard. Približno ena od petih žensk je zaradi razveze zapadla v revščino (Waite in Gallagher, 2009).

V vsakdanjem življenju se pojavlja veliko mitov o reorganiziranih družinah. Že v otroštvu nam pripovedujejo pravljice, kot so: Janko in Metka, Pepelka, Sneguljčica, kjer so »mačehe« torej nove socialne matere zelo hudobne. V pravljicah najdemo tudi »pastorke«, ki so otroci nove partnerke in so prikazani, kot zapuščeni, nesrečni in kot ubogi. Mit je tudi, da se ljubezen v reorganizirani družini lahko zgodi v hipu ali, da je reorganizirana družina lahko kopija biološke družine. Mit je tudi, da je vsak otrok iz razvezane družine trajno prizadet. Prav tako je tudi mit, da so reorganizirane družine nastale po smrti, lažje integrirajo kot tiste, ki sledijo po razvezi. Zadnji mit je, da obstaja »popolna« družina brez vsakih težav (Robinson, 1991). Prav te miti, ki jih dobijo otroci že skozi pripovedovanje pravljič, lahko vplivajo na vzpostavitev odnosov, saj si lahko ustvarijo predstave, ki so lahko napačne.

1.6.2 Prilagoditev na nov način življenja s strokovno pomočjo

V povprečju oseba, ki se je razvezala, potrebuje dve leti, da vzpostavi in zaživi polno življenje. Prilagoditev na nov način življenja je odvisna tudi od različnih dejavnikov. Odvisna je od spola, starosti, vzrok ločitve, sposobnost odpuščanja, kakovost socialni vezi, zdravstveno stanje, izobrazba, zaposlitev in mnogi drugi (Ganc, 2015, str. 45–50). Razveza je stresna situacija za vsakega udeleženca. Pojem stres je danes zelo razširjen in vsaka disciplina ga razlaga na svoj način. Medicina govori o fizioloških učinkih stresa, sociologija o socialnem okolju, psihologija poudarja kognitivne in druge strategije za obrambo pred stresom in psihološke posledice stresa. V splošnem bi lahko stres opredelili kot komplekse interakcij med dejavniki v fizičnem in socialnem okolju, ki vodi do globljih pretresov in trajnejših psihofizičnih posledic na posamezniku. Obvladovanje stresa je duševni napor in način vedenja, ki pripomore k obvladovanju situacije. V večini stres ni vezan le na posameznika, ampak še na širše družbeno okolje (Ule Nastran, 1993, str. 129–135).

Razveza je pogosto v družinah prvi resnejši poizkus ubeseditve doživljanja odnosa

med zakoncema. Zgodi se lahko tudi, da si partnerja začneta očitati stare zamere in iskati tudi izmišljene argumente za razpad zveze. Razveza je dolg proces, kjer se počasi prekinja odnos med zakoncema (Velikonja, Grgurevič in Žemva, 1995). V nekaterih situacijah bi bilo smiselno, da si zakonca poiščeta strokovno pomoč na začetku zakonskih težav. V primerih, da si pred razvezo niso poiskali, jo lahko obiščejo tudi po razvezi, da lažje gredo čez procese. Strokovne pomoči, kot so mediacija, socialno delo in psihoterapija, so primerne tako za starše kot tudi za otroke.

1.6.3 Socialno delo

V procesu razveze ima socialno delo pomembno vlogo. Socialno delo je bilo prvo, ki je začelo opozarjati na potrebo za pomoč celotni družini. Področje socialnega dela z družino je posebno, saj se socialne delavke soočajo z raznovrstnimi problemi. Cilj socialnega dela je pomoč družini pri reševanju psihosocialnih težav. Pri socialnem delu se skupaj soustvarja rešitve in zaradi tega se v procesu sodelovanja mobilizira moč uporabnika. Socialno delo se izvaja na podlagi sodelovanja, razumevanja, dogovarjanja in oblikuje se skupna rešitev. Socialna delavka pomaga ljudem rekonstruirati njihove odnose tako, da lahko izvršujejo svojo funkcijo, kar je ključno v postopku razveze (Mešl, 2008).

Socialna delavka podpira družino pred, med in po razvezi. V primeru prisotnega nasilja, zanemarjanja otrok ali drugih kršitev začne center voditi svetovalne pogovore in družini nuditi podporo. Zgodi se tudi, da se partnerja zaradi slabih okoliščin razvežeta in nato jih socialna delavka podpre v procesu in jim pomaga ustvariti novo življenje. Zelo pomembno je, da socialna delavka skuša družino vključiti v socialno okolje. Tako se lahko vzpostavi izvirni projekt pomoči, kjer se povežejo s šolami, vrtci, društvi itd. Socialna delavka skupaj z uporabniki oblikuje cilje, ki so povezani tudi s skupnostjo in je slišan vsak glas. Prav izvirni delavni projekt omogoča družini, da se družini nudi podpora skozi celoten proces izboljšave njihovega življenja in se pri tem povezuje še z drugimi strokovnjaki. S tem projektom se omogoči konkretno spremljanje in velike izboljšave za družino. Naloga socialne delavke je, da projekt koordinira z drugimi strokovnjaki (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Odnos med socialno delavko in uporabnikom je delovni odnos, ki socialni delavki omogoči raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Prva naloga, ki jo socialna delavka pri razvezi mora izpolniti, je torej vzpostaviti delovni odnos. Elementi delovnega odnosa so naslednji, prvi je dogovor o sodelovanju. To je zelo pomemben

uvodni ritual, ki omogoči vzpostavljanje delovnega odnosa. Dogovor vsebuje pristanek na sodelovanje in dogovor o tem, kako bomo sodelovali in delali. Socialna delavka mora nuditi varen prostor za vsakega in prisluhniti vsem uporabnikom, saj so v času razveze lahko napete okoliščine. Pomembno je, da situacijo glede razveze rešujemo v tem trenutku tukaj in zdaj. Drugi element je instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev. Vsak uporabnik vstopi v delovni odnos s svojo definicijo problema, nato socialni delavec doda svoje videnje in skupaj soustvari rešitev. Predvsem pri razvezi imata lahko starša zelo različne poglede in je naloga socialne delavke, da najde ustrezne rešitve za oba. Pomembno je tudi osebno vodenje, kar pomeni, da socialna delavka vodi pogovor k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam. Delovni odnos lahko vzdržujemo, če se držimo naslednjih teoretskih konceptov v socialnem delu. Etika udeležnosti temelji na temu, da nihče v pogovoru nima zadnje besede, ampak vse temelji na pogovoru, ki se nadaljuje. To je zelo pomembno, saj je lahko v zakonskem paru, ki je v postopku razveze, eden od staršev zelo dominanten in je v tem primeru treba poskrbeti, da sta oba enako slišana. Delovanje iz perspektive moči temelji na tem, da pri uporabnikih v njih iščemo vire moči in mu tako pomagajo do doseženih ciljev. Pomemben koncept je tudi znanje za ravnanje, ki govori o tem, da socialna delavka ni brez besed, ker ima znanje. Zato zna vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in podeliti strokovno znanje z uporabniki v jeziku, ki ga uporabnik razume. Koncept soprisotnosti nam omogoča prisluhniti uporabniku v sedanjem trenutku in biti na voljo za razgovor in sočutje. Ko vzpostavimo dober delovni odnos in upoštevamo sodobne koncepte, lahko z družino v postopku razveze in po njej pridemo do izjemnih rešitev. V socialnem delu je izredno pomembno, da se najde oblika sodelovanja, ki je v dani situaciji uresničljiva. Tako se v primeru ločitve opravi svetovalni razgovor, nato se vse tudi uradno zapiše in argumentira (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Izjemno učinkovita metoda v času pred, med ali po razvezi je lahko tudi v rešitev usmerjena družinska terapija. Ta temelji na tem, da je uporabnik ekspert za svoje življenje. Delo je vedno usmerjeno k motivaciji in raziskovanju novih načinov do skupnega cilja, ki ima v času razveze zelo velik pomen. V nadaljevanju bom naštel možne korake za uporabo tega koncepta. Najprej je uvodni del, kjer se raziskuje klientovo življenje, temelji na instrumentalni definiciji problema. Nato se zbere kratek opis problema s pomočjo določenih vprašanj socialnega delavca. V tem konceptu je možno uporabiti odnosna vprašanja, ki pomagajo razbrati socialno konstrukcijo problema. Takšna vprašanja pomagajo uporabniku videti situacijo iz tretje perspektive.

Raziskujejo se tudi izjeme, v kakšnih situacijah do določenih težav ni prišlo. S temi izjemami lahko krepimo uporabnikovo moč. Možna je uporaba lestvice za določitev teže problema. Lestvica pomaga razbrati rešitve in premike k cilju. Zelo uporabljena tehnika je vprašanje o čudežu, ki uporabniku nudi vpogled v nove situacije, kjer njihov problem izgine. S pomočjo vizualizacije vprašanja o čudežu se lahko uporabniku razkrijejo rešitve. Nato sledi pogajanje o spremembi, torej se na podlagi prejšnjih tehnik določi, kakšni bi lahko bili naslednji koraki za izboljšanje določene situacije. Izjemnega pomena je na koncu pogovora dati uporabniku komplimente in nalogo. Komplimenti morajo biti relevantni in nato sledi naloga za udeležence. Skratka, če se upoštevajo zgoraj našteje metode, lahko socialna delavka izpelje dober svetovalni pogovor za razvezo, saj jim je cilj priti do skupnih rešitev, ki bodo ustrezale vsem (Čačinovič Vogrinčič, 2006). Naloga socialne delavke je, da ustvari pogoje za sodelovanje. Vsakemu posamezniku posebej v postopku razveze je treba dati prostor, da pove svoje izkušnje, razmišljanje in ideje. Osnovni koraki v rešitev usmerjeno delo so opis problema, kjer se omogoči uporabniku, da opiše svoj problem o razvezi. Drugi korak je razvijanje dobro definiranih ciljev, kjer se osredotoča na to, kaj bi bilo v uporabnikovem življenju drugače, če bi prispeli do cilja. Cilji morajo biti dosegljivi in pozitivno naravnani. Seveda morajo biti tudi v korist otroka. Tretji korak je raziskovanje izjem, kjer se terapevti osredotočijo na uporabnikovo življenje, ko se njihovi problemi niso dogajali. Nato je feedback na koncu pogovora, ki vsebuje nekaj komplimentov in predlogov (Mešl, 2007). Predlogi in skupni dogovori so v postopku razveze zelo pomembni, saj jih center pošlje naprej na sodišče, kjer na podlagi tega odločajo o nadaljnjem življenju uporabnikov in predvsem koristi otroka. Centri za socialno delo torej nudijo podporo družini pred, med in po razvezi. Stremijo k skupnim ciljem in izboljšanju ter prilagoditvi na nov način življenja po razvezi.

1.6.4 Psihoterapija

V postopku ločitve ali razveze so nekateri posamezniki bolj prizadeti kot drugi. Prav tako imajo nekateri otroci dolgotrajne posledice, drugi pa se na spremembe hitro privadijo in nimajo težav. V primerih, ko ima katerikoli od staršev ali otrok težave pri soočenju z razvezo, je zelo priporočljiva strokovna pomoč psihoterapije, ki posamezniku pomaga razrešiti določene travme, težave in ublažiti posledice ločitve. Pri psihoterapiji gre za zdravljenje duševnih težav s pomočjo pogovora s terapevtom in drugimi tehnikami, ki jih uporabljajo v psihoterapiji. Poleg pogovora poznamo še

nekaj tehnik, kot so: vizualizacija, risanje, pisanje in reka življenja. V psihoterapiji obstaja kar nekaj vrst in metod dela. Poznamo gestalt, vedenjsko kognitivno, relacijsko družinsko, transakcijska analiza in še več ostalih. Vse tehnike stremijo k izboljšanju uporabnikovega življenja. Psihoterapija je v primeru razveze lahko izjemno učinkovita tehnika. S psihoterapevtom lahko starši in otroci razčistijo določene družinske vzorce, travme in stvari, ki so posameznika pripeljale do takšne situacije. Psihoterapija je nekako potovanje k samemu sebi. Zelo pomembno je, da uporabnik in psihoterapevt vzpostavita zaupanja vreden in iskren odnos. Psihoterapevt je torej v času ločitve lahko v izjemno oporo v fazi žalovanja in pomaga pri prilagoditvi na novo življenje. Psihoterapija posamezniku nudi uvid, zakaj se zakon ni obnesel in kako v prihodnje v novih zakonih ne ponavljati istih vzorcev. Prispeva k notranjemu miru in ohranjanju stika s samim sabo (Psihoterapija MR, 2013).

Psihoterapija ima tehnike in metode, ki temeljijo na pogovoru, in s tem predelujejo psihične stiske, ki lahko nastanejo po razvezi. Psihoterapija je usmerjena na samoraziskovanje in samospoznavanje. S psihoterapijo se lahko odkrijejo nezavedni vzorci, ki pomagajo k razumevanju in spremembam (Praper, 2013).

Posameznikom, ki so vključeni v psihoterapijo, se odpira možnost za procesiranje in predelavo čustev, ki so nastala ob ločitvi. Psihoterapija je za posameznika varen prostor, kjer lahko izražajo svoja čustva, kot so: jeza, žalost, veselje in vsa čustva, ki jih občutijo. Pripomore k boljšemu čustvenemu procesiranju, ki je nujno, da si lahko posameznik po ločitvi vzpostavi novo življenje. V primeru, da posameznik ne razreši določenih čustev in vzorcev, ki so nastali ob razvezi, se lahko pojavljajo še naprej v življenju, kar prinaša mnoge težave (Simonič, 2015). Psihoterapija je zato zelo priporočljiva strokovna tehnika za vse udeležence po razvezi, ki to potrebujejo.

1.6.5 Mediacija

V času razveze, kjer so lahko prisotni konflikti in veliko nesoglasij, je zelo uporabna tudi mediacija. Mediacija nudi udeležencem v razvezi, da pridejo do skupnih rešitev brez žalitev s posrednikom. Mediacija je postopek, v katerem nepristranska tretja oseba posreduje med sprotima strankama in jima skuša pomagati najti rešitev, ki je ugodna za oba uporabnika. Mediacija je uporabna v različnih situacijah. Lahko je uporabna pri konfliktu med sodelavci, sosedi, partnerji, družinami. Pri razvezah se mediacija uporablja za uskladitve glede vzgoje otroka, skrbništva, stikov, preživnine in kar se še pojavi kot problem v dani situaciji. Mediacije ne smemo mešati z oblikami

terapij, saj gre tu bolj le za poskus umiritve agresije in iskanje mirnih načinov za rešitev. Mediatorji so nevtralne osebe in so vezani k molčečnosti. Mediacija temelji na tem, da morata biti oba starša biti pripravljena na sodelovanje, saj to ni obvezna stvar (Schoberl, 2006). Glavna načela družinske mediacije so: prostovoljna udeležba, nepristranskost mediatorja, mediatorjevo razkritje nasprotij interesov, opolnomočenje udeležencev za sprejemanje samostojnih in zavestnih odločitev, spoštovanje posameznikov in kulturne raznolikosti, osebna varnost ter zaščita pred tveganji, zaupnost, pravna privilegiranost, osredotočenost na prihodnost in ne na preteklost, poudarek na skupnih interesih in ne na pravicah posameznika, upoštevanje potreb vseh vpletenih, tudi otrok ter usposobljenost mediatorja. To so načela, ki se jih morajo mediatorji držati in tako v fazi ločitve najti najbolj ugodno rešitev za vse člane (Parkinson, 2011, str. 23).

Mediacija je zapisana kot obvezen postopek v času razveze v Družinskem zakoniku. *»Če zakonca ob predhodnem svetovanju ugotovita, da je zakonska zveza za vsaj enega od njiju nevzdržna, strokovni delavec centra za socialno delo zakonca seznani s posledicami, ki nastanejo z razvezo zakonske zveze zanju in za družinsko skupnost, ter jima predstavi namen in postopek mediacije. (2) Ob soglasju zakoncev lahko center za socialno delo predhodno svetovanje nadaljuje s postopkom mediacije ali pa se zakonca udeležita mediacije pri drugih izvajalcih.«* (Družinski zakonik, 2017 (202. člen)). Mediacija je lahko v času razveze izjemna tehnika, ki pomaga ublažiti konflikte med staršema in se ponudijo skupne rešitve, ki ustrezajo vsem.

1.6.6 Metode za zmanjšanje stresa: meditacija, joga, čuječnost in skrb za telo

Teoretični del zaključujem s poglavjem o metodah za zmanjšanje stresa, ki se mi zdijo izjemno pomembno za vsakega posameznika. Še posebej pomembne se mi zdijo, da jih uporabljamo v stresnih situacijah, kot je razveza, saj nam pomagajo ublažiti stres in zaživeti boljše življenje. Posameznik, ki poskrbi zase in svoje telo bo lažje premagal stresne ovire in bil bolj zadovoljen. Zato sem se odločila, da nekaj izmed teh tehnik za zmanjšanje stresa tudi predstavim. Starši se po ločitvi lahko počutijo osamljeni, napeti, razdraženi, izgubljeni in pod stresom. Eden od staršev izgubi tudi vsakodnevni stik z otroki, kar je lahko zelo stresno. Ločitev lahko tudi zelo poslabša simptome depresije. Raziskave kažejo, da imajo nekateri dve leti po ločitvi veliko težav v duševnem zdravju. Bolj so izpostavljeni starši z nižjo izobrazbo, tiski, ki se bojijo ponovno navezati stik z drugimi. Statistike v Ganc (2015) kažejo, da ločeni očetje naredijo več samomorov kot

poročeni moški. Depresija, ki je lahko posledica ločitve, lahko situacijo še dodatni oteži tako za starše kot za otroke (Ganc, 2015). Da do tega ne pride, je treba poskrbeti, da uporabimo metode za zmanjšanje stresa. Med te metode lahko štejemo: meditacijo, jogo, čuječnost, skrb za telo oziroma, vse, kar posameznika sprošča.

Po ločitvi je zelo pomembno ohraniti socialno mrežo. Poleg strokovnih opor lahko vsak posameznik veliko naredi tudi sam zase. Poskrbeti mora za svoje telo in mu prisluhniti. Vsak posameznik si mora dovoliti izraziti in občutiti svoja čustva, nato pa jih predelati. Pri tem procesu je pomembno sproščanje telesa. Na voljo imamo veliko možnosti, vsak posameznik pa si izbere tisto, kar je zanj najbolj koristno. Priporočljiva je redna telesna telovadba od teka, kolesarjenja, rolikanja, hoje v hrib, ekipnih športov do plavanja, skratka vse kaj je posamezniku blizu. Trideset minut na dan aktivne vadbe lahko precej zmanjša občutek stresnih situacij. Poleg telesne vadbe je zelo pomembna kakovostna in redna prehrana. Znano je, da veliko partnerjev po ločitvi izgubi kar nekaj kilogramov. Še posebej je lahko to težava, če so bila družinska kosila vedno pripravljena s strani le enega od partnerjev. V taki situaciji se bo drugi moral kar zelo potruditi in vzpostaviti nov način prehranjevanja, za katerega bo poskrbel sam. Po ločitvi se lahko posamezniku popolnoma spremeni bioritem. Pomembno je, da opazimo spreminjanje le-tega. V primeru, da je partner po ločitvi utrujen in brez energije, so lahko to začetni znaki depresije, ki jih je dobro čim prej zaznati in nato ukrepati čim prej. Drugi lahko gredo v skrajnost in sploh ne potrebujejo počitka ter cele noči preživijo na spletu ali ob drugih aktivnostih, da telo izčrpavajo. Skratka, ločitev je za vsakogar izjemno stresna situacija, zato je zelo pomembno, da se posvetijo svojemu telesu in ga sprostijo. Poleg telesne dejavnosti so izjemno učinkovite tudi tehnike čuječnosti. Te nam lahko izjemno pomagajo pri blaženju stresa. Te tehnike temeljijo na tem, da je posameznik prisoten v trenutku, tukaj in zdaj. Dokazano je, da imajo posamezniki, ki uporabljajo metode, kjer so osredotočeni na svoje telo, dihanje, opazovanje sebe in dražljajev v telesu, velike napredke in vidno zmanjšujejo stres. Meditacija je tudi izredno učinkovita tehnika, ki jo lahko izvaja vsak posameznik. Vpliva na zdravje, človekovo kvaliteto življenja in ima izredno pozitivne učinke na telo, duha in um (Ganc, 2015, str. 53–60). V obdobju razveze je zelo pomembno poskrbeti zase, saj le tako lahko potem pomagamo tudi otroku. Nekaj predlogov, kako si lahko sami pomagamo, je predlagala avtorica Charlishova (1998). Predlaga, da navežemo stike z eno ali dvema prijateljicama in z njimi klepetamo. Zelo dobrodejne učinke na telo in duha ima tudi dolg sprehod v naravi. Priporočljivo je izbrati eno od oblik vadbe in se jih tedensko

udeleževati. Kot sem zgoraj omenila, ima velik pomen tudi prehrana. Odlično se je prehranjevati zdravo in iz prehrane izključiti sladkor in slano hrano. Razvijati treba samega sebe, zato lahko berejo knjige, se udeležijo gledaliških predstav ali nečesa, kar jim je v interesu. Odlično se lahko počutijo tudi, če pomagajo komu drugemu in naredijo kakšno stvar kot prostovoljci. Blagodejne učinke imajo tudi vse alternativne metode zdravljenja; proti stresu so lahko še posebej učinkovite masaže, akupunktura, Bownove terapije, reiki. Zelo praktično si je napisati cilje in prednosti ter razmisliti, kako jih uresničiti. To je idealna priložnost, da začnejo raziskovati svoje skrite talente, ki so jih pred tem zanemarjali (Charlish, 1998, str. 47–48).

Izjemno učinkovita metoda za zmanjšanje stresa je tudi joga. Joga izvira iz Indije. Ljudje so odkrivali jogijske položaje, da bi dosegli sozvočje s samim seboj in vzpostavili ravnovesje med energijo telesa, uma in duha. Jogijski položaji, imenovani asane, zaposlijo celega človeka in prav tako celostno delujejo nanj. Učinki joge so vidni na zunaj in navznoter. Telo je bolj prožno in stabilno, okrepijo se mišice, manj smo utrujeni. Pri jogi učijo tudi pravilnega dihanja, ki telesu dovaja več kisika. Z jogo je možno najti notranji mir in priti v stik s samim sabo. Ločitev je še posebno zelo stresna situacija, ki jo lahko ublažimo z jogo. Joga pomaga, da smo močnejši pri premagovanju vsakodnevnih težav in se ubranimo nezaželenih posledic (Joga, 2008).

Stres lahko premagujejo torej na zelo različne načine od pogovora s prijatelji, strokovnjaki in vseh zgoraj omenjenih tehnik ter seveda še mnogo več. Uspešno spoprijemanje s težavami in skrbjo zase dela človeka močnejšega in s tem osebnostno raste. Vsaka izkušnja prinaša priložnost za učenje dragocenih spoznanj, ampak le, če smo dovolj odprti zanje. Zato je izjemnega pomena skrb za svoje telo in duha (Štadler idr., 2009). Dandanes je na voljo veliko metod, ki nam pomagajo blažiti stresne situacije, zato se mi zdi zelo pomembno, da jih čedalje več ljudi uporablja. Tako preproste tehnike imajo izjemne rezultate. Menim, da če bi se vsak posameznik nekaj minut na dan posvetil samemu sebi, bi se že začele dogajati velike spremembe, morda tudi na področju razvez. Veliko posameznikov je v zakonu le kot oseba, ki skrbi za druge in nase pozabi. Prav to, da zna vsak posameznik poskrbeti zase se mi zdi ključnega pomena, saj le, če si sam pri sebi srečen in zadovoljen, lahko le takrat to deliš z ostalimi.

2. Opredelitev problema

V Sloveniji število reorganiziranih družin narašča, zato se tudi vzpostavlja vedno več odnosov med starševim novimi partnerji in otroki. Odnos med novim partnerjem in otrokom je zelo pomemben, posebej v primerih, ko otrok in staršev partner živita skupaj. V takšnih situacijah je zelo pomembno, da si otrok in partner ustvarita kvalitetne odnose. Vzpostavitev dobrega odnosa je odvisna od poteka same razveze, odnosov s starši, otrokove starosti, otrokovega značaja ali značaja novega partnerja. K raziskovanju te teme me je vzpodbudilo to, da se je vedno več mojih prijateljev in znancev soočalo z razvezo. Ločitev so doživeli tudi moji bližnji, to je v meni še posebej vnelo interes za raziskovanje o razvezi. Sama sem želela razumeti in raziskati vse o razvezi, da bi jim lahko nudila čim bolj kakovostno podporo v tako težki situaciji. O sami razvezi je že kar veliko napisanega, o odnosu med novim partnerjem in otrokom pa ne veliko. Zato sem se odločila, da v magistrski nalogi raziskujem razvijanje odnosa med otrokom in starševim partnerjem. Ugotoviti skušam, kateri dejavniki so vplivali na vzpostavitev odnosa in kaj lahko prispeva k razvijanju kvalitetnega odnosa med partnerjem in otrokom. Ugotoviti skušam tudi, s kakšnimi izzivi ob vzpostavitvi nove družine po razvezi so se soočali partnerji in otroci in kako so jih premagali. Zanima me tudi odnos med sorejenci.

Raziskovalna vprašanja, na katera želim odgovoriti v raziskavi, so:

1. Kakšne so značilnosti odnosov, ki se vzpostavijo med otrokom in starševim novim partnerjem?
2. Kako se razvijajo odnosi med otrokom in starševim novim partnerjem?
3. Kateri dejavniki vplivajo na razvijanje odnosa med otrokom in starševim novim partnerjem?
4. S kakšnimi izzivi se srečuje otrok in staršev novi partner?
5. Kaj lahko prispeva k dobremu odnosu med otrokom in starševim novim partnerjem?

Znotraj temeljnih raziskovalnih vprašanj so me zanimale naslednje podteme:

Pri značilnostih odnosov, ki se vzpostavijo med otrokom in starševim partnerjem, me je zanimalo, kako je razvezo in vzpostavitev nove družine sprejelo okolje in kako so se sami obremenjevali z okolico. Zanimal me je potek same razveze in ustvarjanja nove družine. Razvijanje odnosa med otrokom in starševim partnerjem je zelo pomembno,

zato sem se osredotočila na celoten proces: od tega, kakšen je bil prvi stik, kako so se spoznavali, kako so razvijali svoje odnose in vzpostavljali skupne navade. Zanimalo me je tudi, ali se je med otrokom in novim partnerjem vzpostavilo zaupanje. Prav tako sem skušala ugotoviti, kakšno vlogo ima nov partner v življenju otroka in obratno. Raziskala sem, kateri dejavniki vplivajo na razvijanje kakovostnega ali nekakovostnega odnosa med otrokom in novim partnerjem, kdo jim je stal ob strani in ali so uporabili kakšno strokovno podporo. Raziskovala sem tudi odnose med sorejenci ali polbrati/polsestrami. Odgovoriti sem skušala tudi na vprašanje, kaj je prispevalo k dobremu odnosu med otrokom in starševim partnerjem. Zanimalo me je, kako so usklajevali dogodke otroka z obema družinama in s kakšnimi dilemami so se soočali.

3. Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

V empiričnem delu sem uporabila kvalitativno metodo, ki temelji na raziskovanju odnosov med otrokom in starševim partnerjem. Za to metodo sem se odločila, ker želim podrobno raziskati odnose med otrokom in starševim partnerjem. Skozi intervjuje sem skušala dobiti odgovore na raziskovalna vprašanja in tako prikazati proces razvijanja odnosa med otrokom in partnerjem in kako vzpostaviti kvaliteten odnos.

3.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument so smernice za polstrukturiran intervju. Smernice za polstrukturiran intervju so priložene v prilogah. Šest intervjuvancev sem intervjuvala osebno in jih snemala, dva sta mi odgovorila preko e-pošte. Večino intervjuvancev sem obiskala pri njih na domu. Vnaprej sem imela pripravljena vprašanja za otroke in nove partnerje, nato sem skozi pogovor dodajala še podvprašanja.

3.3 Populacija in vzorčenje

Populacija intervjuvancev so vsi otroci z izkušnjo razveze in novi partnerji od 23. do 49. leta v Sloveniji. Moj vzorec je 8 odraslih ljudi od 23. do 49. leta, ki so v otroštvu doživeli razvezo ali novi partnerji, ki so sprejeli partnerjevega otroka. Viri podatkov so partnerji in polnoletni otroci z izkušnjo razveze. V raziskavo so vključeni polnoletni otroci z izkušnjo življenja z novim partnerjem po ločitvi ali razvezi (23–27let) in novi partnerji (30–49 let). Vzorec je neslučajnosten, priložnostni vzorec, s katerim sem do respondentov prišla preko svoje socialne mreže. Intervjuvala sem 4 polnoletne otroke z izkušnjo razveze in 4 nove partnerje, ki niso iz istih dopolnjenih družin. Imena v tabeli so izmišljena. Zanimal me je njihov odnos in kako so vzpostavili stike.

Tabela 1: Osnovni podatki intervjuvancev z izkušnjo razveze

Ime (vsa imena so izmišljena)	Spol	Starost	Starost ob razvezi
Špela	Ženski	25	10
Nika	Ženski	24	9

Blaž	Moški	23	16
Nik	Moški	27	1

Tabela 2: Osnovni podatki intervjuvancev - novih partnerjev

Ime (vsa imena so izmišljena)	Spol	Starost	Vloga novega partnerja v letih
Rok	Moški	37	7
Maja	Ženski	43	9
Špela	Ženski	49	7 (zveza prekinjena)
Mateja	Ženski	30	4

3.4 Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo z intervjuvanjem oseb, ki sem jih pridobila preko svoje socialne mreže. Izбирala sem ljudi, ki jih v večini poznam in za katere sem vedela, da so pripravljeni z mano podeliti svoje izkušnje. Intervjuji so bili individualni ter sem jih snemala na snemalnik. Pogovori so trajali od pol ure do ene ure. Podatke sem zbirala v mesecu juniju 2017. Intervjuji so polstrukturirani tako za otroke kot za partnerje. Dva intervjuja sem zaradi razdalj med kraji opravila preko e-pošte, pet intervjuvancev sem obiskala na njihovem domu, z enim sem se dogovorila pri meni doma. Vsi so privolili v snemanje na snemalnik in mi tako olajšali to, da je pogovor lahko potekal bolj tekoče, ker mi ni bilo treba sproti zapisovati. Vsem sem zagotovila anonimnost. Tema, o kateri sem spraševala intervjuvance, je bila zelo občutljiva, za nekatere so bili intervjuji čustveno naporni.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem obdelala s kvalitativno analizo tako, da sem izbrala dele pogovorov iz intervjujev in nato podatke analizirala. Intervjuje sem posnela na snemalnik zvoka in nato naredila transkripcijo. Intervjuji so pretipkani v slengovskem slogu, saj sem skušala ohraniti čim bolj pristne, zato tudi niso povsem slovnično pravilno urejeni. Intervjuje sem nato vsakega posebej obdelala. V intervjujih sem označila besede in dele stavkov, ki so se mi zdeli relevantni za mojo raziskavo in jim pripisala pojme ter jih nato še razvrstila v kategorije ter nadkategorije. Nato sem podatke še osno kodirala, kjer sem še natančneje razvrstila pojme v kategorije in v osemnajst nadkategorij. Vsa

imena, ki sem jih uporabila v intervjujih, so zaradi varstva osebnih podatkov izmišljena. Vse intervjuje (priloga 2) kodiranje (priloga 3) ter osno kodiranje (priloga 4) sem priložila v prilogah. Po zaključku zbiranja podatkov sem rezultate opisala za vsako nadkategorijo skupaj z izbranimi izjavami intervjuvancev. Sledi razprava o ugotovitvah v povezavi z raziskovalnimi vprašanji in skupnih rezultatih. Na koncu sem zapisala tudi sklepe in predloge, ki bi jih bilo glede na rezultate smiselno upoštevati v praksi.

4. Rezultati

Rezultate sem zapisala za vsako nadkategorijo posebej. Pri vsaki sem izbrala pomembne dele in jih opisala ter navedla izjave intervjuvancev. Opisanih je osemnajst kategorij. Na koncu je razprava o vseh rezultatih ter ugotovitve glede raziskovalnih vprašanj. Vrstni red rezultatov je zgolj naključen, intervjuvanci so označeni s črkami in zato sem jih upoštevala po abecednem vrstnem redu. Čeprav je otrok na drugem mestu v analizi, to ne spremeni njegove pomembne vloge.

4.1 Potek razveze

Razveza je pri vsakem intervjuvancu potekala nekoliko drugače. Nekateri intervjuvanci se ločitve ne spomnijo, ker so bili še premajhni. Drugi so bili priča mirni ločitvi, eni so zapadli v posrednike med staršema. (F4: *»Z bratom sva postala nekako posrednika med njima«*). Nekateri starši so skušali otroka čim bolj obvarovati pred negativnimi vplivi razveze. (D2: *»Da bi se mene čim manj dotaknilo. «*) Kljub temu je otrok sam želel tolažiti predvsem mamo. Nekateri otroci na začetku niso seznanjeni z razlogom razveze. Kasneje so izvedeli za razloge in to so bili prepiri in afere z novimi partnerji. Ureditve stikov je potekala tako, da je večina intervjuvancev šla živeti z mamo (D9: *»Večino sem bla skos pri mami sploh na začetku.«*) Stike z drugim staršem ohranjajo, lahko se zgodi tudi, da se stiki prekinejo ali celo, da otrok spozna starša šele pri petnajstih letih. Ločitev lahko za otroka prinese manj stikov z drugim staršem kar lahko odnos oslabi ali ga v nekaterih primerih celo izboljša. (E7: *»Je pa res, da se pred tem z atijem nisva dobro razumela. Da se zdaj boljše po tem. Bolj sva se čustveno povezala. Bolj se je z mano začel ukvarjat.«*) Otroci na začetku zelo zmanjšajo stik s staršem s katerim ne živijo, vendar v večini čez čas ponovno vzpostavijo redne stike. Ločitev je za vsakega otroka stresna, nekateri jo sprejmejo bolj zlahka drugi izpostavijo, da je to bila izredno težka čustvena izkušnja, ki jo spremljajo neprijetni spomini. Otroci so v času razveze občutili pomanjkanje zaščite. (F3: *»Pogrešala sem predvsem iskreno komunikacijo med staršema in občutek zaščite z njihove strani.«*)

4.2 Ustvarjanje nove družine

Ustvarjanje nove družine je bilo za otroke in nove partnerje velik izziv. Novi partnerji so lahko v vlogi sostarša in živijo skupaj s partnerjevim otrokom, lahko so v stiku z otrokom le ob koncih tedna oziroma dogovorjenih stikih. Pri nastajanju nove družine so se

pojavit dileme glede sprejemanja novega partnerja in otroka, ki so bile težke (B5: *»Ni pa tudi men bilo enostavno sprejet otroka, ampak vzameš cel paket.«*). Prisoten je bil tudi skepticizem o sprejetju partnerja z otrokom. (C1: *Ko sem izvedel, da ima že enega otroka, sem bil najprej zelo skeptičen, kako bom to sprejel, če se bodo ta občasna srečanja razvila v resno zvezo.«*) Zgodi se lahko, da imajo novi partnerji pomisleke glede sprejemanja otrok, drugi brez pomislekov takoj sprejmejo. Neodobravanje in nerazumevanje z otrokom je lahko vzrok za končano zvezo z novim partnerjem. Zaradi konfliktov in tožb med bivšima partnerjema so stiki z enim od staršev in posledično novim partnerjem zelo omejeni. Zaradi tega je možno, da ne pride do povezanega odnosa. Nekateri novi partnerji so poleg partnerjevega otroka dobili še svojega biološkega otroka. Vendar po izjavah intervjuvancev med njimi ne delajo razlik.

4.3 Okolica

Novi partnerji se niso obremenjevali z vplivom okolice pri vzpostavitvi nove družine s partnerjem in njegovim otrokom. Slišali in zaznali so pomisleke drugih. Spet drugi so na začetku obremenjevali s tem, kaj bodo drugi rekli, vendar ko je zveza prešla v resno, se več s tem več niso obremenjevali (C6: *»To je bila moja odločitev in sem vedel, da jo bodo moji bližnji spoštovali.«*). Nekateri novi partnerji so se izredno obremenjevali z okolico in predvsem zaradi tega vztrajali v zvezi z novim partnerjem, saj so se zopet bali propada zakona zaradi okolice. (Č4: *»Js sm to že prej hotela razdret ta zakon in sem se takrat bolj obremenjevala z okolico kaj bojo rekli, da mi spet ni ratalo.«*) Otroci se v večini niso obremenjevali z okolico, saj so bili za to še premali. Bolj so se obremenjevali s tem, kako bosta to sprejela oba starša. Starejši kot je otrok pri ločitvi, večja verjetnost je, da se bodo obremenjevali z mnenjem okolice. Več jih spremlja tudi slab občutek. Intervjuvanec pravi: (E10 *»Bolj, kot s samim dejstvom, da sta šla narazen sem se obremenjeval s tem kaj bojo moji kolegi rekli. Ampak nikoli niso nič rekli.«*)

4.4 Sprejemanje novega partnerja/otroka

Novi partnerji opisujejo sprejemanje otroka vsak na svoj način. Nekateri pravijo, da je to en del, v katerega se je zaljubila, in da ji je bil izjemno všeč partnerjev odnos in pristop do otroka. Otrok jim ni nikoli predstavljal ovire. Res je, da so za otroka vedeli že od prej, ko sta bila še prijatelja. Sedaj tudi živijo skupaj. Druga je izpostavila, da si je izjemno želela vzpostaviti dober odnos z otrokom in se je veliko trudila. Ji je to

predstavljalo velik izziv v materinstvu, saj sama še ni imela otrok. (B7: »*Glede na to, da sama nisem imela otrok, mi je bil to en izziv.*«) Zaradi trenj z bivšo partnerico in tožbami je njun odnos razrahljan. Novi partnerji imajo lahko na začetku kar nekaj pomislekov glede sprejemanja partnerjevega otroka, vendar so pomisleki s spoznavanjem družine izginili. V primerih, da ima novi partner že od prej svoje otroke in nato sprejme še partnerjeve, se zdi nekoliko lažje, saj pričakuješ od partnerja, da jih bo sprejel tako kot ti njegove, vendar v vseh primerih ni tako. Intervjuvani otroci so o sprejemu novega partnerja zaznali zelo mešane občutke, vendar so jih vsi na koncu sprejeli, čeprav nekateri zgolj iz vljudnost. Nekateri otroci kažejo navzven, da so novo partnerko dobro sprejeli, vendar njihovi notranji občutki niso bili takšni. Občutili so ljubosumje in izdajo mame. (D25: *Mislim, ne, da mi hoče vzeti očeta, ampak bolj to, da hoče zamenjat mamo.*«) Nekaterim otrokom je po tem, ko ima eden od staršev že partnerja, lažje sprejeti novega partnerja drugega starša, saj si v večini želijo, da bi oba starša bila srečna z novimi partnerji. (D26: »*Ja po mojem sem to ful boljše sprejela, ker sem se pri očetu že navadila, da to ni nič slabega.*«) Otroci vsaj na začetku čutijo odpor do novega partnerja, nekateri se celo izogibajo stikov z novim partnerjem. (F14: »*Na začetku sem se izogibala stiku in sem vso svojo pozornost usmerila k njeni hčerki.*«) Za sprejetje novega partnerja je potreben čas. Notranji občutki, ki so spremljali intervjuvane otroke so bili: ljubosumje, boj za očeta, izdaja mame, občutki krivde in bojevanje v sebi.

4.5 Spoznavanje novega partnerja/otroka

Novi partnerji opisujejo njihovo prvo srečanje z otrokom predvsem kot sproščeno. Srečanja so potekala v sproščnem vzdušju ob travniku, kjer je otrok nabiral cvetlice, v Gardalandu, kinu in doma. Vsi so poskrbeli za sproščeno in zabavno vzdušje na prvem srečanju. V večini je bilo to druženje prijetno. (C9: »*Bilo je zelo prijetno druženje.*«) Opaziti je bilo, da je otrok na prvem srečanju kazal nezaupanje in sramežljivost. (B14: »*Ko smo se prvič srečale je gledala tako zelo nezaupljivo.*«) Druženje z otrokom je bilo opisano kot zelo spontano in vsakodnevno, kot so skupni obroki. (A17: »*Skuhal smo si kosilo in smo jedli.*«) Novi partnerji so izpostavili, da je pri spoznavanju in graditvi odnosa z otrokom imel izjemno pomembno vlogo partner. Potreben je čas, da stvari stečejo in treba narediti prostor za razvijanje odnosa. (A22: »*Stvari ne moreš umetno prisilit, lahko pa narediš prostor za to.*«) Zgodí se, da se

nekateri novi partnerji soočajo z velikim ljubosumjem otroka. Nekateri celo dobijo občutek, kot da nekaj jemljejo, kar je samo otrokovega. Na trenutke je bila to tudi ovira za partnerski odnos. (B16: »*Se nisva smela za roke prijet, je takoj stopila vmes in me odpravila stran.*«) Bil je viden odpor otroka do nove partnerke. Intervjuvani otroci so srečanje z novim partnerjem opisali kot sproščeno srečanje, druženje, večerjo, skupno nogometno tekmo. Prvo srečanje so prav tako kot partnerji opisali, da je potekalo v zelo sproščenem vzdušju in zabavnem za otroka. Nekateri prvega uradnega srečanja niso imeli, saj so partnerja že od prej poznali. (D14: »*Da sem js njegovo partnerko že od prej poznala, ampak ne kot njegovo partnerko, ampak kot znanko.*«) K dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom lahko vplivajo tudi partnerjevi otroci. (D21: »*Bolj to, kako je on prihajal k nam, se bolj spomnim prvega srečanja z njegovimi otroki.*«) Kljub temu da so srečanja potekala na otrokom primeren način, so bili otrokovi občutki vseeno zelo mešani. Opisujejo jih kot neprijetne in grenko sladke občutke. (D18: »*Po eni strani mi je bilo fajn, ker se je z mano igrala, je bla prijazna, je skrbela za mene po drugi strani sem mi je pa zdelo, kot da hoče zamenjat vlogo moje mame pa jaz tega nočem.*«) Počutili so se, kot da izdajajo drugega starša, ko se družijo z novim partnerjem, pojavljali so se jim dvomi. (E13: »*Če je to sploh prav, da sem js tle.*«) Kljub temu da je mama podpirala stike z očetom in njegovo partnerko, so otroci na začetku še vedno občutili neprijetne občutke. (E15: »*Ona mi nikoli ni rekla, da ne smem, kvečjemu obratno, da naj grem ga obiskat, mi je govorila.*«) Na začetku lahko pride tudi do primerjave med novo partnerko in svojo mamo. To zna biti zelo boleče. (F13: »*Najprej sem pomislila, kako zelo je drugačna nova partnerica od moje mame.*«)

4.6 Vzpostavitev skupnih navad

Novi partnerji povedo, da so vzpostavljali nove navade zelo spontano in brez hitrih odločitev. Še vedno so ohranjali otrokove navade in se prilagajali željam otroka. Prilagodili so se otrokovemu ritmu. Odnos se je odvijal razvojno spontano. Lahko se zgodi, da je to enostavno prevelika sprememba za otroka, še posebej, če gre za selitev. Otrok se težko navadi na drastične spremembe, ki se lahko zgodijo ob razvezi. (B18: »*Težko, ker je to čist drug svet, kot ga je ona prej poznala.*«) Prehajanje med družinama je bilo izredno težko za nove partnerje, kot tudi otroke. (B19: »*Tu je bil en red, doma je bla čist druga zgodba.*«) Izkazalo se je tudi, da so otroci doživeli pomanjkanje pozornosti, ker kar naenkrat niso imeli starša samo zase, ampak je prišel

še nov partner in tudi nov otrok. Otroci se lahko na začetku prilagodijo na nove omejitve, vendar se s prihodom v najstniška leta stvari lahko začnejo spreminjati. Otroci se težko soočajo s spremembo in lahko pride tudi do upora pri vzgoji. Tudi otroci sami opisujejo, da so se na začetku težko prilagodili spremembam in novostim ter da je bil za nekatere kar velik šok. Povedali so tudi, da je potreben čas za prilagoditev na nov način življenja. (F16: *»Mislim, da smo vsi potrebovali nekaj časa, da se prilagodimo novim navadam.«*) Nekateri imajo redne stike z drugim staršem, drugi le nekajkrat mesečno, lahko pa pride tudi do prekinitve stikov. Izpostavljeno je bilo, da otroci praznike želijo preživeti s staršem, s katerim živijo. (E19: *»Mogoč to, da sem bil js sam ene parkrat za praznik z njima in mi ni bilo najboljše. Ni mi odgovarjalo, da sem z njima in ne z mamo. Občutek ni bil dober.«*)

4.7 Vzpostavitev odnosa in zaupanja

Vzpostavitev odnosa novih partnerjev z otrokom je pri vsakem potekala na zelo drugačen način in so se soočali z različnimi situacijami. Vzpostavitev odnosa se opisuje kot na zaupni ravni zelo dober, nekoliko zadržkov je pri objemih. Ni toliko dotikov, kar je lahko povezano tudi iz družine novega partnerja. Možno je vzpostaviti zelo dober odnos, če se zavzame stališče mi smo družina in se ne dela razlik. Poudarek je treba dati na trenutkih, kjer novi partner in otrok sama dva skupaj preživita skupen čas. (A32: *»Ustvarjanja, spontanega pogovora, branja knjig, pripovedovanja, sprehodov in takih stvari.«*) H kvalitetnemu odnosu med otrokom in novim partnerjem lahko veliko pripomore tudi starš otroka. (A74: *»Najbolj pomembno vlogo, če mene vprašaš, ima pa partner.«*) Lahko se zgodi, da je v odnosu med novim partnerjem in otrokom prisotnega veliko nihanja, prilagajanja in težkega soočanja s situacijo. (B25: *»Težko je, ko ni tvoj otrok in ne moreš tako nastopiti kot do svojega, ker ti zelo hitro zabrusi: Ti mi nisi mama.«*) Novi partnerji pri sebi čutijo, da se trudijo za kvaliteten odnos. (B26: *»Js sem se zlo velik z njo pogovarjala, sem se zlo velik učila z njo.«*) Vendar se odnos zaradi preprirov z bivšo partnerko in tožb lahko zelo rahlja. Novi partnerji se morajo zavedati, da ne morejo prevzeti vloge biološkega starša, vendar je vseeno treba zahtevati, da se ga spoštuje in uboga. S poštenostjo do otroka, pomočjo pri šolskih obveznostih in skupnemu preživljanju časa se med njima lahko vzpostavi zaupanje. Poudarjeno je bilo tudi, da je vez pri zaupanju med otrokom in staršem še vedno močnejša. (C23: *»Je pa res da popolnega zaupanja pa verjetno ne bo nikoli, saj*

nekateri stvari še vedno zaupa samo mami, kar pa je tudi razumljivo.») Lahko se zgodi, da imajo nekateri drugačno izkušnjo in kljub temu, da se otrokom vedno nudi oporo, pogovori in skrb so bili novi partnerji deležni zarote proti njim. (Č17: *»Ona je maksimalno delala na tem, da sva se midva skregala.»*) Intervjuvani otroci različno opisujejo vzpostavitev odnosa in zaupanja med njimi in novim partnerjem. Pri nekaterih se razvije odličen odnos, poln empatije in pomoči en drugemu. Na vsakem začetku je potrebno seveda veliko prilagajanja. (F21: *»Na začetku je bilo veliko več »tipanja«, kje je kakšna meja.»*) Prav to, kot so opisali novi partnerji, potrjujejo tudi otroci, zaupanje z novim partnerjem je, ampak popolno zaupanje ohranijo le s starši. (F23: *»Če imam kakšno težavo, se vedno prej obrnem na očeta ali mamo.»*) Nekateri lahko razvijejo tudi popolnoma zaupljiv odnos z novim partnerjem, spet drugi imajo lahko zelo neprijetno izkušnjo, ki preide v strah in zaščito starša zaradi nasilja. Zelo pomembno je, da se novi partnerji zavedajo, da je treba biti previden, da partnerja na začetku ne pozabita na otroka zaradi zaljubljenosti. (A73: *»Se lahko zgodi, sploh na začetku, ko sta partnerja na novo zaljubljena, da sta skos skupi zlepljena in ne pustita prostor za otroka in takrat se potem lahko zgodi ljubosumje.»*) Ljubosumja novih partnerjev do otrok ni zaznati. Izpostavili so bolj ljubosumje med samimi otroki in ljubosumje otrok do novih partnerjev.

4.8 Vloga novega partnerja/otroka

Novi partnerji so v nekaterih primerih povedali, da imajo partnerjevi otroci pomembno vlogo v njihovih življenjih. Nekaterim novim partnerjem se je z vzpostavitvijo te družine odprla nova vloga materinstva. Novi partnerji so sprejeli otrokovo vlogo kot del partnerja. Počutijo se odgovorne in skrbijo za njih. Prav tako lahko otroci sprejmejo nove partnerje kot novega starša. (F18: *»Nova partnerica mojega očeta je moja druga mama.»*) Lahko se zgodi, da novi partner nima vloge v življenju otroka in čutijo se še vedno nek odpor do novega partnerja zaradi prikrajšanosti sproščenega druženja s staršem. (F18: *»Bolj je tista, ki ga še zmeri jemlje od mene.»*) Prav zaradi tega nekateri otroci nimajo veliko stikov z novimi partnerji. Lahko se zgodi, da se odnos ne vzpostavi, lahko pa pride do izjemno zaupljivega odnosa med otrokom in novim partnerjem. (D34: *»Ni ovir, da bi js pred njem skrivala karkoli, me moti, da bi se pretvarjala, da mi je ok, čeprav mi ne bi bilo, tam so res iskreni, odkriti odnosi.»*) Zgodi se tudi, da je lahko prisoten strah, da se starša ponovno ne bi razšla še z novim partnerjem. Zato se

predvsem starejši otroci raje izognejo konfliktom in ne povedo vsega, kar jih moti. (D35: *»Nočem povedat, raj zadržim v sebi, ker se mi zdi, da bi lahko sprožilo to kakršen koli konflikt med očetom in njo.«*)

4.9 Dejavniki, ki vplivajo na odnos

Dejavniki, ki vplivajo na odnos med novim partnerjem in otrokom, so po besedah intervjuvancev skupno preživljanje časa, odnosi ena na ena, kar pomeni, da imata novi partner in otrok možnost sama preživeti del časa, prav tako pa tudi otrok in novi partner. (A72: *»Da imata otrok in starš možnost preživeti en delček skupnega časa in hkrati novi partner in otrok čas zase.«*) Otroci novega partnerja lahko pripomorejo pri vzpostavitvi dobrega odnosa z novim partnerjem. (D45: *»Mislim, da so mi najbolj pomagal njegovi otroci.«*) Za graditev odnosa med novim partnerjem in otrokom je ključno povezovanje in ne izključevanje kateregakoli člana. Pomembno je, da poleg starševstva znata partnerja ohraniti dober partnerski odnos. Veliko pripomore k temu, če tudi ostala družina, kot so stari starši in sorodniki, spoštujejo novega partnerja, da se ta čuti sprejet. (A41: *»Ja, spoštovanje starih staršev do mene, ta sprejetost.«*) Posebej izpostavljeno je bilo, da je ključnega pomena za dober odnos in pridobitev zaupanja skupno preživljanje prostega časa. (C25: *»Najbolj pomemben dejavnik je ta, da večino časa preživimo skupaj.«*) Intervjuvani otroci so izpostavili, da so potrebovali odprt prostor za graditev odnosa in seveda čas da so situacijo sami dojeli. Nekateri so z novim partnerjem sami gradili odnos in se je skozi iskren pogovor med njimi vzpostavilo zaupanje. (D43: *»Pogovarjale smo se tudi o tem, kako je njej bilo, ko je prišla v našo družino in kako je bilo meni. In se mi zdi, ko si pa take stvari poveš, ko si pa toliko zaupaš. Mal zveš še večji obseg ozadja. To je tisto, kar vpliva na dejanski odnos.«*) Lahko se zgodi, da prav novi partner sam pripomore k temu, da se med otrokom in novim partnerjem zgradi dober odnos. Pomembne so tudi izkušnje in odprtost, ki jih novi partner in otrok pridobivata en ob drugemu. (F24: *»Najbrž obojestranska odprtost, prilagodljivost.«*) Rušenje odnosa med otrokom in novim partnerjem lahko povzročijo: bivša partnerka, puberteta, izdaja. (B34: *»In ko smo Špelo s tem soočali, je povedala, da ve, da mami laže, ampak da jo podpira v vsaki točki, in če bo treba, bo tudi to zagovarjala. In to nas je ful prizadelo. Se mi je zdelo, da nam je dala eno tako klofuto, za vsa ta leta ko smo v bistvu bili skupi.«*) Na nekatere odnose med novim partnerjem in otrokom ne vpliva ne okolica, ne drugi starš, pač pa predvsem

sama vloga kot novi partner, osebnost novega partnerja (E27: *»Njena osebnost, ki meni ni glih čisti.«*) in občutek odvečnosti (E29: *»Kot da bi ji bili mi njegovi otroci odveč.«*).

4.10 Strokovna pomoč

Nekateri otroci v času razveze in nastajanja nove družine ne prejmejo nobene strokovne pomoči. Nekateri je ne obiskujejo, ker je ne potrebujejo, nekaterim ni nihče ponudil te možnosti. Zaradi posledic si nekateri otroci kasneje pomoč poiščejo sami. (F26: *»Ugotovila sem, da je ostalo veliko stvari nerazrešenih iz mojega otroštva. Zato sem si strokovno pomoč poiskala sama.«*) Lahko tudi že v času razveze obiskujejo strokovno pomoč in se mu pomaga. Iz intervjujev lahko razberem, da sta bila otroku, ki je doživel razvezo in nasilje, diagnosticirana hiperaktivnost in zelo opažena nezbranost pri delu v šoli. (G22: *»Pa nisem se mogel zbrat v šoli pa tudi velikokrat sem zaspal v šoli, ker sem bil cele noči tak buden, ko je on norel.«*)

4.11 Odnos z otrokovim drugim staršem

V večini novi partnerji nimajo stikov s starševim bivšim partnerjem. Ostajajo na uradnih pozdravih. Med njimi ni povezovanja. V izrednih situacijah, kjer gre za koristi ali težave otroka, se povežejo. Čeprav se zavedajo, da bi dobri odnosi pozitivno vplivali na otoka, teh odnosov niso mogli vzpostaviti. (B37: *»Pa se mi je zaradi otroka v bistvu zdelo pomembno, da imamo stike med sabo in se pogovarjamo.«*) Lahko se zgodi, da se že od prej poznajo in ohranijo dober odnos. (C26: *»Tudi sedaj imava zelo dober in korekten odnos.«*) Izpostavljeno je bilo, da se otrokovi družini med sabo zelo razlikujeta po navadah in pogledih, kaj je dobro za otroka in kaj ne. Otrok se lahko ob prehajanju iz ene družine k drugi zelo mlad uči manipulacije. (A46: *»Da se zelo mlada uči dvojnega življenja in manipulacije.«*)

4.12 Odnos med polbrati/polsestrami/sorejenci

Velik vpliv na sprejemanje novega partnerja imajo lahko tudi partnerjevi otroci, ta vpliv je lahko tako pozitiven kot negativen. Za nekatere otroke, ki so edinci in vedno v središču pozornosti, bi bilo težko kar naenkrat sprejeti še druge otroke. (A48: *»Ker je edinka in ker je zaradi ločitve njen svet zgledal tako, da kamorkoli je prišla, je bila popolnoma v središču pozornosti.«*) Intervjuvani otroci imajo polbrate/polsestre ali

sorejence. Odnosi so pri vsakem čisto nekaj posebnega. Lahko pride tudi do tega, da en otrok obožuje novega sorejenca, vendar ni nujno, da je ta ljubezen obojestranska; zaznati je možno tudi izpade ljubosumja in celo znake sovražnosti in nestrpnosti. (B42: *»Tko je bla zlo sovražna in nestrpna, težko je bilo to gledat.«*) Ljubosumje je mogoče sprožilo tudi to, da se je enemu otroku posvečalo več pozornosti. Lahko pride tudi do manipulacije med otroki, ampak seveda so tudi trenutki, ko so kot prave sestre/bratje. Lahko bi rekli, da na začetku rojstva novega člana je v taki situaciji po razvezi in ustvarjanju nove družine prisotno majhno ljubosumje iz otrokove strani do novega člana. (C29: *«Potem po rojstvu, ko je občutil, da je izgubil del pozornosti mame, je bil občasno malo ljubosumen na njo, vendar samo, ko je imel kak slab dan.»*) V primerih, če otroci živijo skupaj, se lahko njihove odnose opiše kot dobre in zaščitniške. Pomembna pri odnosih med sorejenci je tudi starostna razlika. (D47: *»Prav spomnim se tistega trenutka, ko sta mi povedala, da bom dobila sestrice in sem bla ful vesela.«*) Izkazuje se tudi skrb za mlajšo sestro. (D53: *»Z otroki od novega partnerja mam pa itak odnos, kot da smo že od nekdaj skupaj. O tem lahko sam sanjaš.«*) Lahko sta sorejenki iste starosti in sta si bili v podporo. (F29: *»Zelo hitro sva se ujeli, saj sva bili v podobni situaciji. Bili sva si v oporo.«*) Pri razlikah v vzgoji je bilo pri vseh novih partnerjih zaznati izjemen trud za vzpostavitev dobrega odnosa in trud za enakopravni odnos med otroki. Izjemno so se trudili za enakopravno vzgojo, vendar se zavedajo, da so naredili tudi kakšno podzavestno razliko, ne v materialnem smislu, ampak bolj v smislu starostne razlike. Ker je partnerjev otrok starejši, bi lahko drugače odreagirali. (C35: *»V takih trenutkih je bil zelo užaljen.«*) Otroci izpostavijo, da je bil prisoten strah pred možnimi razlikami, vendar nekateri tega niso občutili. (D51: *«Smo enako obravnavane, enako dobimo, enak odnos.»*) Drugi pa so prepoznali in občutili razlike, posebej na začetku odnosa v določenih situacijah. (F31: *»Vsak starš ima svojega otroka malo raje kot tistega, ki ga nov partner pripelje v zvezo.«*)

4.14 Izboljšanje odnosa med novim partnerjem in otrokom

Na vprašanje, kaj lahko prispeva k boljšemu odnosu med novim partnerjem in otrokom, so intervjuvanci podali veliko možnih odgovorov. Izpostavili so, da je zelo pomembna uravnotežena pozornost. (Č29: *»Morajo tudi otroci čutiti, da ne zapostavljaš enega, da si enak z vsemi.«*) Nova partnerka je izpostavila, da je potreben odprt prostor za vzpostavljanje odnosa. (A49: *»Vključujoč hkrati pa, da dovolj prostora, za vzpostavitev*

individualnega prostora med novim partnerjem in otrokom.») Za dobro zgrajen odnos sta potrebna prostor in čas. Takega odnosa se ne da prisilno vzpostaviti. (A51: *»Tega ne moreš naredit, prisilit.»*) Potrebna je potrpežljivost vseh članov in da je otroku jasno, da novi partner nikakor ne želi zamenjati njegovega biološkega starša. Odlično je, če starš ta odnos spodbuja, vendar nikakor ne posiljuje s tem odnosom in ne vsiljuje umetnih pričakovanj. Novemu partnerju je treba dati avtoriteto, ne kot staršu, ampak kot sostaršu. Starš mora tudi sam znati opremiti otroka. Velik vpliv za boljši odnos ima tudi usklajenost med družinama. Intervjuvanci povedo, da če odnosi niso usklajeni, se otroku naredi veliko škode. (B49: *»Dejansko ko smo mi funkcioniral, je tudi Špela funkcionirala.»*) Bistvena družina za otroka je tam, kjer je otrok več časa, zato je pomembno, da tam stvari funkcionirajo. K dobremu odnosu največ prispevajo pošten odnos in skupno preživljanje prostega časa. (C42: *»Največ pošten odnos, preživljanje skupnega časa, dober odnos s partnerjem, ko naučiš otroka nekaj novega.»*) Kar nekaj časa je treba graditi odnos, da se vzpostavi pravo zaupanje. (D55: *»In za ta odnos, ki ga mamó mi, zdaj je bilo treba ful gradit. Ni to iz danes na jutro.»*) Iskren pogovor in preživljanje skupnega prostega časa sta ključnega pomena za vzpostavitev dobrega odnosa. (D60: *Iskren stik, odnos, pogovor, brez maske, to je to, kar največ šteje.»*) Povedali so, da zna biti ta graditev odnosa tudi zelo težka, odvisna je lahko tudi od otrokove starosti. Pri mlajših otrocih so lahko zelo aktualne igrače in izleti. Izredno pomembno za otroka je vsekakor videti srečnega svojega starša. (G30: *»Otrok more videt, da je mama srečna.»*) Med novim partnerjem in otrokom se morajo vzpostaviti odprtost, kompromisi, prijaznost, sprejetost, trud, postavljanje mej in zaupanje. (G27: *»Da je partner odprt, da zaupa, da ko vidi, da mu otrok zaupa, da tega ne zlorablja.»*)

4.15 Situacija »ti nisi moj starš«

Novi partnerji se soočajo s situacijam, kjer so jim otroci zabrusili: *»Ti nisi moj starš.»* Nekateri so imeli to situacijo le enkrat in so jo rešili s pogovorom. Otroku je treba povedati, da nikoli ne bo njegova mama/oče, in mu obrazložiti situacijo. (A61: *»In potem sem jo vprašala, če sem ji pripravila zajtrk danes, ko sem ga pripravljala za vse, in je rekla ja. Da ko smo kuhali kosilo, če je zraven jedla, in je rekla ja. In se pravi, če ona lahko od mene pričakuje, da poskrbim za njo, da js pričakujem, da ona tudi mene upošteva.»*) Nekateri so takšne situacije reševali sami, ponekod je bil starš tudi v oporo. Drugi so se s to situacijo večkrat soočili. To je izredno težka situacija, kjer je

težko ohranjati mirnost. Novi partnerji so pohvalili svojega partnerja, ki ga je podprl v takih situacijah. Z odraščanjem otroka do teh situacij več ne prihaja. (C37: *»Sedaj do tega več ne prihaja, ker je starejši in bolj razume vse skupaj.«*)

4.16 Izzivi in dileme

Dileme, s katerimi so se soočali novi partnerji, so nekateri zadržki pri vzpostavljanju reda in pri tem so predvsem pazljivi. (A65: *»Zadržek pa, ker sem v večini js tista, ki reče: pospravi kozarec, odnesi si cote ...«*) Izpostavili so, da je to izjemno težka situacija, v katero sami vložijo ogromno truda, ki ga dostikrat drugi spregledajo. (B56: *»Me druge žene vedno tko grdo izpademo in na splošno nas družba označuje. Že ta slabšalni izraz mačeha ... Pa mislim, da si dostikrat tega res ne zaslužimo. Ker ni enostavno. Tko krmarit. Zlo velik živcev mi je požrlo in še zdaj mi je hudo.«*) Dileme po navadi rešujejo skupaj s partnerjem. Izzivi, ki so jih izpostavili, so: Kako sprejeti tujega otroka? Kako navezati z otokom korekten odnos? (C44: *»Potem je bi izziv navezati z njim nek normalen korekten odnos, se pravi, da te otrok upošteva in spoštuje, čeprav nisi njegov oče, pa ne delati razlik med njim in svojim otrokom.«*) Izziv je bil tudi uskladiti prehajanje med družinama. (Č30: *»Js sm vsake štirinajst dni mogla od štarta it z njo.«*) Dostikrat so novi partnerji čutili tudi obremenitev. Otroci o izzivih govorijo, da jim je bolj v izziv, da vse tako ostane, kot je, ker si ne želijo, da bi njihov starš zopet ostal sam. Zaznati je strah pred ponovno izgubo. (D63: *»Ni mi všeč, ko se oni med seboj skregajo, povzdignejo glas, torej ati pa nova partnerka al pa mami in njen. Tega js ne maram, tega js ne prenesem. Zaradi tega, ker sta se moja dva ločila, pač js nikoli v življenju ne bi rada, da bi se pa zdaj še te odnosi kdaj razšli. In mi je to največji strah zdaj.«*) Izziv za otoka je tudi sprejeti to, da starša več nista skupaj in je prišla nova oseba. (E37: *»Ja, pozabit v bistvu to, kaj je, da je ona v bistvu nova partnerka od očeta. Da zdaj je z njo in ne več z mojo mamo.«*) Čim prej se je treba sprijazniti s situacijo in vedeti, da otrok ni kriv za nastalo situacijo. Največji izziv za otoka je lahko tudi vzpostaviti zaupanje z novo partnerko. (F37: *»Sama sem imela največ težav z zaupanjem, saj sva zaupanje morali vzpostaviti.«*) Na otrocih ločitev pusti posledice, to se kaže z nočnimi morami, s strahom pred ponovno izgubo in nezaupanjem.

4.17 Otrokovi pomembni dogodki

Nekateri intervjuvanci niso še imeli skupnih dogodkov, pri katerih bi se morali usklajevati. Drugi so imeli skupne dogodke, kjer so bili vsi prisotni, npr. na valeti skupaj

tudi z njeno drugo družino in je bila nova partnerka zelo ponosna nanjo. (B55: »Vsi smo šli tako mi kot mama ... il je bil res ful dober občutek, ful sem bla ponosna na njo. To je bil pa tudi zadnji lep skupen dogodek. ») Nekateri imajo dogovorjeno, da vsak starš pride enkrat na pomemben dogodek. Lahko se zgodi tudi to, da se drug starš ne udeležuje skupnih dogodkov. Predvsem otroci se izjemno težko soočajo s takšnimi situacijami. Usklajevanje tako lepih in pomembnih dogodkov ima vedno grenak priokus. Ločeno praznovanje otrokom ni všeč, zdi se jim, da je en starš pri tem vedno prikrajšan. Pri nekaterih primerih gre za to, da mama ni želela, da bi se dogodku pridružila nova partnerka. Vendar otroci tega ne odobravajo. (D70: »Tega ne dam prav mami.«) (E45: »Dosti odvisno od mame, kak bo ona sprejela njo. Ampak mislim, da je ne bo nikoli.«) Usklajevanje dogodkov predstavlja veliko težavo. Nekaterim uspe uskladiti pomembne dogodke in jih skupaj praznujejo, lahko se zgodi, da postane to zelo stresna situacija, ki otroku povzroča velike probleme (D77: »To je je tisti največji izziv, če bo še kdaj, da ne bi rabila delit teh dogodkov. Ker to se mi zdi največji absurd. Ker ti si otrok in ti nisi nič kriv. Ampak ti vseeno nosiš posledice vsega tega.«) Opis situacije, ko na praznovanje dogodka prideta obe družini, je izjemno čustven. Pravi, da ji je bil to najboljši dogodek v življenju, ko so se zbrali vsi skupaj, (D76: »Da smo vsi za isto mizo, da jih opazuješ, kak se majo fajn, kak se smejejo, pogovarjajo, obujajo celo kake spomine. To je tak nor občutek.«) Takrat je čutila izjemen ponos na svoje starše, da so se toliko potrudili za njo. (D80: »To je tisti občutek, ko se ti potem povrne vse. Tega tisti otroci, ki se jim starši niso ločili, ne morejo razumet.«) Kljub ločitvi je otrokom še vedno zelo pomembno, da starša med sabo ohranita spoštljiv odnos.

4.18 Odnosi danes

Odnose v družinah danes v večini intervjuvanci opisujejo kot dobre. Skupaj preživljajo prosti čas, se spoštujejo in imajo korektne odnose. Izpostavili so tudi, da ima z odraščanjem otroka tudi boljši odnos z njim. Zgodi se tudi, da nekateri prekinejo stike z otrokom zaradi sporov med bivšima partnerjema in se trudijo ponovno vzpostavljati stike. (B52: »Jah, sestavljamo ga spet nazaj skupi, upam, da ga sestavimo, da bo funkcioniral za vse nas.«) Zavedajo se pomembnosti obeh družin. (D67: »Ne predstavljam si pa, da bi prekinila s katerokoli družino, ker bi pa to zelo negativno vplivalo na mene.«) Otroci še vedno čutijo posledice ločitve in sami si ne želijo, da bi bili kdaj v postopku ločitve. V večini imajo dobre odnose s staršem, s katerim živijo, z drugim malo manj. Z novim partnerjem se lahko vzpostavi zaupljiv odnos ali le odnos

iz vljudnosti. (E41: »Z novo partnerko pa ni nobenih velikih odnosov bolj vljudnost.«) Otroci lahko tudi kar nekaj časa potrebujejo, da staršema oprostijo za vso krivico, ki so jo bili kot otroci deležni. (F40: »Rabila sem dosti časa, da sem staršema oprostila vse, kar se mi je zdelo krivično pri njuni ločitvi.«) Ko so otroci bolj odrasli, lahko sami izberejo, kakšne odnose si želijo. Pri intervjuvancih je bilo zaznati odlične vzpostavljene odnose z obema družinama in novimi partnerji, pri nekaterih pa samo nekajkrat letno srečanje in odnos iz vljudnosti. (F42: »S partnerjem moje mame pa nikoli nisva imela odnosa, sva vljudna.«)

4.19 Razprava o rezultatih

V razpravi bom odgovorila na raziskovalna vprašanja na podlagi rezultatov iz intervjujev v povezavi s teorijo. Najprej želim poudariti, da ne obstaja družina ali posameznik, ki bi isto doživljali razvezo in sprejemanje novega partnerja. Vsaka zgodba je zgodba zase s svojimi notranjimi občutki, ki so za večino čustveno zelo naporni. Prvo raziskovalno vprašanje, ki sem si ga zastavila, je, kakšne so značilnosti odnosov, ki se vzpostavijo med novim partnerjem in otrokom. Lahko bi rekla, da v ta odnos večina otrok vstopi z nekoliko grenkim občutkom, ki jim ga pusti razveza staršev. Ker je najpogostejši razlog za razvezo prav prevara in staršev novi partner, lahko zaradi tega otrok že na začetku občuti zamero do novega partnerja (Štadler in drugi 2009). Otrok ga lahko obtoži za razpad zakona in tako se težko vzpostavlja kakovosten odnos. Kljub temu da število razvez in posledično novih odnosov med novim partnerjem in otrokom še vedno narašča (STAT, 2015) in je postalo družbeno sprejemljivo (Macuh, 2014), je še vedno za posameznika, ki je vključen v postopek razveze izjemno težka situacija. Značilnost odnosa med novim partnerjem in otrokom je ta, da sta v veliko primerih oba na začetku v stiski in se soočata z izzivi, ki jih prinaša novo ustvarjanje družine. Na odnos med novim partnerjem in otrokom lahko vpliva tudi okolica. Iz intervjujev lahko ugotovimo, da se nekaterih mnenje okolice sploh ni dotaknilo, na druge je imela okolica velik vpliv ponekod tudi to, da prav zaradi okolice vztrajali v zakonu. Opazimo lahko tudi, da večina otrok, ki je doživela razvezo, in ustvarjanje nove družine zelo mladih se z okolico ni obremenjevalo. Medtem ko se to zgodi otroku v najstniških letih, lahko občuti velik sram in mu je okolice v veliko breme. Otroci razvezo in sprejemanje novega partnerja doživljajo različno glede na starost (Ganc, 2015). Moje drugo raziskovalno vprašanje se je glasilo, kako se razvijajo odnosi med novim partnerjem in otrokom. McGhee (2015) pravi, da je treba odnos med novim

partnerjem in otrokom razvijati počasi. Novi partner mora sprejeti dejstvo, da ga otrok verjetno ne bo sprejel za svojega že na prvem srečanju. Potreben je čas, da se odnos spontano razvija. Schobler (2006) pove, da je pri razvijanju odnosa med novim partnerjem in otrokom izjemnega pomena, da se otroku pove, da ne bo prikrajšan za starša in da se postavijo jasna pravila spoštovanja. Iz intervjujev lahko razberem, da novi partnerji lahko otroka sprejmejo zelo odprtih rok, drugi imajo lahko na začetku nekaj pomislekov. Za vse predstavlja to velik izziv, še posebej, če od prej nimajo svojih otrok. Otroci povedo, da v večini na začetku ne sprejmejo novih partnerjev odprtih rok. Zgodi se lahko tudi, da navzven kažejo sprejemanje, so novega partnerja navznoter pa občutki niso takšni. Pogosto je tudi, da otrok občuti izdajo drugega starša, ko se druží z novim partnerjem. Nekateri na začetku čutijo tudi odpor in se izogibajo stikov. Zaradi tega je razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom izjemno zahteven in počasen proces. Otroci in novi partnerji opisujejo prvo srečanje kot zelo sproščeno. Srečali so se na krajih, kjer so otrokom prijetni: kino, Gardaland, doma. Partnerji so na začetku zaznali otrokovo sramežljivost in zadržanost. Lahko se zgodi tudi, da je otrok ljubosumen na novega partnerja. Pri razvijanju odnosa med partnerjem in otrokom lahko pride tudi do upora pri vzgoji. Na odnos lahko vpliva tudi to, če otrok stalno živi s partnerjem ali le na redkih stikih. V primeru, da gre le za redke stike, se lahko vzpostavi le odnos iz vljudnosti. Otroci z izkušnjo razveze so povedali tudi, da je zelo pomemben čas, da se lahko vzpostavi dober odnos z novim partnerjem. Odnosi, ki so jih opisovali intervjuvanci, so zelo različni. Med partnerjem in otrokom se lahko vzpostavi izjemno zaupljiv, iskren in spoštljiv odnos. Lahko se nikoli sploh ne vzpostavi in je vedno zgolj odnos iz vljudnosti ali preprosto odnosa sploh ni. Zgodi se lahko tudi nihanje: enkrat je odnos dober, drugič izjemno težaven. Na to lahko vpliva tudi odraščanje otroka, kjer se lahko zgodi, da začne otrok manipulirati. Zavrl (1999) pravi, da se mora partner zavedati, da ne prevzema vloge starša, ampak sostarša. To je lahko zelo dolgotrajen proces, preden ga vsi ponotranjijo. Zanimalo me je tudi, kateri dejavniki vplivajo na razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom. Eden glavnih dejavnikov, ki vpliva na razvoj odnosa med otrokom in novim partnerjem, je odnos med staršema. V primeru, da se starša otroka še vedno prepirata, bo to zagotovo zelo otežilo vzpostavitev odnosa z novim partnerjem. Eden od dejavnikov, ki lahko pozitivno ali negativno vpliva na razvijanje odnosa med partnerjem in otrokom so lahko tudi novi polbratje, polsestre ali sorejenci. Pomembno je, da se med njimi ne pojavi boj za pozornost. Lahko postanejo zavezniki ali pa se zaradi ljubosumja odnosi poslabšajo

(Schoberl, 2006). Intervjuvanci so poudarili, da na razvijanje odnosa med novim partnerjem in otrokom vpliva skupno preživljanje časa, povezovanje in neizključevanje članov, nekatere povežejo tudi sorejenci. Pomembno se jim zdi tudi preživljanje skupnega časa samo med otrokom in partnerjem in samo med otrokom in staršem. Tako ima otrok možnost graditi vse odnose. Pomemben dejavnik je tudi sprejetje družine, da se tako partner kot otrok počutita sprejeta v družino, v katero prideta. Iskren pogovor in zaupanje sta ključna dejavnika za kakovosten odnos. Na drugi strani so za dejavnike, ki lahko ovirajo razvoj med novim partnerjem in otrokom, našli bivšega partnerja, puberteto, občutek izdaje, osebnost in sama vloga kot nov partner. Nov partner in otrokov drug starš imata lahko dober, korekten odnos, lahko pa sploh nimajo nobenih komunikacij. V primerih, ko pride do konfliktov, to otežuje odnos med partnerjem in otrokom. Raziskovano vprašanje, ki sem si ga zastavila, je, s kakšnimi izzivi se soočata novi partner in otrok. Otroku ima vedno na začetku dilemo, kako sprejeti partnerja in s tem ne izdati svojega drugega starša. Lahko se pojavijo občutki krivde in zmedenosti (Miller, 2000). Otroku je treba jasno povedati, da za razhod staršev ni kriv on in da ljubezen med otrokom in staršem bo še vedno ostala (Schoberl, 2006). Novi partnerji se lahko soočijo z izzivom in situacijo kot je: »Ti nisi moj starš.« Intervjuvanci so se srečali s to situacijo, nekaterim se je zgodila le enkrat, drugim večkrat. Rešili so jo z mirnim pogovorom in obrazložitvijo, da nikoli ne bo nadomestil njegovih staršev, vendar je potrebno, da ga spoštuje kot sostarša. Lahko se zgodi, da se s puberteto te situacije pomirijo in jih otrok sprejme, lahko je prav obratno in se šele s puberteto te situacije začnejo. Novi partnerji so kot izzive navedli na začetku, kako sploh sprejeti tujega otroka, kako navezati korekten odnos, kako biti pravičen in ne delati razlik med otroki, kako vzpostaviti red, izziv je bilo tudi prehajanje med družinama. Izzivom za otroke so podobni dodali še, kako zgraditi zaupanje med partnerjem in otrokom in kako sprejeti situacijo in se razbremeniti občutka krivde. Zaznati je tudi strah pred ponovnim razpadom zakona ter posledično ponovno izgubo, zato so nekateri kot izziv navedli tudi to, da jim je v izziv, da sedaj končno ostane vse tako, kot je. Kar velik izziv za nekatere predstavlja usklajevanje skupnih dogodkov. Nekateri se skupnih dogodkov udeležujejo skupaj, torej otrokovi obe družini. Nekateri so izbrali le enega starša, ki se udeležuje pomembnih dogodkov. Lahko pride do preprirov in dilem, kdo bo šel, ker starši ne želijo biti skupaj, oziroma, kot so intervjuvanci povedali, eden od staršev ne želi, da je zraven staršev partner. To je za otroka lahko velik problem, saj je ujet v težko situacijo. Pravijo, da imajo skupni

dogodki, ki so lepi, prav zaradi takih dogovarjanj vedno grenak priokus. Povedali so tudi, da so zelo srečni, ko se obe otrokovi družini zbereta skupaj na dogodku in se spoštljivo pogovarjajo. To so deležni le redki in za nekatere je še vedno usklajevanje izjemno zahtevno. Zadnje raziskovalno vprašanje, ki sem si ga zastavila, je, kaj lahko prispeva k boljšemu odnosu med novim partnerjem in otrokom. Uspešno ločitev lahko opredelimo takrat, ko ima otrok z obema staršema kakovosten odnos in starša dobro opravljata svojo nalogo glede starševstva. To je tudi ključnega pomena za razvoj kakovostnega odnosa med novim partnerjem in otrokom. Seveda lahko pride tudi do tega, da novi partner povzroči trenja in je nato še težje uskladiti in razvijati kvalitetne odnose (Ganc, 2015). Po besedah intervjuvancev lahko k izboljšanju odnosa med novim partnerjem in otrokom prispeva uravnotežena pozornost. Treba je dopustiti možnost za odprt prostor med novim partnerjem in otrokom. Odnosa med novim partnerjem in otrokom ni mogoče prisilno vzpostaviti, zato je po besedah intervjuvancev izjemno pomemben čas. Potrebna je tudi potrpežljivost vseh članov. Otroku je treba tudi jasno povedati, da novi partner nikakor ne želi zamenjati starša, ampak ga je treba vseeno spoštovati. Partner potrebuje avtoriteto kot sostarš. Seveda je velik prispevek k dobremu odnosu med partnerjem in otrokom usklajenost med družinama, kot sem omenila že zgoraj. V primeru, da odnosi niso usklajeni, največ posledic nosi otrok. Pomemben je pošten odnos in preživljanje skupnega prostega časa. Graditev odnosa med novim partnerjem in otrokom je zelo zahteven proces. Nič se ne da zgraditi na hitro, saj so v ozadju v večini primerov težke ali čustveno naporne izkušnje. Vzpostavitev odnosa je lahko odvisna tudi od otrokove starosti. Tudi sam odnos se lahko z leti spreminja na boljše ali na slabše. Intervjuvanim otrokom je bilo ključnega pomena videti svojega starša srečnega. Intervjuvanci imajo danes zelo različne odnose z novimi partnerji oziroma otroki. Nekateri se odlično ujamejo in je vsako leto odnos bolj trden, spet drugi stike zaradi tožb prekinjajo ali imajo le površinske odnose. Vsak zgrajen odnos je tako zgodba zase. Prav tako je razbrati, da na otrocih ločitev pusti posledice, na enih večje, na drugih manjše, veliko pa je odvisno od starosti, načina razveze, značaja ali okolice. Iz intervjujev lahko zagotovo potrdim, da je graditev odnosa med novim partnerjem in otrokom izjemno težka izkušnja tako za otroka kot partnerja.

5. Sklepi

- Čeprav število razvez še vedno narašča in je v današnji družbi povsem sprejemljiva, je za vse, ki so prisotni v njej izredno čustveno in psihično težka situacija. Povzroča ogromno bolečine in čustvenih stisk.
- Vsaka situacija in potek razveze je popolnoma unikatna in poteka ne moremo posploševati. Za udeležence to ni prijetna izkušnja, vsak jo doživlja na svoj način.
- Vzpostavitev odnosa med starševim partnerjem in otrokom po razvezi je prav tako odvisna od vsakega primera, osebe in družine posebej. Tako se lahko nekateri otroci odlično ujamejo s partnerjem, že njegovi bratje ali sestre pa ne. Dejavniki, ki vplivajo na to, so človekov značaj, posledice ločitve in okoliščine.
- Otroci in partner potrebujeta za vzpostavitev dobrega odnosa veliko časa in odprtega prostora za razvijanje odnosa. Tukaj ni prostora za prisilno spoštovanje, odnos je treba graditi zelo počasi in z veliko potrpežljivosti iz obeh strani.
- Otrokom lahko zelo olajša sprejemanje razveze, če se starša med sabo po razvezi še vedno razumeta in sta skladna pri vzgoji. Delovanje obeh družin pripomore k boljšemu počutju otrok.
- Glede na posledice, ki so jih ločitve pustile na otrocih, je v nekaterih primerih priporočljivo otrokom nuditi strokovno pomoč. Ena intervjuvanka je poudarila, da ni imela te možnosti in si jo je kot starejša kasneje poiskala sama.
- Razveza in vzpostavitev odnosa med otrokom in partnerjem je izjemno težka in zapletena situacija.
- Otroci do starševskega partnerja čuti zelo mešane občutke, vsaj na začetku odnosa. Ena od intervjuvank je te občutke opisala kot grenko-sladke občutke.
- Nekateri otroci do novih partnerjev čutijo odpor in se še vedno borijo za pozornost staršev.
- V nekaterih primerih se med novim partnerjem in otrokom lahko vzpostavi le odnos vljudnosti zaradi spoštovanja do staršev.
- Med novim partnerjem in otrokom se lahko vzpostavi ljubeč odnos. Novi partnerji lahko prevzamejo vlogo sostarša in otroci jih otroci sprejmejo.
- Novi partner nikakor ne sme skušati nadomestiti biološkega starša.

- Obremenjevanje z okolico je lahko izjemno veliko ali ga sploh ni, odvisno je od starosti otroka, samopodobe in od vsakega posameznika posebej.
- Konflikti z bivšimi partnerji lahko močno razdirajo odnos med novim partnerjem in otrokom.
- Odnos med otrokom in novim partnerjem lahko tudi zelo niha. Nikoli ni zagotovila za vzdrževanje tega odnosa. To je odvisno od konfliktov med starši, velik vpliv na to imajo lahko tudi najstniška leta, kjer otrok preizkuša meje.
- Dobri odnosi med sorejenci lahko prispevajo k boljšemu odnosu med otrokom in novim partnerjem in obratno, če je med njimi veliko konfliktov; to vpliva slabo na njun odnos.
- Starš mora odnos med otrokom in novim partnerjem spodbujati, vendar ne prisilno. Dovoliti mora, da se odnos počasi in spontano razvija, spodbuja ga lahko s skupnimi druženji.
- Novi partner mora imeti v družini avtoriteto kot sostarš, ki ga je treba upoštevati. Za to poskrbi starš, ki predstavi nastalo situacijo in zahteva spoštovanje do vseh članov.
- Za dober odnos med novim partnerjem in otrokom je potrebna uravnotežena pozornost med vsemi člani v družini. Potreben je odprt prostor za izražanja in graditev zaupanja. Iskren pogovor je ključ do zaupanja. Družinski člani med sabo se morajo povezovati in ne izključevati. Pomembno je tudi, da otrok in novi partner preživita nekaj prostega časa sama.

6. Predlogi

- Starši bi se morali bolj seznaniti s posledicami ločitve na otroka in sami rešiti konflikte s partnerji, ne da so otroci posredniki. Predlagala bi knjižico nasvetov, ki jo vsak starš prejme ob razvezi na svetovalnem razgovoru na centru za socialno delo. Naredili bi jo strokovnjaki na področju razvez in tako olajšali situacijo sebi in otroku. Zavedati se morajo tudi, da morajo najprej pomagati sebi, da lahko kakovostno opremijo otoka.
- Centri za socialno delo bi morali nuditi več podpore in pogovora otrokom, tako bi se lažje soočili z nastalo situacijo in hitreje prebrodili posledice. Veliko otrok ima nerazrešene težave o ločitvi, ko so že odrasli. Zato bi lahko težave, nastale pri ločitvi, že prej reševali s pomočjo podpore in pogovora na centru za socialno delo.
- Več pozornosti in nasvetov bi lahko namenili tudi novim partnerjem, ki se prav tako soočajo z izredno težkim situacijam. Predlagala bi priročnik posebej za partnerje, saj imamo v Sloveniji zelo malo literature na to temo.
- Staršev partner in otrok naj se spoznata v sproščenem okolju, primernem (kino, park, izlet, igrišč ipd.) za otoka, in to naj ne bo takoj po razvezi. Potrebna je nekaj časa, preden se lahko vzpostavijo kakovostni odnosi.
- V nadaljevanju mojega raziskovanja bi predlagala še večje število intervjuvancev, da bi dobila še širši vpogled v nastale situacije.
- Osredotočila bi se tudi na to, kako spol vpliva pri vzpostavitvi odnosa med novim partnerjem in otrokom.
- Več pozornosti bi namenila tudi temu, ali obstaja razlika pri vzpostavitvi odnosa med otrokom in partnerjem, če živita skupaj ali narazen.
- Smiselno bi bilo intervjuvati novega partnerja in otroka iz iste družine in tako še bolj poglobljeno analizirati situacijo iz dveh zornih kotov.

7. Uporabljena literatura

- Andrejč, A. (2014). Negativni učinki razveze staršev na otroke in mladostnike. (Dejavniki tveganja in varovalni dejavniki). Socialno delo, 53 (2014).
- Charlish, A. (1998). Med dvema ognjema. Ljubljana: DZS.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Šugman Bohinc, L., Akerman, B., Kustec, K., Kvaternik, I., Kodele, T., Mešl, N., in Dogenik, S. (2013). Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtce, šole in starše. (Spoštovanje otroštva). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. in Bohinc Šugman, L. (2000). Socialno delo. Letnik 39, številka 3. Učinkovitost (uspešnost) razgovora v socialnem delu z družino.
- Družinski zakonik (DZ) (2017). Ur.l.RS 15/2017. Pridobljeno 20.7.2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2017-01-0729?sop=2017-01-0729>
- Eurostat Statistics Explained. (2015). Partnersko življenje v Sloveniji: poroke, ločitve, otroci. Pridobljeno 29.3.2017 s [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriages_and_births_in_Slovenia/sl#Razvezane zakonske zveze trajajo pred razvezo povpre.C4.8Dno 14.2C1 leta](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriages_and_births_in_Slovenia/sl#Razvezane_zakonske_zveze_trajajo_pred_razvezo_povpre.C4.8Dno_14.2C1_leta)
- Faber, A. in Mazlish, E. (1999). Knjiga za starše: kako se pogovarjamo z otroki in kako jih poslušamo. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Ganc, D. (2015). Izzivi očetovstva po ločitvi. Sevnica: Družinski inštitut Zaupanje.
- Gehart, D. (2007). Creating Space for Children`s Voices: A Collaborative and Playful Approach to Working with Children and Families. V: H. Anderson, D. Gehart (Eds.). Collaborative Therapy. Relationship and Conversation that make a Difference. New Yourk, London: Routledge. 183-196.
- Gottman, J. in Silver, N. (1999). *The Seven Principles for Making Marriage Work*. Crown Publishers imprint (Three Rivers Press).
- Joga. (2008). Vir harmonije in življenjske energije. Tržič: Učila International.
- Keilman, N. (2003). Demographic and social implications of low fertility for family structures in Europe. Population studies, 43. Strasbourg, Council of Europe

Publishing.

- Kompan Erzar, K. (2003). Skrita moč družine. Ljubljana: Brat Francišek: Frančiškanski družinski inštitut.
- Lupkes, S. (2012). Zapuščam te: priročnik za odhajajoče. Ljubljana: ANU ELARA d.o.o.
- Macuh, B. (2014). Ženska mati po prenehanju zakonske in izvenzakonske zveze. Celje: Fakulteta za komercialne in poslovne vede. (Zbirka Strokovne in znanstvene monografije FKPV).
- Mayer Gerald S. (2000). The Divorced dad dilemma: A father's Guide to understanding, Grieving and growing Beyond The kisses of Divorce and to Developing a Deeper ongoing Relationship With His Children. San Jose: Authors Choice Press.
- McGhee, C. (2015). Vzgajati ločeno: Kako lahko ločeni in razvezani starši vzgojijo srečne in brezkrbne otroke. Grosuplje: Svetovalno izobraževalni center MIT.
- Mešl, N. (2008). Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino. Procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2007). Teorije ravnanja in uspešnost procesov pomoči v socialnem delu z družinami. Doktorsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Miller, K. (2000). Otrok v stiski. Ljubljana: Educy.
- O'Connell Concoran (1997). Psychological and Emotional Aspects of Divorce. Pridobljeno 27.7.2017 s <http://www.mediate.com/articles/psych.cfm>
- Parkinson, L. (2011). Družinska mediacija. Ljubljana: Inštitut za mediacijo.
- Poljanec, A. (2015). Rahločutno starševstvo. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Praper, P. (2013). Skupinska psihoterapija: od teorije do znanosti. Slovenj Gradec: Visoka šola za zdravstvene vede.
- Renner, T. (2006). Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Založba Annales.
- Renner, T., Sedmak, M., Švab, A. in Urek, M. (2006). Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Annales.
- Robinson, M. (1991). Family transformation through divorce and remarriage: A

systemic approach. New York and London: Routledge.

- Schoberl, E. (2006). Moja starša se ločujeta. Radovljica: Didakta.
- Simonič, B. (2015). Relacijska družinska terapija v teoriji in praksi. Ljubljana: Teološka fakulteta.
- Statistični urad Republike Slovenije. Poroke in razveze. Pridobljeno 29.3.2017 s <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/78>
- Stražar, N. (2007). Socialna pedagogika. Vol. 11, številka 2: stran 213-236. Bolečina in izziv ločitvenega procesa.
- Štadler, A., Borucky V., Černetič M., Valenčak, K., Žikič Starič, N., Lipnik Križan, A., Pepar, A.. (2009), Otrok in ločitev staršev: da bi odrasli lažje razumeli otroke. Ljubljana: Otroci.
- Šugman Bohinc, L. (2003). Emzin. Letnik XIII, Številka 3-4. Od nezmožnosti ne komunicirati k uspešnemu komuniciranju.
- Šugman Bohinc, L., Rapoša Tanjšek, P. in Škerjanc, J. (2007). Življenjski svet uporabnika. Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje želenih razpletov. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.
- Švab, A. (2001). Družina: od modernosti k postmodernosti. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Tarbuk, I. (2016). Sorodne duše: kako najti in obdržati pravo ljubezen. Brežice: Primus.
- Tepavčevič, Ž. (2005). Socialno delo. Letnik 44, številka 3. Razveza zakonske zveze in uspešnost svetovanja zakoncem na CSD Ljubljana – Šiška.
- Ule, M. (2005). Psihologija komuniciranja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2008). Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2009). Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, M. (2009). Psihologija komuniciranja in medosebnih odnosov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule Nastran, M. (1993). Psihologija vsakdanjega življenja. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

- Velikonja, V., Grgurevič, J. in Žemva B. (1995). Izkušvena družinska terapija. Teorija in praksa v Sloveniji. Ljubljana: Quatro.
- Waite, L. J. in Gallagher, M. (2009). Should keep trying to work it out? Chapter 7: What are the possible financial consequences of divorce?
- Walsh, F. (ed.) (2003). Normal family processes: growing diversity and complexity. New York, London: The Guilford Press: 96-175, 399-423.
- Zavrl, N. (1999). Očetovanje in otroštvo. Ljubljana: Sophia.

8. Priloge

8.1 Priloga 1: Smernice za polstrukturirane intervjuje

Vprašalnik za otroke izkušnjo razveze!

Značilnosti odnosov

1. Kako je potekala razveza? Kako so bili določeni stiki in pri kom ste živeli?
Razlog?
2. Kakšno so bili vaši odnosi s starši po razvezi?
3. Kaj pa odnosi s staršem s katerim niste živeli?
4. Koliko časa po razvezi ste izvedeli za novega partnerja?
5. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

Razvijanje odnosa

6. Kako vam je starš predstavil novega partnerja?
7. Kakšen je bil prvi vtis, prvo srečanje?
8. Kako ste sprejeli novega partnerja?
9. Ali živite z novim partnerjem? Kako ste vzpostavili skupne nove navade? Kako pogosti so stiki?
10. Kakšno vlogo ima novi partner v vašem življenju?
11. Kakšen odnos ste vzpostavili z novim partnerjem?
12. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je med vama vzpostavilo zaupanje ali če se ni?

Dejavniki, ki so vplivali na odnos

13. Kaj je vplivalo na vzpostavitev tega odnosa? Okolica, drug starš...
14. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa?
15. Kakšno strokovno pomoč ste obiskovali v času razveze ali vzpostavljanju novega odnosa?

Odnos med sorejenci/polbrati/polsestrami

16. Če imate polbrate/sorejence, kako se razumete z njimi?
17. Kakšen je bil vaš odnos na začetku z sorejenci?
18. Ste opazili, da so kdaj bile prisotne razlike med vami in sorejenci? Na kakšen način se je to pokazalo?
19. Kakšne odnose imate sedaj s sorejenci/polbrati?

Kaj lahko prispeva k boljšem odnosu

20. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Izziv

21. Kaj je bil za vas največji izziv, dileme pri vzpostavljanju odnosa z novim partnerjem?

22. Kako bi opisali vaše odnose s staršema, novim partnerjem danes?

Vprašanja za nove partnerje

Značilnosti odnosov

1. Lahko opišete vaše začetke ustvarjanja nove družine?
2. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?
3. Kako je bilo sprejeti partnerja, ki ima otroka?
4. Ali ste živeli oziroma še živite s partnerjevim otrokom?

Razvijanje odnosa

5. Kako ste spoznali partnerjevega otroka?
6. Kakšen je bil prvi vtis, prvo srečanje?
7. Kako ste vzpostavili skupne nove navade?
8. Kakšen odnos ste vzpostavili z otrokom?
9. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je vzpostavilo zauopanje med vami, če se je...
10. Kakšno vlogo ima partnerjev otrok v vašem življenju?

Dejavniki, ki so vplivali na odnos

11. Kateri dejavniki so vplivali na vaš odnos z partnerjevim otrokom?
12. Kakšen je vaš odnos z drugim staršem partnerjevega otroka?
13. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa z otrokom?

Odnos med sorejenci/polbrati/polsestrami

14. Kako so se med sabo razumeli polbratje/polsestre oziroma sorejenci?
15. Ste opazili, da ste mogoče kdaj delali kakšne razlike med njimi? Na kakšen način se je to pokazalo?
16. Na kakšen način se skozi leta spreminja njihov odnos?

Kaj lahko prispeva k boljšemu odnosu

17. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Izzivi

18. S kakšnimi izzivi ste se soočali skozi celoten proces od vzpostavitve odnosa z otrokom partnerja in vse do danes?

19. Kako bi opisali vaše odnose v družini in z otrokovim partnerjem danes?

8.2 Priloga 2: Intervjuji

Intervjuji z novimi partnerji

Oseba: A

Spol: Ženski

20. Lahko opišete vaše začetke ustvarjanja nove družine?

To je bilo približno pred štirimi leti. Ko je bila Naja, partnerjeva hči stara šest let, se pravi predšolska. S partnerjem sva se po približno pol leta **1**odločila za skupno življenje. **2**Takrat je imel še skupno skrbništvo s partnerko. Potem, ko je bila Naja šoloobvezna se je skrbništvo **3**določilo za partnerja. Bivša partnerka pa ima določene stike. Naja me **4**je že na začetku zelo dobro sprejela. Tak da imava še danes, tak **5**zelo dober odnos. Opažam, da ji **6**paše tako ženski kot moški pristop.

21. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

7Ne nikoli. Obremenjevala se nisem **8**pomisleke drugih sem pa slišala, zaznala, čutila.

22. Kako je bilo sprejeti partnerja, ki ima otroka?

Dejansko je bil to **9**en del v katerega sm se js zaljubila. **10**Všeč mi je bil njegov pristop in odnos z njo. Ni bla **11**nikoli ovira. Ker sem dejansko, že od prvega dneva, ko smo bili še kolegi **12**vedela, da ima hčerko. Ni bilo tko, da js ne bi vedla, pa bi on odločil kdaj mi bo povedal. To se mi zdi da je mal drugače.

23. Ali ste živeli oziroma še živite s partnerjevim otrokom?

Ja **13**skupaj živimo. Razen ko gre na stik.

24. Kako ste spoznali partnerjevega otroka? Prvi vtis, srečanje?

Prvi stik je bil **14**kakšen mesec preden sva midva začela svojo vezo. Ko sva bile s kolegico mimogrede pri njemu, mimo hiše sva šle in je bila Naja tam. Naja se je sama igrala, tam okoli nas na travniku, ustvarjala, delala pladenjčke za jesti z rožicami. Mi smo sedeli za mizo in takrat je ona prinesla nam in **15**nas pogostila s tistim kar je nabrala na travniku in to je bil prvi stik. Takrat nas je partner **16**predstavil tudi kot dve njegovi prijateljici, mene in kolegico.

Mi smo zdaj doma v hiši z njegovim starši. Imamo pa svoje gospodinjstvo. In takrat njegovih staršev ni bilo doma in sem js prišla k njima, **17**skuhal smo si kosilo in smo jedli. Tko da je bilo vse tako **18**bolj spontano. Js sicer partnerja nisem nikoli vprašala, kaj točno je Naji povedal. Ampak če pa zdaj sklepam je pa **19**ona vedla, da prihajam in verjetno kdo sem za partnerja. Tudi **20**on je naredil tukaj zelo velik. Nasploh je bila **21**njegova vloga zelo pomembna, se pravi njegov odnos do mene in kakšen odnos pričakuje, da ima Naja do mene. In obratno. To se mi zdi, da je ključna točka, kakšen ima starš odnos do novega partnerja hkrati do otroka in potem tudi tako krožno. Kakšen odnos si želi, da ima partner do njegovega otroka. **22**Stvari ne moreš umetno prisilit, lahko pa narediš prostor za to in on je to naredil.

25. Kako ste vzpostavili skupne nove navade?

23Zelo spontano, 24nisva delala hitrih odločitev. Ona je takrat še spala v sobi s partnerjem na svoji postelji. In tudi preden sem se preselila, ko sem prihajala je ona 25še vedno ostajala tam. To je trajalo skoraj celo leto, preden je ona sama izrazila: Js bi mela pa svojo sobo. In takrat 26sva ji to omogočila, s tem, da je še velik prihajala ponoči. To je bila ena taka največjih sprememb, ko sva tako zavestno bla v tem smislu, da je bilo 27to v njenem ritmu. Naja je zelo navajena na 28babi servis. Kar je prednost in slabost. Dejansko ona zdaj ko odrašča se tega uči. Tko, da prej nobenih sprememb ni prišlo. 29Vse se je zgodilo razvojno spontano.

26. Kakšen odnos ste vzpostavili z otrokom?

V globalu gledano 30na zaupni ravni zelo dober. Mogoče imamo 31malo zadržkov na intimni ravni. V smislu dotika. Je kontakt ni pa tega tko velik, kar je dejansko povezano tudi bolj z mojo družino ne z njo. Ker js sm prišla s svojimi navadami znotraj te družine, kar se tiče intimnosti in to je neki kar imamo mi v družinah zelo drugačno. Pri partnerjevi družini je med njimi veliko dotika, medtem ko ga je v naši družini bilo zelo malo.

27. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je vzpostavilo zaupanje med vami, če se je...

Tko, kot sem že prej omenila je na to zelo posredno vplival partnerjev odnos do mene in do Naje tudi ko smo bili skupaj. Ker je zavzel stališče, 32mi smo celica, mi smo družina. In ni odnosa js in ati in mene data ven. Kar se tiče skupnih odločitev in česar koli. To je on ustvaril eno polje, da 33se ni delalo razlik. Al pa da js nebi smela reči tole pa pospravi. Tko no. Individualno med nama pa 34z odnosi in trenutki ena na ena. Preko 35ustvarjana, spontanega pogovora, branja knjig, pripovedovanja, sprehodov in takih stvari.

28. Kakšno vlogo ima partnerjev otrok v vašem življenju?

Tko zelo pomembno. 37Predvsem na področju materinstva. Glede na to, da js še nimam svojih otrok je ona tista, ki odpira to novo vlogo mene v njenem življenju.

29. Kateri dejavniki so vplivali na vaš odnos s partnerjevim otrokom?

Da smo 38veliko časa preživeli skupaj. Da 39smo se povezovali in ne izključevali. Da 40s partnerjem uspeva poleg starševstva uspeva ohranjat dober partnerski odnos. Mogoče tudi to 41ja spoštovanje starih staršev do mene, ta sprejetost. Pa to da 42smo se skupi mel fajn. Kamorkoli smo šli tudi k mojim staršem. Oo se spomnim ko je bila pred vrtcem je rekla o zdaj mam pa šest starih staršev, pa dve mamice. Tuk se je čutila sprejeto.

30. Kakšen je vaš odnos z drugim staršem partnerjevega otroka?

A43Nimam stikov. Mam občutek, 44da sem v partnerjevi družini lahko edina oseba v Najini družini s katero lahko spregovori iskreno o svoji mami. Da pri meni ne čuti nič nestrpnosti do njene mame. Ker materialni del ni še rešen in ker je bila ločitev neprijetna je velik tihih zamer, ki jih partner godi do bivše partnerke. Dejstvo pa je, da smo si vsi zelo različni. Njena mama z vsemi njenimi navadami, stilom življenja in družina s katero zdaj živi Naja, 45nimamo enakih navad pogledov kaj je dobro za otroka in

kaj je slabo. Lavri mislim, da je z mamico zelo lepo, predvsem ker je velik doživetij, novih stvari, materialnega obilja, manj obveznosti (ne opravljanje domačih nalog, ne striženje nohtov), cel žur majo na drugi strani. Tle je pri nas je pa malo bolj realno življenje. Prehodi iz ene v drugo družino so zelo različni, večji, kot je kontrast bolj ji je v izziv. Je pa odvisno tudi če njena mama gre kam za dva meseca, ima po tem Naja odpor it do mame. Naji sta ta dva sistema kristalno jasna, torej kaj je vsečno, dovoljeno v enem domu in v drugem domu. Kar pomeni, 46da se zelo mlada uči dvojnega življenja in manipulacije. Glede na starost bi težko rekla, da že manipulira imam pa občutek, da to še sledi.

31. Kako mislite, da bi Naja sprejela novega mlajšega člana družine ?

47Zdaj mislim da bi ga pri teh letih, prej bi bilo pa težko. 48Ker je edinka in ker je zaradi ločitve njen svet zgledal tako, da kamorkoli je prišla je bila popolnoma v središču pozornosti.

32. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Partnerjev odnos tudi ko smo skupaj. Če se poheca z otrokom, da se poheca tudi z partnerjem. Predvsem na začetku, 49da je uravnotežena pozornost. Da je 50vključujoč hkrati pa, da da dovolj prostora, za vzpostavitev individualnega prostora med novim partnerjem in otrokom. Da 50pusti prostor in čas, da se to vzpostavi med njima. Zato ker 51tega ne moreš naredit, prisilit. Ker 52to pač steče, al pa ne. In da je 53potrpežljiv. In 54hkrati da je tudi njemu jasno, da novi partner nikakor ne more zamenjati biološkega starša, to govorim na sploh. 55Da ne vsiljuje nekih umetnih pričakovanj v ta odnos. Ampak dopusti, da steče odnos med novim partnerjem in otrokom, da ga onadva zgradita. V svojem ritmu, zelo na svoj način s svojimi dejavnostmi. 56Lahko spodbuja, dela prostor ne pa, da se posiljuje s tem. Če se odločijo za skupno življenje, 57da se da avtoriteta novemu partnerju, kot sostaršu. Na primer, da je otroku jasno, da sta onadva tista, ki sedaj skrbita za otroka in hkrati vzgajata.

33. Je prišlo kdaj do situacije in stavka: ti nisi moja mama....?

58Samo enkrat, je bila taka situacija. V prvem ali drugem razredu, ko smo bili skupaj na morju. Je bila ura enkrat ali polnoči in sem ji js rekla, da gre lahko sedaj počasi spat. Mi je ona zabrusila, da js nisem njena mama. 59Potem sem se usedla k njen na posteljo in ji z mirnim tonom povedala, da nisem in nikoli ne bom. 60Da nikoli tudi nisem imela namena biti ali postati. 61In potem sem jo vprašala, če sem ji pripravila zajtrk danes, ko sem ga pripravljala za vse in je rekla ja. Da ko smo kuhali kosilo če je zraven jedla in je rekla ja. In se pravi če ona lahko od mene pričakuje, da poskrbim za njo, da js pričakujem da ona tudi mene upošteva. Da sem ji rekla to dobronamerno za njo, ker je otrok in more dovolj spat. In to je to. In od tistega trenutka nikoli nismo imeli nič, tudi zdaj ne. Js nisem šla zdaj proti, zdaj pa ti moraš mene poslušat ampak, da ji je bla jasna dinamika. Kaj pomeni, če js dvignem roke od vsega. 62Njej je bilo po teh nekaj stavkih tko vse zelo jasno kaj ji želim povedat. In to je ta prostor ko se partner ni vmešal. Ker je bilo to med nama. Bil je zraven, ko se je to zgodilo ampak je pustil. In to je pomembno, da ni umetno ustvarjen odnos ali pa zahtevan odnos: ti moreš spoštovat novega partnerja. Ampak, da si novi partner sam pridela, sam vzpostavi ta odnos. Ker 64spoštovanje ni nekaj kar je dogovorjeno v odnosu ampak nekaj, kar je pridobljeno. Obojestransko.

34. S kakšnimi izzivi ste se soočali skozi celoten proces od vzpostavitve odnosa z otrokom partnerja in vse do danes?

Pri skrbi znotraj hiše, glede gospodinjskih del, pospravljanje. Tuki mam kdaj 65zadržek, pa ker sem v večini js tista, ki reče: pospravi kozarec, odnesi si cote... ker večinoma js to delam, on tega ne dela mislim ja pospravlja stanovanje. Tak da tle 66pazim, da tega ni preveč, da ne bi postala sam js tista, ki skos govori kaj naj naredi. Čeprav, je to razvojno vzgojno zdaj, da se navadi teh stvari. Nasploh če pa pridem do kake dileme, ali pa če kej opazim pri Naji. Kdaj nevem kam kej dat kdaj nevem kaj se mi kaj zdi, da je povezano s pogrešanjem mame ali pa nekih stvari, ki se jih je naučila tam in bi jih želela vnesti sm. Takrat se pa 67veliko pogovarjam s partnerjem.

35. Kako bi opisali vaše odnose v družini in z otrokovim partnerjem danes?

Med 68nami je veliko iskrenosti, pogovora izmenjave mnenj, argumentiranja, velik preživimo skupnega časa. Se zabavamo, smejimo. A69Se spoštujemo in spoštujemo drug drugemu, velik je skrbnosti med nami. Malih pozornosti, listkov, sporočilc.

36. Skupni dogodki, srečanje: valeta, itd.

Ja vsako leto je na koncu šolskega leta piknik. Če je Naja na stiku pride mamica, če ne mamica ne prihaja na te stvari. 70Čist uradno se pozdravimo in to je to. Ko je imela Lavra obhajilo je bila pri nas, ker za te večje praznike želi biti z nama. So tudi oni prišli jo pozdravili in to je to. 71Ni skupne mize in skupnega praznovanja, ni povezovanja.

37. Je še kej takega kar bi dodali?

Mogoče o tistem prehodnem obdobju, ko sva se pogovarjali o vzpostavljanju kontakta z otrokom, pri nastajanju nove družine. Se mi zdi, da je pomembno, 72da imata otrok in starš možnost preživeti en delček skupnega časa in hkrati novi partner in otrok čas zase. Ker ena na ena odnos je pač drugačen. In včasih 73se lahko zgodi sploh na začetku, ko sta partnerja na novo zaljubljena, da sta skos skupi zlepljena in ne pustita prostor za otroka in takrat se potem lahko zgodi ljubosumje. Mogoče je prav to tisti vzvod. 74Najbolj pomembno vlogo če mene vprašaš ima pa partner.

Oseba: B

Spol: ženski

1. Lahko opišete vaše začetke ustvarjanja nove družine?

Ja, v bistvu 1ko sva se spoznala sva nekako zelo hitro začutila, da se zelo ujemava, da imava zelo podobne interese, cilje, želje. Oba sva imela za sabo neke dolgotrajnejše zveze po katerih sva v bistvu ugotovila. Da če leta in leta vztrajaš v neki zvezi to ni garancija, da boš ostal skupaj. Po enem letu sva se bolj resno začela pogovarjati o skupnem življenju. Po enem letu me je zaprosil in sva si uredila stanovanje. Vmes sem pa js že zanosila, da sploh nisem vedla. 2On je imel tudi otroka od prej in je bilo kar nekaj dilem, kako bo to sprejela, ker sem bila js v bistvu prva po njeni mami, ki jo je spoznala, da jo ima on. Seveda 3se je on preselil tudi sem kar je posledično pomenilo zmanjšanje stikov. Potem 4so se začele pa tožbe z bivšo ženo. Tožila ga je za višjo preživnino. Špela se je tudi trudila prilagajati, tukaj je bil en sistem tam je bil drug. Ni ji bilo enostavno. 5Ni pa tudi men bilo enostavno sprejeti otroka, ampak vzameš cel paket. Sem se zavestno odločila, da grem v to. Nato 6se je rodila najina hčerka, predčasno, kar je tudi veliko stvari spremenilo in pospešilo.

2. Kako je bilo sprejeti partnerja, ki ima otroka?

Takrat na začetku 7glede na to, da sama nisem imela otrok, mi je bil to en izziv. Nisem bila toliko obremenjena, 8želela sem si, da bi me sprejela, da bi vzpostavile en dober odnos. 9Trudila sem se res ful. Po drugi strani je pa spet težko, vseeno js otrok nisem imela in se dejansko učiš. 10To je bil nek učni proces, ko se učiš z otrokom živet, ga vzgajat pa tko naprej. Zdaj če gledam za nazaj bi sigurno kako stvar drugače naredila kot sem jo takrat. Na drugačen način bi gledala na neke stvari. Takrat mi ni bilo, 11mogoče takrat ko so prišla ta trenja z njegovo bivšo, mi gre včasih čez glavo kaj mi je tega treba? Ampak 12se ne poročiš s partnerjem pa vzameš otroka ampak je še bivša žena po navadi v paketu. K ne da dihat, k ne da mira. Vsi smo se mogli sam njej prilagajati. To je bilo pa obremenjujoče. Sam otrok ne.

3. Ali ste živeli oziroma še živite s partnerjevim otrokom? Kako pogosti so stiki?

Takrat, ko sva začela je imel on vsak drug vikend, torke in četrteke popoldne. On je bil takrat še gor doma, ni bil to problem. Ko se je pa sem preselil, smo pa te torke pa četrteke sodno ukinili. Ko nas je ona tožila za povišanje so se še stiki uredili in je bilo potem vsak drug vikend del poletnih in zimskih počitnic plus praznike izmenično. Do zdaj, ko zadnjih osem mesecev nismo nič stikov imeli zaradi ponovne tožbe in konfliktov, ki so zdaj prišli. To je pa že nova zgodba.

4. Kako ste spoznali partnerjevega otroka? Prvi vtisi, prvo srečanje?

V Novem mestu smo se srečali, 13ko smo šli v kino skupaj. Špela je bila takrat pet let stara. On se je ločil ko je bila stara leto in pol. 14Ko smo se prvič srečale je gledala tako zelo nezaupljivo, se mi zdi, 15da je imela občutek, kot da ji neki jemljem, kar je njenega. Ker ga je imela do tega trenutka čisto za sebe. Tudi pol ko smo se spoznaval, da bi me sprejela smo šli na kak izlet 16se nisva smela za roke

prijet je takoj stopila vmes in me odrivala stran, se ni hotela pogovarjat, palce mi je nastavljala pod noge.

17 Po malem je skos kazala en odpor. Ampak sem ji vztrajno dajala vedet, da sem tu in bom tu ostala.

5. Kako ste vzpostavili skupne nove navade?

18 Težko, ker je to čist drug svet, kot ga je ona prej poznala. To je tudi jedro vsega. Ker 19 tu je bil en red, doma je bila čist druga zgodba. Doma je bila veliko prepuščena sama sebi, tam se je tudi istočasno kot pri nas rodil še en otrok. In 20 v bistvu je na obeh koncih naenkrat izgubila status prvega in edinega. In naenkrat se je svet začel vrteti tudi okrog dojenčkov, tak da je ona bila tle že zelo hitro v pomanjkanju pozornosti. Sej je težko tle prilagajala. Ni bilo tudi prave podpore iz mamine strani, ker je bila zelo zavidljiva, da si je moj partner zdaj tako uredil življenje, ker je nekako mislila, da po njej ne bo sposoben živeti normalno življenje, kar mu je povedala. Namerno ni pravilno opremila otroka, Špela je tako velikokrat prišla sem že zelo naštelana. Pol pa tak kot sem rekla, tle je en red, tukaj skupi čez vikend zajtrkujemo, skupi smo za mizo ne da kar en mimo drugega živimo. Za sladkarije imamo tudi dogovorjeno in 21 to so bile vse neke nove omejitve, ki jih ni bila navajena. Označilo so jo tudi za hiperaktivno, kar js sicer tega ne verjamem. Mama ni zmogla z njo s takim karakterjem, kot ga ima in jo je potem vozila okoli, tudi skrivala je njena mama veliko stvari pred nami, da nismo vedli kaj se dogaja. Ampak js mislim, da je bla ločitev in te vse hitre spremembe krivo za to in se ni znajdla. Midva sva se zelo velik z njo o tem pogovarjala, tud nikoli nisva preko mame govorila. Tako naključno smo izvedeli, da je tudi na tabletah in smo dobesedno popenli. In smo se prepiral, da ona tega ne rabi, ker če se na prav način k njej pristopi čisto normalno funkcionira. Borbe so bile kar skos. Zadnja leta se mi zdi pa da je tudi naš stil življenja sprejela, tudi to da mamu neke krščanske navade, praznujemo praznike, tega tam ni poznala. Ko smo krasili smrekico ali pa barvali jajčka ji je to ful veliko pomenilo. 22 Zadeve pa so se spet začele spreminjati, ko je prišla v najstniška leta.

6. Kakšen odnos ste vzpostavili z otrokom?

23 Zlo je nihalo, bilo je ful dobro pa zelo slabo pa spet ful dobro pa spet slabo. 24 Tko no smo se obe lovile, vsaka po svoje. 25 Težko je, ko ni tvoj otrok in ne moreš tako nastopit kot do svojega, ker ti zelo hitro zabrusi ti mi nisi mama. Smo se znale tudi fajn »užgat(prepirat)«, sploh ko je bila starejša. Eno obdobje je bilo pa res ko smo se najdle. V bistvu tko js bi rekla, da sm jo prav js bistvenih stvari naučila v življenju. Js sm jo naučila kuhat, mene je spraševala o stvareh, ko je postajala ženska. Sm bla js tista, ko mi je postavljala vprašanja, kako higieno vzpostavljat in to. Tudi pri novostih v šoli sem jo naučila računalnik uporabljat. In mislim, da mami ta odnos ni pasal in ga je začela načrtno zastrupljat. Ker je kar nenkrat začela prihajati z nekim odporom in občutkom prikrajšanosti. Čeprav smo se vedno trudili obema isto dajati. Nikol ni dobila nobena več ali manj, vedno isto.

7. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je vzpostavilo zaupanje med vami, če se je...

26 Js sm se zelo velik z njo pogovarjala, sem se zelo velik učila z njo. Je tudi po tem dobre ocene dobila in je poklicala in se pohvalila. 27 Mislim men je ful hudo, da so se stvari tko razpletle, ker se mi zdi, da sem maksimalno sebe dala v ta odnos in so bili neki rezultati, ampak je treba vedet, da je bla ona zelo mal tukaj in velik s svojo mamu, ki jo je s svojim razmišljanjem zastrupljala.

8. Kakšno vlogo ima partnerjev otrok v vašem življenju?

28Še vedno veliko, še vedno jo imamo velik v mislih. 29Posebej hčerka je zelo navezana na njo in je blaful prizadeta, ko so se te stiki pretrgal. Zdaj se jih trudimo na novo vzpostaviti. 30Je en del, ki je ne moreš spregledati, je del partnerja. Še kar iščem neke možnosti in rešitve, da bi jo pripeljal, ker je del naše družine. Tudi če je ni, zelo velik mislimo o njej.

9. Kateri dejavniki so vplivali na vaš odnos z partnerjevim otrokom?

31Ja največ njena mama. Js mislim, da 32smo mi tukaj tudi po moji strani jo vsi tako odprto sprejeli, z odprtimi rokami. Ko so bili rojstni dnevi, ko jih je imela, ko so prihajali na obisk se ni nikoli pozabilo darilo za njo. Js sm prepričana, da je mama tista, ki jo je v bistvu...ker je znala tko tudi kaj povedati, da ne damo velik na njo zelo je gledala samo čez denar. Mama jo je skos na to opozarjala. Nevem...mogoč smo se tud mal premalo pogovarjal o tem zakaj sta onadva šla narazen, sam vedno nekak čakaš tisti primeren trenutek. Pa tudi težko je ker ni bil partner, tisti ki je hotel iti in da ne bi zgledalo, da kakor da po njeni mami pljuvamo, smo se tej temi tudi nekako izogibali. Ker nismo želeli izpasti kot da blatimo mamo. Nevem no 33po mojem puberteta, mama. Ja pol se je pa ta tožba začela, ko je bilo v Špelinem imenu napisano, da nismo nič na njo dali, da se nismo z njo ukvarjal...34in ko smo Špelo s tem soočali je povedala, da ve da mami laže ampak, da jo podpira v vsaki točki in če bo treba bo tudi to zagovarjala. In to nas je ful prizadelo. se mi je zdelo, da nam je dala eno tako klofuto, za vsa ta leta ko smo v bistvu bili skupi.

10. Kakšen je vaš odnos z drugim staršem partnerjevega otroka?

35Ja ona me je tudi znala klicati, ko ji je zagustilo in mi rekla, da sem njena psihologinja. 36Tudi uro dve smo se pogovarjale. 37Pa se mi je zaradi otroka v bistvu zdelo pomembno, da imamo stike med sabo in se pogovarjamo. Dokler so stvari tekle tako kot si je ona zamislila je bilo ok. 38Ko sem pa kakšno mejo postavila je bil pa ogenj v strehi. Je bilo pa vse pozabljeno, smo bili pa vse sam ljudje ne, sploh pa js: »Una, ko ji nobena šola ne pomaga«. Po mojem je mal ljubosumna tudi na mojo izobrazbo in službo in tko. 39Zdaj pa več ni odnosa.

11. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa z otrokom?

Ja partner. Skupi sva ta odnos gradila z njo. On se je tko zlo trudu balansirati stvari ves čas.

Odnos med sorejenci/polbrati/polsestrami

12. Kako so se med sabo razumeli polbratje/polsestre oziroma sorejenci?

40Hčerka jo gleda kot boga že od vsega začetka in jo ima neizmerno rada, 41Špela je pa ljubosumna na njo. Js mislim, da neke v sebi jo ima tudi rada, ampak je močnejši občutek ljubosumna. Ja kasneje se je čisto zaprla v svoj svet, tudi hčerki ni pustila, da se je dotaknila, prav na živce ji je šla. Prav naredila bi ji lahko kaj tko je bilo, 42tko je bila zlo sovražna in nestrpna, težko je bilo to gledati. Kakor koli smo se trudi pogovarjati, včasih ti res živci počijo ko ne moreš razumeti kako ne vidi te silne ljubezni, ki ji jo izkazuje mlajša sestra.

13. Ste opazili, da ste mogoče kdaj delali kakšne razlike med njimi? Na kakšen način se je to pokazalo?

43Mislim razlike so bile že zaradi tega, ker je hčerka nedonošenček in je rabila ful velik skrb, na kisiku in je rabila podporo. Nisi je mogel kar pustit. 44Načeloma smo se pa zlo trudili vključevati obe. Se mi zdi da kasneje, ko je že bila hčerka samostojna jo dostikrat tudi dali na stranski tir in se poskušal Špeli posvetit.

14. Na kakšen način se skozi leta spreminja njihov odnos?

45So bili trenutki, ko so bile res tiste prave sestre, ampak ko so bile same. Ko je nekdo drug prišel zraven, jo je pa Špela takoj pozabila, ignorirala. 46Imela jo je kot enega jojota, ko jo je rabila je prišla ko ne ji je pa viška hodila.

15. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

47Vsekakor bivši partner mora znati opremit otroka. 48Otrok prehaja iz ene družine v drugo in če ta dva nista usklajena se velik škode otroku naredi. 49Dejansko ko smo mi funkcioniral je tudi Špela funkcionirala. Tko da to je bistvo, tu so starši tisti, ko morajo biti stabilni pa umirjeni. Če ni tega na obeh straneh je ful težko. 50Ena stran tega ne more držat, sploh je pa bistvena tista stran, kjer je otrok več.

16. S kakšnimi izzivi ste se soočali skozi celoten proces od vzpostavitve odnosa z otrokom partnerja in vse do danes?

51Dejansko je ful kompromisov in prilagajanja tle. To je tisto najbolj. Težko je, da bi rekel, da si ti družina s partnerjem in otrokom skos je v ozadju še nekdo in se mu moreš skos prilagajat. 52Če bi bil sam otrok bi bilo to veliko lažje, da ne bi bilo še bivše partnerke.

17. Kako bi opisali vaše odnose v družini in z otrokovim partnerjem danes?

53Jah sestavljamo ga spet nazaj skupi, upam da ga sestavimo, da bo funkcioniral za vse nas. Mogoče je tudi ta odmor osmih mesecev bil dober za vse nas, da smo neke stvari premisli, razčistili v glavi, mi in ona. Nevem.

18. Je prišlo kdaj do ljubosumja med vami?

54Ne. Js sm si želela, da bi me imela rada. Ker jo mam tudi js ful rada. In jo sprejemam.

19. Skupni dogodki: valeta...

55Vsi smo šli tako mi, kot mama...in je bil res ful dober občutek, ful sm bla ponosna na njo. To je bil pa tudi zadnji lep skupen dogodek.

20. Bi še kej dodali?

Ja mogoče to, da 56me druge žene vedno tko grdo izpademo in na splošno nas družba označuje. Že ta slabšalni izraz mačeha... pa mislim, da si dostikrat tega res ne zaslužimo. Ker ni enostavno. Tko krmarit. Zlo velik živcev mi je požrlo in še zdaj mi je hudo.

Oseba: C

Spol: moški

1. Lahko opišete vaše začetke ustvarjanja nove družine?

S partnerko sva se spoznala nekje v začetku leta 2010. Najprej sva se videvala občasno, potem pa vse pogosteje. 1Ko sem izvedel, da ima že enega otroka, sem bil najprej zelo skeptičen, kako bom to sprejel, če se bodo ta občasna srečanja razvila v resno zvezo. Kasneje ko je najina zveza postajala vse resnejša 2sem se odločil da sprejemem njenega otroka in da si skupaj ustvarimo novo družino. Proti koncu leta 2010 sva se 3s partnerko odločila za še enega otroka, no in kmalu se nama je rodila hčerka. Dober mesec pred njenim rojstvom smo se tudi preselili skupaj, kjer skupaj živimo še danes.

2. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

4Na samem začetku, ko še najina zveza s partnerko ni bila tako resna sem se malo ja. 5Ko pa sem se odločil za resno zvezo s partnerko, od takrat naprej pa se nisem več obremenjeval, kaj bodo rekli drugi. 6To je bila moja odločitev in sem vedel, da jo bodo moji bližnji spoštovali.

3. Kako je bilo sprejeti partnerja, ki ima otroka?

Na to sem že deloma odgovoril v odgovoru na prvo vprašanje. Ja 7na začetku je bilo kar nekaj pomislekov, ki pa so izginjali, ko sem bolje spoznaval partnerko in njeno družino, tudi njenega sina.

4. Ali ste živeli oziroma še živite s partnerjevim otrokom? Kako potekajo stiki?

Še vedno skupaj živimo s partnerko in njenim sinom Petrom.

5. Kako ste spoznali partnerjevega otroka? Prvi vtisi, opis prvega srečanja?

8Najino prvo srečanje s Petrom je bilo, ko smo spomladi odšli v gardaland. 9Bilo je zelo prijetno druženje. Dobil sem vtis da je Peter priden in lepo vzgojen otrok.

6. Kako ste vzpostavili skupne nove navade? Vzgoja?

Bi rekel 10da nekako postopoma, 11saj je bilo Petru na začetku težko sprejeti najprej to da ima njegova mama novega partnerja, potem se je rodila še hčerka. 12V relativno kratkem času sta v njegovo življenje prišli dve novi osebi. 13Izgubil je veliko mamine pozornosti, ki je bila od takrat, če lahko tako rečem, nekako razdeljena na tri dele, pred tem pa je bil deležen velike večine njene pozornosti. 14To mu je bilo zelo težko sprejeti, kar je popolnoma razumljivo. 15Zaradi vsega tega se je na začetku kar malo upiral vzgoji z moje strani in nekaterim novim pravilom, ki so nujna za normalno funkcioniranje družine. Večkrat sem naletel na stavek "ti nisi moj ati" ipd. Skupaj s partnerko sva mu razložila, da seveda on ima svojega

atija in da jaz ne mislim prevzemat vloge njegovega atija, ampak ker večino časa živimo mi skupaj, da mora spoštovati in ubogati tudi mene enako kot svojega atija in mamo. 16Bolj ko je odraščal lažje je to razumel in vse skupaj je postajalo lažje.

7. Kakšen odnos ste vzpostavili z otrokom?

Kot sem že prej omenil, 17nikoli nisem želel prevzemati vloge njegovega očeta. 18Sem pa vztrajal pri takšnem odnosu, da me upošteva in uboga ter spoštuje. 19Mislim da mi je to kar uspelo.

8. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je vzpostavilo zaupanje med vami, če se je...

20Vedno sem se trudil biti pošten do njega, se pravi da nisem delal razlik med njim in svojo hčerko. 21Velikokrat sem mu pomagal pri domačih nalogah in drugih šolskih obveznostih, ga pohvalil ko je naredil kaj dobrega, pa tudi grajal, ko je naredil kaj narobe. Opazil sem tudi da 22več kot sem preživel prostega časa skupaj z njim več mi je zaupal. 23Je pa res da popolnega zaupanja pa verjetno ne bo nikoli, saj nekatere stvari še vedno zaupa samo mami, kar pa je tudi razumljivo.

9. Kakšno vlogo ima partnerjev otrok v vašem življenju?

24Ima vlogo otroka, za katerega se počutim dolžnega skrbeti enako kot za svojega.

10. Kateri dejavniki so vplivali na vaš odnos z partnerjevim otrokom?

Gotovo je 25najbolj pomemben dejavnik ta da večino časa preživimo skupaj, razen vikendov, ko gre k očetu.

11. Kakšen je vaš odnos z drugim staršem partnerjevega otroka?

S Petrovim očetom se pozna že od malih nog, saj sva iz iste vasi. Kot otroci smo se veliko igrali skupaj. 26Tudi sedaj imava zelo dober in korekten odnos.

12. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa z otrokom?

Najbolj seveda moja partnerka - otrokova mama.

13. Kako se med sabo razumejo polbratje/polsestre oziroma sorejenci? Kako je otrok sprejel novega člana?

27Zelo me veseli, da se imata otroka res zelo rada. 28Peter kot starejši brat je tudi zelo zaščitniški do hčerke, kar mi je zelo všeč. Se pa tudi občasno skregata, kar je povsem normalno pri otrocih. Ko smo bili v pričakovanju rojstva se je zelo veselil, da bo dobil sestrico. 29Potem, po rojstvu, ko je občutil, da je izgubil del pozornosti mame, je bil občasno malo ljubosumen na njo, vendar samo ko je imel kak slab dan ali bolje rečeno slabe minute. 30Načeloma pa jo je imel vedno zelo rad in jo ima še sedaj.

14. Ste opazili, da ste mogoče kdaj delali kakšne razlike med njimi? Na kakšen način se je to pokazalo?

31Vedno sem se trudil, da ne bi delal razlik med njima, vendar se je temu popolnoma skoraj nemogoče izogniti. 32Gotovo sem kdaj verjetno podzavestno tudi naredil kakšno razliko. 33V materialnem smislu gotovo ne, saj npr. sladkarije dobita vedno oba iste, igrače si tudi nekako sorazmerno enakovredne izbirata, tako da v tem smislu gotovo ne delam razlik. Verjetno sem naredil kdaj razliko v primeru, ko sta skupaj doma kaj vspičila, pa sem mogoče bolj grajal Petra kot njo. Pa ne zaradi tega, ker je pač ona moja hčerka, ampak bolj zaradi tega, 34ker je pač Peter starejši in sem ga grajal bolj v tem smislu da bi lahko bil pametnejši od nje. On pa je to seveda razumel drugače in je smatral daje to zaradi tega ker imam pač njo rajši kot njega. 35V takih trenutkih je bil zelo užaljen.

15. Je prišlo kdaj do situacije in stavka: ti nisi moj ati/mami....? Kako ste odreagirali? Kako postavljate meje?

Ja seveda je prišlo, 36predvsem v bolj zgodnji fazi našega skupnega življenja. 37Sedaj do tega več ne prihaja, ker je starejši in bolj razume vse skupaj. 38Priznam da mi je bilo včasih zelo težko v takšnih situacijah, ko v tistem trenutku včasih ne veš kako bi odreagiral. 39Težko je bilo ostati miren, sploh ko te s čim razjezi, ti mu nekaj rečeš in potem dobiš tak odgovor. 40Tu moram pohvaliti tudi svojo partnerko, ki je večino vedno stala za mano, ko sem mu kaj naročil, pa sem dobil tak odgovor, mu je nato tudi sama enako naročila. 41Ob takih dogodkih sva mu nato skupaj razložila, da seveda jaz nisem njegov ati, vendar more mene ubogati enako kot svojega očeta, ker mi živimo skupaj in midva skrbiva za njega in celo družino, tako materialno kot vzgojno. Sčasoma je to dojel in sedaj več ne prihaja do tega. Meje postavljamo tako, da smo določili neka pravila, ki se jih morata otroka držati, drugače pa imata kazen.

16. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom? (na splošno)

42Največ pošten odnos, preživljanje skupnega časa, dober odnos s partnerjem, ko naučiš otroka nekaj novega...

17. S kakšnimi izzivi ste se soočali skozi celoten proces od vzpostavitve odnosa z otrokom partnerja in vse do danes?

Izzivov je bilo kar nekaj. Najprej, pa morda je bil to še 43največji izziv, kako sprejeti tujega otroka kot svojega. 44Potem je bil izziv navezati z njim nek normalen korekten odnos, se pravi da te otrok upošteva in spoštuje, čeprav nisi njegov oče, pa ne delati razlik med njim in svojim otrokom.

18. Kako usklajujete skupne dogodke, kot so valeta, birma... Kdo vse je prisoten na praznovanjih ali je to ločeno?

45Zaenkrat takšnih dogodkov še nismo imeli. Rojstne dneve pa praznuje Peter po dogovoru z njegovim očetom. Nekako tako, da eno leto pri njemu eno leto pa pri nas.

19. Kako bi opisali vaše odnose v družini in z partnerjevim otrokom danes?

Naše odnose bi opisal 46kot normalne, zdrave odnose. 47Moj odnos s Petrom pa se mi zdi da, bolj ko odrašča boljši je najin odnos.

Oseba: Č

Spol: ženski

1. Lahko opišete vaše začetke ustvarjanja nove družine?

1On se je k meni preselil v mojo hišo imel je pa od prej še štiri otroke, js pa dva. 2In že na začetku ni nekako odobral moja dva poba. Nekak se niso ujel. Njegova najmlajša je bila takrat stara dve leti, je bila vsakih štirinajst dni pri nam. Js sem jo pa vedno čuvala, on je delal cele vikende js sm jo pa čuvala. Ta starejša punca, ko ni hotela pri mami živeti se je pa k nam preselila in je bila tu ena tri leta. Potem se je pa odselila k fantu. Potem se je pa rodila najina hčerka. Ona je potem bila nekako glavna. Za pobe ni nič dal zanjo pa. Js ko sem kupila keje za moje otroke sem tudi za njegove on je pa skrival kaj je puncam kupil. Ja na koncu je tudi že do takih skrajnosti prišlo, da je začel hrano skrivati, on je velike razlike delal, js pa ne. Č3Sedaj več nisva skupaj.

2. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

To se niti nisem. 4Js sm to že prej hotela razdreti ta zakon in sem se takrat bolj obremenjevala z okolico kaj bojo rekli, da mi spet ni ratalo. 5Zaradi tega sem js pol vztrajala sedem let v tej zvezi.

3. Kako je bilo sprejeti partnerja, ki ima otroke?

6Brez ene debate, tle ni bilo nobene dileme. Js sem mela dva poba od prej in 7js sem pričakovala, da bo on isto tak moje otroke sprejel, kot sem js njegove. Sej rečem js razlik nisem delala nobenih. K večjem še več so dobile od mene kolikor bi bilo potrebno.

4. Ali ste živeli oziroma še živite s partnerjevim otrokom?

Ja ena je živela skos pri nas, ena na stikih, dva sta bila pa že polnoletna. Z njima nisem imela stikov, ker me nista odobraval, nekako sta me obtoževala, da sm js kriva zato kar se je zgodilo pri njih doma.

5. Kako ste spoznali partnerjevega otroka? Prvi vtis, prvo srečanje?

8Ko se je že preselil sem jih je nato pripeljal sem. Punca je bila stara leto pa pol, mala je bila še govoriti ni znala prav. 9Tak da js sm bla z njo od malega. Pr mami je tako živela pr mami pa mal drugače. Js sm mela mal drugačno vzgojo kot doma. Ampak tamala je mene mela rada in je to sprejela. Čist enostavno je eno nedeljo pripeljal tamalo. S tamalo smo se takoj ujele. Tavlka je bila 10sicer malo sramežljiva in po dveh dneh ko se je preselil je tavlka klicala, da ne bo več tam živela in jo je šel iskat in pripeljal k nam. Mama je zelo veliko pila in tle so bili problemi. In ko je on šel je punca enostavno hotela z njim.

6. Kako ste vzpostavili skupne nove navade?

Ja tle je bilo tako, 11js sm bla tudi bedak ker sem se podrejala, ker sem hotela, da je vsem vse prav in sem bla vedno tiho. Js nisem bla tista, da bi neki svojega preveč uveljavljala. 12Bolj sem popuščala, kar

je bilo zelo zelo narobe. 13 To ne bi smela, ker na koncu sem bla js suženj vsega.

7. Kakšen odnos ste vzpostavili z otrokom?

Starejša je stara zdaj 25 let in 14 me še vedno pokliče in na kavo gremo in vse mi pove kaj se dogaja. Tamala pa moja hčerka jo vsako leto na rojstni dan povabi, takrat se vidimo drugače pa ne.

8. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je vzpostavilo zaupanje med vami, če se je...

Takrat se je vzpostavilo zaupanje, sam me je tudi ona razočarala, ker pri njej je bilo vse splanirano. 15 Ona je takrat maksimalno delala proti meni, js pa to nisem vedla. Js sm potem to naknadno ugotovila. 16 Ona je maksimalno delala na tem, da sva se midva skregala. Zmeri je neki našla. Al je pa iz konteksta neki ven potegnila, da sva si bla midva v laseh. Sej 17 drugače mi je zaupala, ko je bilo treba kej pomagat sem bla js edina, ko ji je pomagala. Tudi po vsem tem kar je ona počela. Še vedno sem bila za njo tu in še danes sem in to ona dobro ve. In čim je kak problem bo ona mene poklicala, to še danes zna. Čeprav to sploh več ni moja obveza.

9. Kakšno vlogo ima partnerjev otrok v vašem življenju?

Ko smo bili skupi, sm tak razmišljala, če on moje sprejme moram js tudi njegove. Pol ko sm videla da se s puncam razumem, men je vse štilalo. 18 In sem pričakovala, da bo on isti do mojih in to se pa ni nikoli zgodilo, do zadnjega dneva ne.

10. Kateri dejavniki so vplivali na vaš odnos z partnerjevim otrokom?

19 Predvsem so se mi smilili ker sem vedela kar so imeli oziroma imajo tam doma. To je bilo prvo. In js sm jim hotela pokazat, da obstaja tudi mal drugačno življenje, kot tako, da cele dneve mam loviš kje ima flašo skrito. Drugo js sm jim kuhala, ker tega niso bili navajeni. Take malenkosti, ker so se mi smilili, ker tega niso bili deležni prej.

11. Kakšen je vaš odnos z drugim staršem partnerjevega otroka?

20 Mele smo samo enkrat stik, ko je starejša izginila, takrat me je ona klicala in starejša dva brata. To je bil edini stik. 21 Aja pa mele smo stik, ko sem obvestila socialno, vrtec, da tamala je skos ušiva, za vsako ko je prišla k nam je bila že ušiva in sem ji prala lase razčesavala in sm bla z živci že na koncu ker se je to ponavljalo par let. Takrat smo bili v vrtcu skupi na roditeljskem glede tega, ker sem ta problem izpostavila.

12. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa z otrokom?

22 Sama sm si ga mogla. On je tudi čez vikende fušal, tak da sm bla js skos z njo.

13. Kako so se med sabo razumeli polbratje/polsestre oziroma sorejenci?

23 Ja so se kr. Tamala sploh ko se je moja punca rodila, one so bile dve leti narazen, 24 one so se imele zelo rade in so se razumele. Čeprav se mi zdi, da naša je mela njo še bolj rada. Starejša je bla pa tudi ker je bla s starejšim pobom sta bla istih let in sta se razumela.

14. Ste opazili, da ste mogoče kdaj delali kakšne razlike med njimi? Na kakšen način se je to pokazalo?

Js mislim da nisem.

15. Na kakšen način se skozi leta spreminja njihov odnos?

Skozi leta se je spreminjal, 25 tamale so se skos razumele. Pri 26 tavelkih se je pa sčasoma poslabšal odnos.

16. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Sigurno 27 moreš ti kot starš iti otroku naproti, ker otrok sam ne bo. In 28 to traja to ni iz danes na jutri. In če je bilo tako kot pri nam, da so otroci iz dveh družin 29 morajo tudi otroci čutiti, da ne zapostavljaš enega, da si enak z vsemi. Tamala sigurno ni čutila, nič da bi jo zapostavljala, no nit starejša ne.

17. S kakšnimi izzivi ste se soočali skozi celoten proces od vzpostavitve odnosa z otrokom partnerja in vse do danes?

Ja tle je bilo tisto, ko sm jo js mela sam na vsake štirinajst dni. 30 Js sm vsake štirinajst dni mogla od štarta it z njo. Tudi starejša če je šla tam je prišla čist zmešana nazaj. In to je bilo treba vse od začetka neko normalno stanje spet vzpostaviti nazaj. To mi je bilo najhujše, ker sem vedla kaj bo ko pridejo od tam spet nazaj. On pa ni nič ukrenil glede tega, je klical njihovo mamo se kregal ampak pomagalo ni tak nič. 31 Vse je bilo na meni.

18. Kako bi opisali vaše odnose v družini in z otrokovim partnerjem danes?

32 Več kot sem naredila več ne bi mogla. Ker sem bla zmer za njih tu, vedno so se lahko na mene obrnili in še se lahko. Zdaj tako več nismo skupaj, on je umrl potem. Njega ni več. To je bil pa najhujši del za hčerko po vsem kar se ji je že zgodilo.

19. Je bilo prisotno kdaj ljubosumje med vami?

33 Mislim, da je bila starejša ljubosumna. Takrat tega niti nisem opazila zdaj pa sigurno lahko rečem, da je bla. Js ne.

Intervjuji z otoki

Oseba: D

Spol: ženski

1. Kako je potekala razveza? Kako so bili določeni stiki in pri kom ste živeli? Razlog?

Razveza je potekala tak, da je bilo... 1 V bistvu ni bilo nobenega nasilja, kreganja, recimo temu v normalnih odnosih. 2 Da bi se mene čim manj dotaknilo. Spomnim se tistega, 3 ko smo bili pri notarju in je bilo mamici ful hudo in sem js hotela njeno pozornost od te ločitve odvrniti. Ampak itak ni šlo. Potem

je ati zrihtal neko stanovanje v Brežicah in tisti prvi večer smo mi praktično še skupi v stanovanju jedli pico. Ni bilo men, da bi js kot otrok doživela to kot neko ful tragično stvar.⁴ Je bla ločitev kar tko ok.⁵ Razloga od začetka nisem sploh vedla, ⁶kasneje sta mi povedala, da sta se skos prepirala in da enostavno ni šlo. V bistvu se tudi sama nisem spuščala v te zadeve, ker pač če ni šlo, ni šlo in to sem tko sprejela. Mislim js osebno nisem videla da sta se onadva ful kregala, ker sem bla tudi še otrok in se tega res ne spomnim. Stara sem bla pa devet let. ⁷Js sm živela z mami, na začetku sem bla pa vsak drugi vikend pri atiju. Sice ⁸solo sem pa ohranila tam kjer sem začela. ⁹Večino sem bla skos pri mami sploh na začetku. Pol kasneje je bilo pa drugače ker sem lahko bla več tudi tle pri očetu. ¹⁰Pol so se začel tudi mojim željam prilagajat in so me upošteval pri mojih interesih.

2. Kakšno so bili vaši odnosi z mamo po razvezi?

Z mamo je bilo čist tko kot je bilo, pač normalno.

3. Kaj pa odnosi z očetom po razvezi?

Z očetom tudi, sam na začetku sem mela ful željo da bi bili nazaj skupi. Še vedno sva se slišala edino manj sva se videla.

4. Koliko časa po razvezi ste izvedeli za novega partnerja?

¹¹Pr očetu sem najprej zvedla za novega partnerja in sicer to je bilo po mojem kako leto po tem. ¹²Pri mami je bilo pa to šele čez kakšnih pet, šest let.

5. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

¹³Ne nikoli se nisem obremenjevala, takrat sem bla še otrok in se ne moreš kot otrok obremenjevat s tem, sem bla še premajhna.

6. Kako vam je starš predstavil novega partnerja? Prvi vtisi, srečanje?

Hm... pri očetu je bilo tko, ¹⁴da sem js njegovo partnerko že od prej poznala ampak ne kot njegovo partnerko ampak kot znanko. ¹⁵Mi je bilo ful fajn, ker se je z mano igrala in vse to. ¹⁶Prijazna je bla zlo, kasneje pa ko sem vedla, da gre za novo partnerko... mislim men ni oči nikoli reku to je pa moja nova partnerka. Sem pa razumela, da je nova partnerka. Mi je bilo pa na začetku ¹⁷ko je prišla k nam, tko ni mi bilo prijetno. Ona se je vselila k nam, ni mi bilo prijetno ¹⁸zdelo se mi je kot, da bi zamenjala vlogo moje mame in js tega nisem mogla sprejet na začetku in so bili grenko- sladki občutki. ¹⁹Po eni strani mi je bilo fajn, ker se je z mano igrala, je bla prijazna, je skrbela za mene po drugi strani sem mi je pa ²⁰zdelo, kot da hoče zamenjat vlogo moje mame pa jaz tega nočem. Zato, kot da jo po eni strani nebi marala po drugi pa strani mi je bla pa všeč. Ni mi bilo všeč s te strani, kot nova oseba v naši hiši. Nevem no ²⁰res te grenko sladki občutki in mislim, da s tem dosti povem. ,

Pr mami je bilo pa tko, da mi tudi ni povedala: to je moj novi partner ampak sem tudi razumela. To je bilo sicer pet let kasneje, ko je začel k nam bolj pogosto prihajat. ²¹Bolj to kako je on prihajal k nam se bolj spomnim prvega srečanja z njegovimi otroki. ²²So nas skupi peljal na eno tako večerjico recimo in mi je bilo ful fajn in sem bla ful vesela, da sem dobila še nekoga novega v družino.

7. Kako ste sprejeli novega partnerja?

Js sem sprejela pri očetu novo partnerko, ²³tko zelo dobro. ²⁴Ampak notranjost mi pa ni bila čisto tko, bilo je po eni strani tak kot sem že rekla, da je po eni strani ne maram, ker je nekdo nov in mi hoče vzeti očeta. ²⁵Mislim ne da mi hoče vzeti očeta ampak, bolj to no, da hoče zamenjati mamo.

Pri mami je bilo pa to čisto drugače, zaradi tega ker je oče že mel partnerko in mi je bilo hudo, ker ona pa nikogar nima. In pol ko je prišel njen partner, njegovi otroci je bilo pa res super. ²⁶Ja po mojem sem to boljše sprejela, ker sem se pri očetu že navadila, da to ni nič slabega. ²⁷Je pa res, da je pri očetu bolj trajalo, da sem sprejela njegovo partnerko. Ampak ne ne zunaj, ampak na noter. ²⁸Te občutki so taki, ko se bojuješ. Pri mami je bilo pa pol čisto ok.

Spomnim se enega primera v ko je bilo v delovnem zvezku za družbo in je bilo vprašanje, kaj si najbolj želiš. In js sm napisala, da bi bili vsi trije spet skupaj. In sm šla to atiju pokazat in je on to vidu in je reku: veš, to pa ne more več biti. In mi je bilo itak bolj hudo. In se mi zdi, da sčasoma, ko odrasčaš vidiš in sprejmeš, da če dva človeka nista za skupaj, da se mogoče druga dva velik boljše ujameta, da to sprejmeš in je to to. Je težko, ni enostavno, ampak moreš to sprejeti. ²⁹Ampak se mi pa zdi, da je bolj pripomoglo k temu, da si je mama našla novega partnerja.

8. Ali živite z novim partnerjem? Kako ste vzpostavili skupne nove navade? Kako pogosti so stiki?

Trenutno, deljeno živim. Ni da bi živela pri enem. V času šolanja sem veliko več živela z mamo in njenim partnerjem, sem bila pa tudi dosti pri očetu. Tudi kar se tiče morja sem bila vedno deljeno. Pol v času faksa si pa razdelim, da sem enako pri obeh. Hmmm ...²⁹glede novih navad ja se je kar precej razlikovalo. Ker recimo prej ko je bila še mami, in smo bili mi družina smo vse delali skupi s starimi starši. Se pravi, kosilo in vse dejavnosti. Mel smo ločena bivališča ampak vedno smo kosilo skupi jedli. ³⁰Ko je prišla pa nova partnerja je pa to kar malo razdelila in je bil to mal šok za mene in po moje tudi za očeta in stare starše. Ker smo bili tko navajeni in mi je bilo to normalno in men je bilo to kar tko mi je bilo neprijetno. Nisem razumela, kaj ona hoče s tem narediti. To je bila prva navada. To me je tudi najbolj motilo, zelo me je to motilo. Zdaj lahko rečem, da jo razumem, sam v tisti situaciji, men sigurni ni bilo ok. ³¹Na začetku je vedno tako, da neki novega težko sprejmeš. Ampak pol se pa navadiš.

Pri novem partnerju, smo pa ohranili to, da smo meli skupi s starimi starši skupi kosilo. ³²Tle sploh ne morem govoriti o velikih spremembah, ker se mi zdi, da jih je bolj že moja mami pol uveljavljala (smeh).

9. Kakšno vlogo ima novi partner v vašem življenju?

³³Oba partnerja imata pomembno vlogo. Mam zelo dobre odnose z obema in to odkrite odnose. Večino stvari si povemo, kaj koga moti. Predvsem si to povemo z partnerjem od mame. ³⁴Ni ovir, da bi js pred njem skrivala karkoli me moti, da bi se pretvarjala, da mi je ok čeprav mi ne bi bilo tam so res iskreni, odkriti odnosi. Tak kot je tak tudi povemo, ne skrivamo nič. Tukaj s partnerko od očeta je pa tudi mogoče kakšna stvar, ki me moti, ampak je ne želim izpostavljati. ³⁵Nočem povedati, raj zadržim v sebi, ker se mi zdi, da bi lahko sprožilo to kakršen koli konflikt med očetom in njo. Zdi se mi, da smo včasih obedele raje tiho, da ne bi prišlo do konflikta.

10. Kakšen odnos ste vzpostavili z novim partnerjem?

S partnerko od očeta sem vzpostavila 36 zelo prijateljski odnos, res dober, pomagamo si smo v kontaktu, tudi če nismo skupi. Kljub temu, da te kake stvari motijo greš čez to pa pustiš rečeš sej bo drugič boljše. Pr partnerju od mame pa sploh nimam komentarja ker pa 37 res se ful dobro ujameva. To je res tak odnos kot, da bi bili že od nekdaj familija.

11. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je med vama vzpostavilo zaupanje ali če se ni?

To se kaže na tak način, 38 da opazimo drug drugega, ko mu je težko. Da opaziš, da druga oseba ni dobre volje in jo vprašaš kaj je narobe in si pomagaš. 39 Tudi nova partnerka mi je v eni zelo pomembni situaciji ful pomagala, mislim tko psihično pomagala, da sem šla čez eno stvar. In v takih situacijah, ko si pomagamo to je tisto, kar okrepi ta odnos, zaupanje in boljše razmere v družini. Isto je pri partnerju od mame, si pomagamo. Tudi ko dosežeš nek osebni uspeh, ga deliš s celotno družino. To so te stvari ko izboljšajo odnose. Pol si v takih situacijah rečeš: Pa dobro, tudi če je ločitev že mogla bit, maš pa zdaj dve super družini.

12. Kaj je vplivalo na vzpostavitev tega odnosa? Kdo vam je pomagal vzpostaviti odnos?

Pr očetu je bilo pač tko kot je bilo in js tega ne morem spremenit. Hm... 40 oče se nikoli ni mešal v najine odnose. Nikol ni, da bi mi reku npr. js mam zdaj novo partnerko in ti moreš to sprejet, to ni bilo. 41 To sem js mogla sama dojet. Bolj smo se o tem pogovarjale medve, kot pa on. On ni oseba, s katero se lahko pogovarjaš o odnosih (smeh), ker se teh stvari bolj izogiba. 42 Bolj smo medve delale na odnosih. 43 Pogovarjale smo se tudi o tem kako je njej bilo ko je prišla v našo družino in kako je bilo meni. In se mi zdi, ko si pa take stvari poveš, ko si pa toliko zaupaš. Mal zveš še večji obseg ozadja. To je tisto kar vpliva na dejanski odnos. 44 Ona je bla tista, ki je pripomogla k temu, da sem razumela vse stvari, da sem jo bolj sprejela v novo vlogo. To smo se pogovarjale potem, ko sem bila js v srednji šoli ali pa še malo starejša. To je bilo čist spontano. In mislim, da mi je to ful pomagalo.

Pri maminem partnerju, je pa tudi mami videla, da mi je partner in njegova družina ful všeč. In pri tem pa 45 mislim da so mi najbolj pomagal njegovi otroci.

13. Kakšno strokovno pomoč ste obiskovali v času razveze ali vzpostavljanju novega odnosa?

46 Ne.

14. Kako so novega partnerja sprejeli bratje/sestre?

Edinka v zakonu od atija pa mamice. Po očetovi strani mam pa sedaj sestrico. Od novega partnerja pa brata in sestro.

15. Če imate polbrate/sorejence, kako se razumete z njimi? Kakšne razlike ste začutili med vami?

Po očetovi strani je stara deset let. 47 Prav spomnim se tistega trenutka, ko sta mi povedala, da bom dobila sestrico in sem bla ful vesela. Ker nisem nikoli mela in sm si ful želela, tudi v prvotnem zakonu. 48 Med nama je trinajst let razlike in sem tudi velik skrbela za njo. Igrale smo se, velik časa sem preživljala z njo. In tudi zdaj zelo rade preživljamo čas skupi. Ful jo rada tudi kam peljem. Je pa res, da mam tudi js zdaj manj časa in ona tudi pogreša to, da bi preživljala čas z njo. In mislim, da je tudi njej

všeč, da ma starejšo sestro, ko ji ugodí skoraj ob vsaki želji (smeh). Nihče med nama ne dela razlik. 51Smo enako obravnavane, enako dobimo, enak odnos. 52Tega sem se js dejansko bala, ampak normalno da mal razmišljaš kako o zdaj mlajša sestra sigurno bo mela več privilegijev, kako bo to. Vsak otrok se mi zdi, da ko do bi sestrico ali pa brata se mi zdi, da se mal boji za pozornost. Ampak pri nas ni bilo, da bi bilo karkoli razlik. Zato tudi ful cenim to.

Pr partnerju od mame tam pa nevem, že od začetka je bilo super. Enako so skrbel za mene. Občudujem jih glede tega, da lahko mislim grd izraz je to ampak, da lahko tujega otroka tako sprejmeš kot svojega otroka. To se js res čudim temu. 53Z otroki od novega partnerja mam pa itak odnos, kot da smo že od nekdaj skupaj. O tem lahko sam sanjaš. V vsaki stvari se najde neki dobrega in to se mi zdi, da je ta stvar, ko je najboljša od vsega tega.

16. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

54Blizina oziroma stik, da se vzpostavi. Na začetku je to bolj kot nek komičen občutek, ker neves kak se obnašat, kaj se bo zgodilo kaj si nekdo misli o tebi. Tko sploh neves kje si. Ne moreš se z otrokom o tek stvareh pogovarjat. 55In za ta odnos, ki ga mam mi zdaj je bilo treba ful gradit. Ni to iz danes na jutro. 56Pogovor je prva stvar, ki ti ful pripomore. Pa ne sam pogovor z novim partnerjem ampak tudi s staršem o teh stvareh. 57Da skupi z vsemi preživljaš skupi različne trenutke. 58Iskren pogovor, da se položijo vse karte na mizo in poveš kaj koga moti. 59Pa velik pripomore tudi če ma partner že od prej otroke in se pogovarjaš z njimi. Tudi oni povejo kako je bilo njim in pol tle vidiš ok sej nisem sam js tista, ko mi je bilo ful hudo. Ampak so še drugi ko jim je bilo mogoče še velik hujše. 60Iskren stik, odnos, pogovor, brez maske to je to kar največ šteje.

17. Kaj je bil za vas največji izziv, dileme pri vzpostavljanju odnosa z novim partnerjem?

Hm... izziv? 61Po moje je bil bolj izziv za starša, če bom js sprejela novega partnerja/ko. Js nisem to sprejemala kot izziv. 62Men je mogoče zdaj izziv, da bo zdaj vse tako ostalo, kakor je. (smeh). 63Ni mi všeč, ko se oni med seboj skregajo, povzdignejo glas, torej ati pa nova partnerka al pa mami in njen. Tega js ne maram tega js ne prenesem. Zaradi tega ker sta se moja dva ločila, pač js nikoli v življenju ne bi rada, da bi se pa zdaj še te odnosi kdaj razšli. In mi je to največji strah zdaj. Na začetku sem reagirala tak, da sem se js vmešala v te pogovore. Pol sm pa dojela, ko sm bla tudi sama v odnosih, da konfliktni so in bodo prisotni in so del našega življenja in se ne morem vmešavat v druge odnose. 64Se mi zdi da je zelo pomembno, da tisto kar ti iz otroštva ostane nikoli ne zgine in maš vedno ta strah, da bi bil eden od tvojih staršev na koncu sam.

18. Kako bi opisali vaše odnose s staršema, novim partnerjem danes?

65Oh...res super odnosi, ne bi mogla brez ene družine, ne bi mogla brez druge družine. 66Ker mi obe preveč pomenijo in to je ena moja zelo velika družina. Z obema mam zelo dobre stike in kontakte. Zdaj sem tudi že bolj večinoma s fantom in sem že na treh lokacijah, ampak še vedno sem pri enih in pri drugih. 67Ne predstavljam si pa da bi prekinila s katerokoli družino, ker bi pa to zlo negativno vplivalo na mene.

19. Kakšne dileme so se pojavljale pri pomembnih dogodkih, kot so matura, valeta in podobno?

Kako ste jih usklajevali?

Na primer obhajilo sm mela še skupi. Potem sta se ločila in potem je bila birma. 68Birmo sm js mela ločeno praznovano, kar mi sploh ni bilo všeč. Na primer mami je organizirala prav za tisti dan, ko sem imela birmo z njeno sorodstveno stranjo praznovanje. Oče je bil zraven v cerkvi, nisem pa z njim preživela tisti dan. To mi ni bilo všeč. 69 Zdi se mi, da je bil oče ful prikrajan pri temu. 70Tega ne dam prav mami. Naslednji 71dogodek je bla valeta, kjer sta bla oba starša, brez partnerjev in sta tudi plesala skupi in sem bla ful vesela. Kar šla sem jih poljubčkat takrat ko sta šla plesat skupi. (smeh). 72Verjamem pa, da sta se tudi onadva mogla ful potruditi, da je bilo tko. Na maturantskem plesu je bila pa mami z novim partnerjem in ati z mojo sestro in bratranec. 73Moja mami ni hotela, da bi prišla nova partnerka, kar mi ni bilo niti najmanj všeč, ker ni bilo fer do atija. Mislim partner od moje mame je normalno da mogel bit ker je mela moja sestra njegova hčerka tudi maturantski ples. Partnerka od očeta je to sprejela, tak, da je rekla glej sej ok vse bo. Očetu je bilo po eni strani hudi po drugi strani se mi pa zdi se mi pa zdi da mu je odleglo da ne bi bilo karkoli narobe. Se pa lahko pohvalim z zadnjim zelo dobrim dogodkom. (navdušenje). To je pa bla podelitev diplome. 74In to je pa po mojem dogodek, najboljši v lajfu. (tresoč glas in solze oči). Ko so prišli pa vsi partnerka od očeta ati mami s partnerjem in je bilo super. Skupi smo šli na kosilo, pogovarjal so se in ne vem ne znam ti opisat tega tak dobrega občutka. 75Mi je žal za vse ločene otroke, ko so v teh situacijah in mogoče nikol ne morajo tega doživeti. (Solzne oči). 76Da smo vsi za isto mizo, da jih opazuješ kak se majo fanj, kak se smejejo, pogovarjajo, obujajo celo kake spomine. To je tak nor občutek. Tako adrenalinsko je bilo to za mene. 77To je je tisti največji izziv, če bo še kdaj da ne bi rabila delit teh dogodkov. Ker to se mi zdi največji absurd. Ker ti si otrok in ti nisi nič kriv. Ampak ti vseeno nosiš posledice vsega tega. V glavnem ta dogodek je res neki najboljšega. Bilo me je sicer ful strah kako bo, predvsem zaradi mami kako bo tudi ona reagirala. Ker je ona zelo čustvena in tako me je bilo strah kako bo sprejela družno nove partnerke. 78Js ti ne morem povedat, koliko sem bla js ponosna tisti dan na mami. Da ni niti za trenutek pokazala slabe volje. 79Toliko ko so se vsi tisti dan potrudili za mene, ne vem no res neprecenljiv občutek. In zdaj lahko rečem, da se ne bojim ko bom enega dneva magistrirala, da jih lahko povabim skupi na skupni dogodek. (zelo ganljivo pripovedovanje). 80To je tisti občutek ko se ti povem povrne vse. Tega tisti otroci, ki se jim starši niso ločili ne morejo razumeti.

20. Bi še kej izpostavili?

81Ja kar mi je najbolj pomembno je to, da moji starši ostanejo s temi partnerji kot so, da se spoštujejo, pomagajo. Da se vsi dobro razumemo, ohranjamo dobre stike. Da rešujemo probleme skupi. Da bomo tudi mi otroci, vedno ohranjal te dobre stike, ker tega ne bi hotela pa res nikoli zgubiti. 82Seveda pa nočem, da bi se ločitev zgodila meni, ker nočem, da bi moji otroci to vse isto doživljali. 83Še vedno pa vem, da imam posledice ločitve še danes. Pridejo momenti, ko se spomniš nekih stvari in pridejo momenti, ko si zamišljaš kak bi bilo fanj da bi bili skupi spet. Se ti vsake toliko še vedno stoži. 84Čeprav si pol rečeš, ja glej zdaj mam pa še dve sestri brata in dve družini in to je to.

Oseba: E

Spol: moški

1. Kako je potekala razveza? Kako so bili določeni stiki in pri kom ste živeli? Razlog?

1 Prvo bi reku, da je to že neki časa nazaj, tak da se ne spomnim tko čisto ne. Ene sedem osem let je tega zdaj. Ko si me vprašala koliko sem js to kej vedel, 2nisem nikoli čist jasno vedel, zakaj je prišlo do tega. 3Vem pa, da je mel ati neke afere z eno žensko neki časa in potem se je zvedlo. Nekak tko je bilo. Kuk sm vidu reakcije drugih ljudi kok so me tolažili pa vse to. 4Js nisem tega rabil, sm bil premalo v stresu glede na situacijo. 5Meni ni bilo fejest hudo kot bratu...zdi se mi da bi lahko slabše reagiral.

2. Kakšno so bili vaši odnosi s starši po razvezi?

V bistvu tako kot danes. 6Z mamco bolj v stikih kot z atijem. 7Je pa res, da se pred tem z atijem nisva dobro razumela. Da se zdaj boljše po tem. Bolj sva se čustveno povezala. Bolj se je z mano začel ukvarjat. Z mamico sem pa zmeri isto.

3. Koliko časa po razvezi ste izvedeli za novega partnerja?

8Prej sem že izvedel za njo, potem je neki časa še živel pri nas, seveda v ločenih sobah potem se je pa preselil.

4. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

9Uff ja sem se mal obremenjeval ja, takrat sem bil še v šoli in sem jo od tam tudi poznal in mi je blo bedno, ko se jo je pol karkoli omenjalo. Se mi zdi pa da se je razvedlo malo bolj neki časa po vsem. Sem se pa obremenjeval s tem ja. 10Bolj, kot s samim dejstvom, da sta šla narazen sem se obremenjeval s tek kaj bojo moji kolegi rekli. Ampak nikoli niso nič rekli.

5. Kako vam je starš predstavil novega partnerja?

11Ne spomnim se, mogoč smo šli enkrat k njim domov. Js sm jo že od prej poznal tak da mi je ni moral neki predstaviti.

6. Kakšen je bil prvi vtis, prvo srečanje?

12Prvih par srečanj je bilo tak bednih, čuden občutek. Postavljala so se mi vprašanja, kaj js sploh tle delam. 13Če je to sploh prav, da sm js tle. Neki v tem smislu. 14Do mame se mi ni zdelo fer. Mene se to ni tak fejest dotaknilo, da bi me zaznamovalo, da bi mi ostalo to fejest v spominu. Js sm sam čutil da ni fer do mame 15ona mi nikoli ni rekla da ne smem, kvečjemu obratno, da naj grem ga obiskat mi je govorila. To je bolj moj občutek.

7. Kako ste sprejeli novega partnerja?

Zdi se mi da sem dobro sprejel. 16Sprijaznil sm se takoj s tem, nisem imel nikoli problemov s tem. 17Čeprav še danes nek odpor čutim do nje ampak ne zaradi tega kaj je kot nova partnerka ampak kdo je. Se pravi njenega karakterja ne maram preveč.

8. Ali živite z novim partnerjem? Kako ste vzpostavili skupne nove navade?

18Ne živim z njimi. K njima grem enkrat na dva meseca ali kej več med počitnicami. 19Mogoč to da sem bil js sam ene parkrat za praznik z njima in mi ni bilo najboljše. Ni mi odgovarjalo da sem z njima in ne z mamo. Občutek ni bil dober.

9. Kakšno vlogo ima novi partner v vašem življenju?

20Nobene. Bolj je tista, nevem.... Ko je na primer ati pri nas doma ga ona kliče in je ves živčen in more it. 21Bolj je tista, ki ga še zmeri jemlje od mene. Razen ko smo pr njih takrat je sproščeno. Ko pa on pride k nam čeprav mama ne živi več tle, je pa kot da bi zmeri na uro gledal da more it, kot da ga ona preganja.

10. Kakšen odnos ste vzpostavili z novim partnerjem?

Mislim uno ko se dolgo časa ne vidimo in potem se 22pogovarjamo malo vsakdanje stvari, faks, služba. Normalen odnos, nič kej preveč. Ampak 23prijazen, topel odnos ampak nič več kot vljudnost.

11. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je med vama vzpostavilo zaupanje ali če se ni?

Delno sma ga vzpostavila. Lej nevem.... Nevem... 24neko malo zaupanje malo več kot nč je... 25z njo se ne pogovarjam o svojih osebnih stvareh, to se tak z redko kom.

12. Kaj je vplivalo na vzpostavitev tega odnosa? Okolica, drug starš...

26Vplivalo je sigurno ta njena vloga, da je nova partnerka od očeta. Malo pa tudi 27njena osebnost, ki meni ni glih čisti. Sicer ona je prijazna in vse to sam pol ko ma pa tak vpliv na atija pa ni ok. 28Kot da bi ji bili mi njegovi otroci odveč. Včasih dobim tak občutek. Sploh pri mlajšem bratu, ki je več v stiku z njimi. Se mi zdi da tudi on dobi včasih tak občutek in ga razumem. 29Mislim da okolica ni vplivala na ta odnos niti mama.

13. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa?

Ja ati ne...

14. Kakšno strokovno pomoč ste obiskovali v času razveze ali vzpostavljanju novega odnosa?

30Ne nisem nikoli nič rabil.

15. Kako so novega partnerja sprejeli bratje/sestre?

En brat je bil še takrat bolj mali, tak da je on najslabše to sprejel. Čeprav se tudi sploh še ni zavedal kaj se dogaja okoli njega. Ampak so posledice. Ma kar odpor do mame oziroma čudno se obnaša do nje. Slabe volje je mogoč je to tudi puberteta. Dve vzgoji ma tak da lahko da je tudi to. Na dveh poljih je. Mama je bolj popustljiva, pri atiju ma pa bolj strogo vse. Si več upa pri mami. Mislim, da ma tudi on mali odpor do nove partnerke, da se včasih tudi počuti malo odveč. Drug brat je pa tudi slabše kot js to sprejel, ker je bil bolj navezan na očeta. Nasploh je tudi bolj čustven kot js in se ga je bolj dotaknilo to. Mislim pa

da do nje čuti podobno kot js. 31Vsi trije se mi zdi da čutimo nek mali odpor do nje. Predvsem zaradi tega ker ima atija toliko pod kontrolo. Da bi lahko on malo bolj s svojo glavo razmišljal. Da ne bi bil tak zadržan do nas v bližini nje. Ko smo sami je bolj odprt.

16. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Iz svojega primera glih ne morem neki povedat, ker nimam nekih velikih stikov. 32Zdi se mi da tak ali tak je zmeri to težko. Že situacija sama je težka. 33Odvisno tud kuk je star otrok. 34 Če je otrok starejši se lažje sprejme novega partnerja. Bolj ve zakaj se gre bolj razume svet. Če je čist mali tudi ni tak problem. Če je pa glih tam neka leta kot brat je pa najtežje. Kot da bi dobil neko novo mamo. Velik boljši odnos pri nas bi lahko na primer bil, da bi pustila atija da smo malo več časa skupaj. 35Mogoč pogovor, sam na mene to ne bi velik vplival. 36Če so mali otroci mogoč kake igrače, izleti.

17. Kaj je bil za vas največji izziv, dileme pri vzpostavljanju odnosa z novim partnerjem?

37Ja pozabit v bistvu to kaj je, da je ona v bistvu nova partnerka od očeta. Da zdaj je z njo in ne več z mojo mamo.

18. Kako bi opisali vaše odnose s staršema, novim partnerjem danes?

38Moj odnos z mamo je dober, zaupljiv, nič drugačen od kar sta šla narazen. Čeprav ker sem že starejši se zato že bolj spreminja v prijateljski na nek način. 39Z očetom mam slabši odnos, kot z mamo ni toliko zaupljiv. Manj se tudi vidim z njem. 40Ampak še vedno, če bo on ker rabil mu bom takoj pomagal in on men. Še vedno mama zelo dober odnos ampak ne toliko na čustveni ravni. 41Z novo partnerko pa ni nobenih velikih odnosov bolj vljudnost.

19. Nasvet za druge

42Čim prej se sprijazniš s tem s to situacijo in da veš, da nisi ti kriv za to. To je glavno da veš. Poslušaj nasvete prijateljev, starše, strokovno pomoč. Sam se nisem nikoli počutil krivega.

20. Kakšne dileme so se pojavljale pri pomembnih dogodkih, kot so matura, valeta in podobno?

Kako ste jih usklajevali?

43Na primer maturantski ples je težko uskladiti. Sm že takrat vedel, da bo to problem ker se kregata ati in mami. 44To da ati bi mel partnerko zraven, mama pa tega noče je sovražno nastrojena proti njej. Pol ti pa ultimat postavijo ali grem js ali ona. Na koncu je sicer pršu ati sam ne vem kak bo to za v bodoče za te ceremonije. 45Dosti odvisno od mame kak bo ona sprejela njo. Ampak mislim da je ne bo nikoli. 46Bojo to še problemi. So se pa hvala bogu to sami menili 47niso mi delal problemov ampak je bilo vse dvomljivo ni prijetno.

Ati pa mami se razumeta super ampak dok ne pride klic nove partnerke, ker pol more ati it. Kot da bi nova partnerka njegovo prejšnje življenje hotela zbrisat in ga met sam za sebe. Ne pusti mu velik stikov oziroma ni ji všeč. Drugače pa sta še zmer prijatelja mami pa ati.

Oseba: F

Spol: ženski

1. Kako je potekala razveza, kratak opis, koliko si bila stara? Kako so bili določeni stiki in pri kom ste živeli? Razlog, če si seznanjena z njem?

Najbrž nobena razveza ni racionalna, mirna, kjer se starši ozirajo predvsem na dobrobit otrok in sebe ne postavljajo na prvo mesto, kot naj bi bilo v teoriji. V mojem primeru je bila razveza mojih staršev 1 zelo težka čustvena izkušnja za vse vpletene. Sedaj, 2 ko razmišljam o tem obdobju, ga spremljajo predvsem neprijetni spomini in občutja. V razvezo, ki je bila stvar mojih staršev se je vključevalo veliko oseb, ki niso imeli to pravico (kot so moji stari starši, tete, strici) in ostali, ko so bili prepričani, kaj morajo moji starši narediti v takšni situaciji. 3 Pogrešala sem predvsem iskreno komunikacijo med staršema in občutek zaščite z njihove strani. 4 Z bratom sva postala nekako posrednika med njima, ki sta želela pomiriti situacijo. Vse to pa je spremljal 5 tudi boj za skrbništvo na sodišču, kjer je bilo določeno, da greva z bratom živeti k očetu, vendar sva 2 vikenda na mesec preživela pri mami. Takrat sem imela 13 let, moj brat pa 6.

2. Kakšno so bili vaši odnosi s staršem s katerim ste živeli po razvezi?

6 Z mojim očetom sva bila vedno v dobrih odnosih. Seveda je prihajalo do sporov, predvsem v moji adolescenci, vendar sva vedno znala razrešiti konflikte. Tudi sedaj je moj oče vedno tukaj zame, me spodbuja, razume, vedno je bil in bo oseba na katero lahko računam.

3. Kaj pa odnosi s staršem s katerim niste živeli, kolikokrat ste se oz. se srečujete?

7 Z mamo nisem imela stikov nekaj mesecev po ločitvi. Vendar, ko se je situacija umirila, sva se znova povezali in začeli graditi odnos, ki so ga drugi porušili. Najin odnos se je začel popravljati, čeprav sva se videli samo nekajkrat na mesec. Sedaj imava redne stike in dober odnos, ki je poln ljubezni in razumevanja.

4. Koliko časa po razvezi ste izvedeli za novega partnerja? (pri mami in očetu)

8 Pri mami zelo hitro, saj je to bil delni razlog za razvezo. 9 Pri očetu pa leto po razvezi.

5. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

10 Ne, obremenjevala sem se kako bo to sprejel moj drugi starš (v maminem primeru, moj oče in obratno).

6. Kako vam je starš predstavil novega partnerja? (lahko govoriš o obeh novih partnerjih ali o enem kakor želiš, tudi v nadaljevanju)

11 Oče mi je predstavil novo partnerico in njeno hčerko tako, da nas je skupaj peljal na večerjo.

7. Kakšen je bil prvi vtis, prvo srečanje?

12Prvo srečanje je bilo zelo prijetno, vsi skupaj smo se zelo hitro dobro ujeli. 13Najprej sem pomislila, kako zelo je drugačna nova partnerica od moje mame.

8. Kako ste sprejeli novega partnerja?

14Na začetku sem se izogibala stiku in sem vso svojo pozornost usmerila k njeni hčerki. 15Vendar sem jo skozi leta vzljubila, sedaj je del moje družine.

9. Ali živite z novim partnerjem? Kako ste vzpostavili skupne nove navade? Kako pogosti so stiki?

Sedaj več ne, vendar smo živeli vsi skupaj dokler nisem odšla študirati. 16Mislim, da smo vsi potrebovali nekaj časa, da se prilagodimo novim navadam, 17seveda so bila tudi kakšna pravila, ki so bila za naju z bratom nova, vendar smo s skupnim prilagajanjem ustvarili takšno vzdušje, kjer smo se vsi počutili domače. Z mojim odhodom so se omejili tudi stiki, vendar je odnos še vedno dober.

10. Kakšno vlogo ima novi partner v vašem življenju?

18 Nova partnerica mojega očeta je moja druga mama. 19Je vir podpore, razumevanja, vir nasvetov in pomoči.

11. Kakšen odnos ste vzpostavili z novim partnerjem?

20Najin odnos je dober. Seveda sva imeli svoja nesoglasja, tudi sedaj se kdaj glede česa ne strinjava. Vendar znava najina nesoglasja znava zgladiti, se o stvareh pogovoriti. 21Na začetku je bilo veliko več »tipanja«, kje je kakšna meja, do katere točke se najina mnenja stikata, saj se spoznaváš in vzpostavljaš nov odnos.

12. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je med vama vzpostavilo zaupanje ali če se ni, zakaj?

22Med nama se je vzpostavilo zaupanje do določene mere. 23Če imam kakšno težavo, se vedno prej obrnem na očeta ali mamo. Nikoli nisem razmišljala zakaj je tako, najbrž, ker otroci zaupamo staršem že zelo zgodaj v življenju. Pri tem odnosu pa se je moralo zaupanje vzpostaviti na novo.

13. Kaj je vplivalo na vzpostavitev tega odnosa?

24Najbrž obojestranska odprtost, prilagodljivost. Seveda tudi 25izkušnje, ki sva jih pridobivali ena ob drugi, pozitivno vrednotenje.

14. Kdo vam je pomagal pri vzpostavljanju odnosa?

Moj oče, moj brat in njena hčerka.

15. Kakšno strokovno pomoč ste obiskovali v času razveze ali vzpostavljanju novega odnosa?

25Strokovne pomoči nisem obiskovala v času razveze, saj mi je ni nihče ponudil. Z začetkom študija, sem se odselila od doma, takrat sem dobila boljši vpogled v situacijo, 26ugotovila sem, da je ostalo

veliko stvari nerazrešenih iz mojega otroštva. Zato sem si strokovno pomoč poiskala sama.

16. Kako so novega partnerja sprejeli bratje/sestre?

27Moj brat je sprejel novo partnerko zelo hitro, brez zadržkov jo je vzel in to ljubezen tudi brez zadržkov izkazoval.

17. Če imate polbrate/polsestre/sorejence, kako se razumete z njimi?

Partnerica mojega očeta ima iz prejšnjega zakona hčerko, s 28katero sva v zelo dobrih odnosih.

Moja mami pa ima z novim partnerjem dva otroka, tudi z njima se zelo dobro razumem.

18. Kakšen je bil vaš odnos na začetku s sorejenci?

29Zelo hitro sva se ujeli, saj sva bili v podobni situaciji. Bili sva si v oporo.

19. Ste opazili, da so kdaj bile prisotne razlike med vami in sorejenci? Na kakšen način se je to pokazalo?

30Seveda so se pokazale razlike, sploh na začetku odnosa. 31Vsak starš ima svojega otroka malo raje, kot tistega, ki ga nov partner pripelje v zvezo. Kaže v stopnji zaupanja, v izkazovanju ljubezni. 32Ne vem, to pač začutiš, vendar me to ni motilo, saj se je to kazalo v določenih situacijah in ne vedno.

20. Kakšne odnose imate sedaj s sorejenci/polbrati/polsestrami?

33Z vsemi se dobro razumemo, smo ljubeči in dobri eden do drugega.

21. Kaj vse na splošno lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Na začetku predvsem to, 34da vidiš, da je tvoj starš srečen z novim partnerjem. Potem pa 35trud, odprtost, prijaznost, sprejetost, kompromisi, postavljanje mej in pa sprejemanje okolice.

22. Kaj je bil za vas največji izziv, dileme pri vzpostavljanju odnosa z novim partnerjem?

36Nova partnerica mojega očeta je zelo drugačna od moje mame, to me je sprva zelo spravljalo ob živce, vendar sem se s časom prilagodila. 37Sama sem imela največ težav z zaupanjem, saj sva zaupanje morali vzpostaviti. 38Seveda pa se tudi zavedaš, da te partner nima tako rad, kot te ima tvoj starš.

23. Kako usklajujete pomembne dogodke, kot so matura, diploma in podobno?

39Vsak starš pride enkrat na pomemben dogodek.

24. Kako bi opisali vaše odnose s staršema in novima partnerjema danes?

40Rabila sem dosti časa, da sem staršema oprostila vse, kar se mi je zdelo krivično pri njuni ločitvi. Vendar sedaj nam to več ne stoji na poti, ni več očitjanja. 41Zelo dobro se razumem z obema, prav tako z partnerico mojega očeta. 42S partnerjem moje mame pa nikoli nisva imela odnosa, sva v ljubezni eden do drugega, vendar se tukaj nikoli ne bo vzpostavila takšna mera zaupanja, kot pri očetovi partnerici.

Oseba: G

Spol: moški

1. Kako je potekala razveza? Kako so bili določeni stiki in pri kom ste živeli? Razlog?

Ja kolikor se js spomnim, sta obadva bla zelo mlada takrat ko sta se poročila. Vem sam toliko, da smo živel pri stari mami potem smo tle začel delat, to koliko mi je mama opisala. 1Ona dva sta se ločila ko sm bil js majhen. 2Js sm očeta v bistvu šele pri petnajstih letih potem spoznal. Ko sta se poročila je bil star 19 let in je bil ful mlad in on je pol še žuru pa tko. Glede njega se js nič ne spomnim js sm bil eno leto takrat star tak da nevem. Pol sma se z mamo sem preselila, smo si zrihtal da je bilo za stanovat in to je to. Pol sem hodu mogoče na kak vikend k njem po 15 letu. Zdaj tudi ohranjamo ta stik, grem na kako kosilo družinsko, koncert al pa kej podobno.

2. Koliko časa po razvezi ste izvedeli za novega partnerja?

Mislim da sm bil en prvi ali drugi razred. Po enem letu sta se potem poročila. 2Do poroke je bilo vse super po poroki se je pa dosti spremenilo. Tista maska je padla stran bi lahko reku.

3. Ste se obremenjevali s tem, kako bodo to sprejeli drugi in okolica?

3Pr teh letih niti ne, nisem niti na tak način to razumel da bi se tudi kej sekiral. Itak je bilo vse bolj šola pa to. Nisem tega občutka nikoli dobil, tudi takrat ne. 4Premajhen sem bil še za to.

Razvijanje odnosa

4. Kako vam je starš predstavil novega partnerja? Prvi vtis, prvo srečanje?

5Na tekmi nogometnii mislim, da mi ga je predstavila, ker on je bil včasih golman. Nogomet me je tudi potem učil, sem tudi začel trenirat. 6Tam me je predstavila pol smo se pa družili skupaj, večkrat je pršu k nam. 7Pol je bilo pa že konstantno in sem razumel, da je njen fant in to je to. 8Na začetku se mi je zdel super, fuzbaler, prijazen nenormalno, takrat, konstantno katerekoli igrače sm hotel je vse kupu. Ni da ni res. To je itak raj za otroka. Do poroke je res dobro. Pršu je sicer tudi doskrat pijan domov ampak normalno, nič agresiven pa to. Do poroke 9po poroki je bil pa čist drug človek. Nisem ga od takrat naprej sploh prepoznal. 10Vsak dan je bil potem pijan in tepst je začel mamo. Ko je pa njo čist na dno spravil se je pa še na mene spravil js sm bil takrat nevem četrti, tretji razred. Tudi če nisem mel naloge sm moral zraven njega neki v tri dni pisat sam da je bil on zadovoljen in pol sm lahko šel jest pa take. Mami mi pa tak ni mogla pomagat, če ne jo je tak takoj navozu. To je bla groza.

5. Kako ste sprejeli novega partnerja?

11Na začetku je bilo super, po poroki pa drug človek. Js sm mel občutek da je dober in zaupljiv. Ampak tisti dnevi po poroki se je pa že začelo s kričanjem in tepežem.

6. Ali živite z novim partnerjem? Kako ste vzpostavili skupne nove navade?

12Ja neki časa smo živeli skupi pol je pa on šel, ker je bla to groza. Strah me je bilo njega.

7. Kakšno vlogo ima novi partner v vašem življenju?

13Kaj pa vem, stikov nimam. Vidimo se tak v mestu, 14če se srečamo se pozdravimo to je pa vse. Ampak človek zgleda propadel. Kasneje ko smo se enkrat srečali je tudi izjavil, da če bi js njega takrat ubogal bi naredil šolo in to. Ampak sm mu reku da tudi brez njega sm js naredil vse tudi srednjo in sm mu reku da sm brez njega to vse naredil in da ga ne nucam za nič. V bistvu je bil pa tudi on ta faktor, da sem jaz ponavljal razred, ker je on zahteval da ponavljam, da se bom kao več naučil. In pol se je vse spremenilo in tud ta stres konstantno, raj si bil s prijatelji okoli ker si vedel kaj bo ko prideš domov.

8. Na kakšen način bi lahko opisali, da se je med vama vzpostavilo zaupanje ali če se ni?

15Ja itak da je bilo na začetku zaupanje in to vse. 16Js sem ga sprejel, to je to in je bilo super. Mel smo se fino in to vse, sam pol ko se je to vse začelo...17pol sem pa čutu nenormalen strah in sem se čim bolj umikal. 18Po eni strani ogromen strah po drugi sm pa ful zaščitniški do mame bil ker sem ji vedno hotel pomagat.

9. Kaj je vplivalo na vzpostavitev tega odnosa?

19Ja on se je trudu ful, takoj me je sprejel, vse bi mi dal kar je na svetu. 20Ampak pol čedalje bolj je bil tak...za vsako mu je vseeno postajalo...pit je začel...in je bla katastrofa...pol se mu je pa na koncu že j**** za mene. Nevem na začetku ga tudi nisem toliko poznal in pol nevem kaj je bilo ali se mu je »spipalo« ali je bil toliko alkohola, nevem kaj, sam neki je moglo bit ker to je bil obrat. Drug človek je ratal sploh ti ne znam opisat, drug drug no. Sploh neves več kdo je to in kaj se bo zgodilo. Pripravljen si na vse.

10. Kakšno strokovno pomoč ste obiskovali v času razveze ali vzpostavljanju novega odnosa?

Takrat so predlagal neki iz šole, da sem nezbran. Zakaj ne morem sledit in to se je v tem času začelo dogajat. 21Sm hodu v Ljubljano na neke preiskave, ampak so pol sam ugotovil, da sem hiperaktiven. Pol sem se začel ukvarjat še z več hobiji pa se je to umirilo. 22Pa nisem se mogel zbrat v šoli pa tudi velikokrat sem zaspal v šoli, ker sem bil cele noči tak buden ko je on norel.

11. Če imate polbrate/sorejence, kako se razumete z njimi?

23Js sem mlajšega brata takoj sprejel, tak kot brata. To je to, 24nenormalno zaščitniški sem bil do njega. 25Res vse si lahko poveva. Zaupava si, bilo kdo kej kdaj rabi si pomagava tudi mami in vsem tak da res ni problema. To med nama je res... super se razumemo.

12. Ste opazili opazil, da so med vama kdaj delali razlike?

Ne spomnim se velik ampak mislim da nevem no. Mislim ko se je rodil je bil itak on dojenček. 26In se je pač vloga spremenila je bil tamali prvi ampak js sem to razumel to je moj brat in to je to, to je dojenček treba ga čuvat. Nisem nikoli, da bi bil kdaj ljubosumen. Do tamalga je bil ta novi partner ok. Pol je pa tam mama dobila na koncu skrbništvo nad njim.

13. Kaj vse lahko prispeva k dobremu odnosu med novim partnerjem in otrokom?

Odvisno tudi koliko je otrok star. Kak otrok to doživlja pa razume. Bistvo je tudi to, 27da je partner odprt, da zaupa, da ko vidi, da mu otrok zaupa, da tega ne zlorablja. Pa 28da sprejme otroka tak kot je. 29Počasi me more to razvijati, da otrok začne dojemati razumeti. 30Otrok more videti, da je mama srečna. In ko otrok to vidi je potem to to, in rečeš aha mama je srečna in pol je tudi otrok srečen.

14. Kaj je bil za vas največji izziv, dileme pri vzpostavljanju odnosa z novim partnerjem?

31V bistvu sm mel dolgo let težave glede tega. In si daš tudi v glavo tak kot on ne bom nikoli. Pa na te načine, vedno bodi boljši. Če človek lahko gre čez kej takega in je normalen je to super. Maš pa ljudi, ko niso toliko stabilni in se jim pol vtrga ali pa zapadejo v slabo družbo pa tko. 32Velik sem tudi o tem po tem razmišljal. 33To no je bistveno, da sem šel čez to in da sem po tem vidu mamo, da se spet smeji. Ker ona se dolgo časa po tem ni sploh smejala in pol ko vidiš tisti prav nasmeh je to to. Pol ti to pogreje srce in pol tudi kot otrok greš lažje čez. Uf ja bilo je ful posledic od tega, 34bilo je od nočnih mor do ni da ni. Tudi tisti strah pred določenimi stvarmi, če bom zmogel ali ne. Pol sm šel pa dalje čez to, čeprav se to zažge nekak v tebe, veš vse kaj je bilo in razmišljaš kaj bi lahko bilo drugače. Tudi midva z mamo ko se je to začelo nisva mogla met nobenega odnosa več. Strah nas je bilo oba in sva merkala na to kaj bo sploh ker komu reku, da ne bo kej narobe.

15. Kako bi opisali vaše odnose v družini danes?

35Mamo se radi, super se mamo, zdaj smo sestra, brat in mama. Pomagamo si konstantno. Vse se zrihtajo naloge, da si porazdelimo. 36Kar se dela vse si pomagamo, ja noro smo povezani, to pa.

8.3 Priloga 3: Kodiranje

NADKATEGORIJA: Potek razveze

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
D1	V bistvu ni bilo nobenega nasilja, kreganja, recimo temu v normalnih odnosih.	Brez nasilja, brez prepirov	Dojemanje ločitve
D2	Da bi se mene čim manj dotaknilo	Obvarovanje otroka	Zaščita
D3	ko smo bili pri notarju in je bilo mamici ful hudo in sem js hotela njeno pozornost od te ločitve odvrniti.	Preusmeritev pozornosti	Zaščita
D4	Je bla ločitev kar tko ok	Brez nasilja, brez prepirov	Dojemanje ločitve
D5	Razloga od začetka nisem sploh vedla	Ne seznanjenost z razlogom	Vzrok ločitve
D6	kasneje sta mi povedala, da sta se skos prepirala in da enostavno ni šlo	Prepiri	Vzrok ločitve
D7	Js sm živela z mami, na začetku sem bla pa vsak drugi vikend pri atiju	Prehajanje stikov med staršema	Ureditev stikov
D8	šolo sem pa ohranila tam kjer sem začela.	Ohranila šolo	Varno okolje
D9	Večino sem bla skos pri mami sploh na začetku	Več stikov z mamo	Ureditev stikov
D10	Pol so se začel tudi mojim željam prilagajat in so me upošteval pri mojih interesih.	Upoštevanje interesov otroka	Ureditev stikov
E1	Prvo bi reku, da je to že neki časa nazaj, tak da se ne spomnim tko čisto	Ne spomni se ločitve	Dojemanje ločitve
E2	nisem nikoli čist jasno vedel, zakaj je prišlo do tega	Ne seznanjenost z razlogom	Vzrok ločitve
E3	Vem pa, da je mel ati neke afere z eno žensko neki časa	Afere	Vzrok ločitve
E4	Js nisem tega rabil, sm bil premalo v stresu glede na situacijo	Odklonitev podpore in tolažbe	Varno okolje
E5	Meni ni bilo fejest hudo kot bratu...zdi se mi da bi lahko slabše reagiral	Dobro sprejemanje situacije	Občutki ob ločitvi
E6	Z mamo bolj v stikih kot z atijem	Več stikov z mamo	Ureditev stikov
E7	Je pa res, da se pred tem z atijem nisva dobro razumela. Da se zdaj boljše po tem. Bolj sva se čustveno povezala. Bolj se je z mano začel ukvarjat.	Razumevanje s starši se je spremenilo po ločitvi	Ureditev stikov
F1	zelo težka čustvena izkušnja za vse vpletene	Težka čustvena izkušnja	Občutki ob ločitvi
F2	ko razmišljam o tem obdobju, ga spremljajo predvsem neprijetni spomini in občutja.	Neprijetni spomini	Občutki ob ločitvi
F3	Pogrešala sem predvsem iskreno komunikacijo med staršema in občutek zaščite z njihove strani.	Pomanjkanje zaščite otroka in iskrene komunikacije	Zaščita otroka
F4	Z bratom sva postala nekako posrednika med njima	Posredniki med starši	Dojemanje ločitve
F5	tudi boj za skrbništvo na sodišču, kjer je bilo določeno, da greva z bratom živeti k očetu	Boj za skrbništvo	Ureditev stikov
F6	Z mojim očetom sva bila vedno v dobrih odnosih.	Dobri odnosi z očetom	Odnosi s starši
F7	Z mamo nisem imela stikov nekaj	Ponovno povezovanje	Odnosi s starši

	mesecev po ločitvi. Vendar, ko se je situacija umirila, sva se znova povezali in začeli graditi odnos, ki so ga drugi porušili.	z mamo.	
G1	Ona dva sta se ločila ko sem bil js majhen.	Majhen ob ločitvi	Dojemanje ločitve
G2	Js sem očeta v bistvu šele pri petnajstih letih potem spoznal	Pretrgani stiki z očetom	Ureditev stikov

NADKATEGORIJA: USTVARJANJE NOVE DRUŽINE

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Odločila za skupno življenje	Skupno življenje	Nova družina
A2	Takrat je imel še skupno skrbništvo s partnerko	Skupno skrbništvo	Skrbništvo
A3	Določilo za partnerja	Partner dobil skrbništvo	Skrbništvo
A4	Je že na začetku zelo dobro sprejela	Dobro sprejetje	Nova družina
A5	Zelo dober odnos	Dober odnos	Nova družina
A6	Paše ji tako ženski kot moški pristop	Potrebuje oba	Nova družina
B1	ko sva se spoznala sva nekako zelo hitro začutila, da se zelo ujemava, da imava zelo podobne interese, cilje, želje	Skupni interesi	Nova družina
B2	On je imel tudi otroka od prej in je bilo kar nekaj dilem, kako bo to sprejela, ker sem bila js v bistvu prva po njeni mami, ki jo je spoznala, da jo ima on.	Dileme – sprejemanje	Ustvarjanje nove družine
B3	se je on preselil tudi sem kar je posledično pomenilo zmanjšanje stikov.	Zmanjšanje stikov	Selitev
B4	so se začele pa tožbe z bivšo ženo	Prepiri z bivšo ženo	Tožbe
B5	Ni pa tudi men bilo enostavno sprejet otroka, ampak vzameš cel paket.	Sprejemanje otroka	Ustvarjanje nove družine
B6	se je rodila najina hčerka, predčasno, kar je tudi veliko stvari spremenilo in pospešilo.	Prihod sestre	Nov družinski član
C1	Ko sem izvedel, da ima že enega otroka, sem bil najprej zelo skeptičen, kako bom to sprejel, če se bodo ta občasna srečanja razvila v resno zvezo	Skepticizem	Ustvarjanje nove družine
C2	sem se odločil da sprejem njenega otroka in da si skupaj ustvarimo novo družino	Sprejemanje	Ustvarjanje nove družine
C3	s partnerko odločila za še enega otroka, no in kmalu se nama je rodila hčerka.	Prihod novega otroka	Nov družinski član
Č1	On se je k meni preselil v mojo hišo imel je pa od prej še štiri otroke, js pa dva.	Oče se je preselil	Selitev
Č2	In že na začetku ni nekako odobral moja dva poba.	Neodobravanje otrok	Nov družinski član
Č3	Sedaj več nisva skupaj.	Konec zveze	Ustvarjanje nove družine
D11	Pr očetu sem najprej zvedla za novega partnerja in sicer to je bilo po mojem kako leto po tem.	Spoznavanje novega partnerja	Seznanitev z novim partnerjem
D12	Pri mami je bilo pa to šele čez kakšnih pet, šest let.	Spoznavanje novega partnerja	Seznanitev z novim partnerjem
F8	Pri mami zelo hitro, saj je to bil delni razlog za razvezo	Prevara	Vzrok za razvezo
F9	Pri očetu pa leto po razvezi.	Spoznavanje novega	Seznanitev z novim

		partnerja	partnerjem
G2	Do poroke je bilo vse super po poroki se je pa dosti spremenilo. Tista maska je padla stran bi lahko reku.	Pretvarjanje odnosih v	Vzrok za razvezo

NADKATEGORIJA: Okolica

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A7	Ne nikoli	Ni vpliva okolice	Brez vpliva okolice
A8	Pomislike drugih pa sem slišala, zaznala, čutila	Pomisleki	Vpliv okolice
C4	Na samem začetku, ko še najina zveza s partnerko ni bila tako resna sem se malo ja	Obremenjevanje z okolico	Negativni vpliv okolice
C5	Ko pa sem se odločil za resno zvezo s partnerko, od takrat naprej pa se nisem več obremenjeval	Brez obremenjevanja	Brez vpliva okolice
C6	To je bila moja odločitev in sem vedel, da jo bodo moji bližnji spoštovali.	Spoštovanje bližnjih	Vpliv okolice
Č4	Js sem to že prej hotela razdret ta zakon in sem se takrat bolj obremenjevala z okolico kaj bojo rekli, da mi spet ni ratalo.	Izredno obremenjevanje z okolico	Negativni vpliv okolice
Č5	Zaradi tega sem js pol vztrajala sedem let v tej zvezi.	Vztrajanje v zvezi	Negativni vpliv okolice
D13	Ne nikoli se nisem obremenjevala, takrat sem bla še otrok in se ne moreš kot otrok obremenjevat s tem, sem bla še premajhna.	Brez obremenitev	Brez vpliva okolice
E9	Uff ja sem se mal obremenjeval ja, takrat sem bil še v šoli in sem jo od tam tudi poznal in mi je bilo bedno, ko se jo je pol karkoli omenjalo.	Slabi občutki	Negativni vpliv okolice
E10	Bolj, kot s samim dejstvom, da sta šla narazen sem se obremenjeval s tek kaj bojo moji kolegi rekli. Ampak nikoli niso nič rekli.	Izredno obremenjevanje z okolico	Negativni vpliv okolice
F10	Ne, obremenjevala sem se kako bo to sprejel moj drugi starš	Obremenjevanje z mnenjem staršev	Vpliv okolice
G3	Pr teh letih niti ne, nisem niti na tak način to razumel da bi se tudi kej sekiral.	Premajhen za vpliv iz okolice	Vpliv okolice
G4	Premajhen sem bil še za to.	Premajhen za vpliv iz okolice	Vpliv okolice

NADKATEGORIJA: Sprejemanje novega partnerja/otroka

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A9	En del v katerega sem se js zaljubila	Zaljubila v del partnerja prav zaradi otroka	Sprejemanje otoka
A10	Všeč mi je bil njegov pristop in odnos z njo.	Dober pristop k otroku	Sprejemanje otroka
A11	nikoli ovira	Otrok ni ovira	Sprejemanje otroka
A12	vedela, da ima hčerko	Informacija o otroku	Sprejemanje otroka
A13	skupaj živimo	Skupaj živijo	Sprejemanje otroka
B7	glede na to, da sama nisem imela otrok,	Nov izziv	Trud za vzpostavitev

	mi je bil to en izziv	materinstva	odnosa
B8	želela sem si, da bi me sprejela, da bi vzpostavile en dober odnos.	želja za vzpostavitev dobrega odnosa	Trud za vzpostavitev odnosa
B9	Trudila sem se res ful	Izjemen trud	Trud za vzpostavitev odnosa
B10	To je bil nek učni proces,	Učni proces	Trud za vzpostavitev odnosa
B11	mogoče takrat ko so prišla ta trenja z njegovo bivšo, mi gre včasih čez glavo kaj mi je tega treba?	Trenja z bivšim partnerjem	Konflikti med staršema
B12	se ne poročiš s partnerjem pa vzameš otroka ampak je še bivša žena po navadi v paketu	Bivša žena kot ovira	Konflikti med staršema
C7	na začetku je bilo kar nekaj pomislekov, ki pa so izginjali, ko sem bolje spoznaval partnerko in njeno družino	Pomisleki	Dvomi ob ustvarjanju nove družine
Č6	Brez ene debate, tle ni bilo nobene dileme.	Brez dilem	Sprejemanje otrok
Č7	js sem pričakovala, da bo on isto tak moje otroke sprejel, kot sem js njegove.	Sprejetje otrok ni obojestransko	Sprejemanje otrok
D23	tko zelo dobro	Dobro sprejemanje	Sprejemanje novega partnerja
D24	Ampak notranjost mi pa ni bla čist tko	Nepopolno sprejetje novega partnerja	Notranji občutki
D25	Mislim ne da mi hoče vzet očeta ampak, bol to no, da hoče zamenjat mamo.	Boj za očeta – ljubosumje Izdaja mame – občutki krivde	Notranji občutki
D26	Ja po mojem sem to ful boljše sprejela, ker sem se pri očetu že navadila, da to ni nič slabega	Drugega partnerja lažje sprejela	Sprejemanje novega partnerja
D27	Je pa res, da je pri očetu ful trajalo, da sem sprejela njegovo partnerko. . Ampak ne ne zunaj, ampak na noter.	Pomemben čas za popolno sprejetje novega partnerja	Sprejemanje novega partnerja
D28	Te občutki so taki, ko se bojuješ	Bojevanje v sebi	Notranji občutki
D29	Ampak se mi pa zdi, da je ful pripomoglo k temu, da si je mama našla novega partnerja.	Osamljenost staršev	Dvomi ob nastajanju nove družine
E16	Sprijaznil sem se takoj s tem	Sprejemanje	Sprejemanje novega partnerja
E17	Čprav še danes nek odpor čutim do nje ampak ne zaradi tega kaj je kot nova partnerka ampak kdo je. Se pravi njenega karakterja ne maram preveč.	Odpor do novega partnerja	Sprejemanje novega partnerja
F14	Na začetku sem se izogibala stiku in sem vso svojo pozornost usmerila k njeni hčerki.	Izogibanje stikov z novo partnerko	Sprejemanje novega partnerja
F15	Vendar sem jo skozi leta vzljubila, sedaj je del moje družine.	Pomemben čas za popolno sprejetje novega partnerja	Sprejemanje novega partnerja
G11	Na začetku je bilo super, po poroki pa drug človek.	Sprememba osebe	Sprejemanje novega partnerja

NADKATEGORIJA: Spoznavanje novega partnerja/otroka

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A14	Kakšen mesec preden sva midva	Srečanje pred zvezo	Srečanje z otrokom

	začela svojo vezo		
A15	Nas pogostila s tistim kar je nabrala na travniku	Sproščeno vzdušje	Srečanje z otrokom
A16	Predstavil tudi kot dve njegovi prijateljici	Seznanitev, kot prijateljici	Srečanje z otrokom
A17	Skuhal smo si kosilo in smo jedli	Skupni obrok	Druženje z otrokom
A18	Bolj spontano	Spontanost	Druženje z otrokom
A19	Ona vedela, da prihajam in verjetno kdo sem za partnerja	Seznanitev z zvezo	Srečanje z otrokom
A20	On je naredil tukaj zelo velik	Pomoč partnerja	Vloga starša
A21	Njegova vloga zelo pomembna	Pomembnost starša	Vloga starša
A22	Stvari ne moreš umetno prisilit, lahko pa narediš prostor za to	Potreben prostor za ustvarjanje odnosa	Odprt prostor za graditev odnosa
B13	ko smo šli v kino skupaj	zabava	Odprt prostor za graditev odnosa
B14	Ko smo se prvič srečale je gledala tako zelo nezaupljivo	Nezaupanje	Srečanje z otrokom
B15	da je imela občutek, kot da ji neki jemljem, kar je njenega.	Boj za očeta	Ljubosumje
B16	se nisva smela za roke prijet je takoj stopila vmes in me odtrgala stran, se ni hotela pogovarjat, palce mi je nastavljala pod noge	Boj za očeta	Ljubosumje
B17	Po malem je skos kazala en odpor	odpor	Ljubosumje
C8	Najino prvo srečanje s Petrom je bilo, ko smo spomladi odšli v gardaland	zabava	Srečanje z otrokom
C9	Bilo je zelo prijetno druženje	Prijetno druženje	Srečanje z otrokom
Č8	Ko se je že preselil sem jih je nato pripeljal sem	Prihod otrok partnerja	Selitev
Č9	Tak da js sm bla z njo od malega	Skrb za otroka	Odprt prostor za graditev odnosa
Č10	sicer malo sramežljiva	Sramežljivost	Srečanje z otrokom
D14	da sem js njegovo partnerko že od prej poznala ampak ne kot njegovo partnerko ampak kot znanko.	Poznavanje partnerke	Srečanje z novo partnerko
D15	Mi je bilo ful fajn, ker se je z mano igrala in vse to	Skupno druženje	Druženje z novo partnerko
D16	Prijazna je bla zlo, kasneje pa ko sem vedla, da gre za novo partnerko....	Sprejemanje novega partnerja	Srečanje z novo partnerko
D17	ko je prišla k nam, tko ni mi bilo prijetno	Neprijetni občutki	Občutki otroka
D18	zdelo se mi je kot, da bi zamenjala vlogo moje mame in js tega nisem mogla sprejet na začetku in so bili grenko- sladki občutki.	Grenko sladki občutki	Občutki otroka
D19	Po eni strani mi je bilo fajn, ker se je z mano igrala, je bla prijazna, je skrbela za mene po drugi strani sem mi je pa zdelo, kot da hoče zamenjat vlogo moje mame pa jaz tega nočem	Zamenjati vlogo mame	Občutki otoka
D20	res te grenko sladki občutki	Mešani občutki	Občutki otroka
D21	Bolj to kako je on prihajal k nam se bolj spomnim prvega srečanja z njegovimi otroki.	Srečanje z partnerjevimi otroki	Srečanje z novim partnerjem
D22	So nas skupi peljal na eno tako večerjico recimo in mi je bilo ful fajn in sem bla ful vesela, da sem dobila še nekoga novega v družino.	Sproščeno srečanje	Srečanje z novim partnerjem
E11	Ne spomnim se, mogoč smo šli enkrat	Sprejemanje novega	Srečanje z novim

	k njim domov. Js sem jo že od prej poznal tak da mi je ni moral neki predstaviti.	partnerja	partnerjem
E12	Prvih par srečanj je bilo tak bednih, čuden občutek	Mešani občutki	Občutki otoka
E13	Če je to sploh prav, da sem js tle.	Dvomi	Občutki otoka
E14	Do mame se mi ni zdelo fer.	Izdaja mame	Občutki otroka
E15	ona mi nikoli ni rekla da ne smem, kvečjemu obratno, da naj grem ga obiskat mi je govorila.	Odobritev srečanj	Podpora otroku
F11	Oče mi je predstavil novo partnerico in njeno hčerko tako, da nas je skupaj peljal na večerjo.	Druženje ob večerji	Srečanje z novo partnerko
F12	Prvo srečanje je bilo zelo prijetno, vsi skupaj smo se zelo hitro dobro ujeli.	Prijetno druženje	Srečanje z novo partnerko
F13	Najprej sem pomislila, kako zelo je drugačna nova partnerica od moje mame.	Primerjava mame in nove partnerke	Sprejemanje novega partnerja
G5	Na tekmi nogometni mislim, da mi ga je predstavila	Skupna nogometna tekma	Srečanje z novim partnerjem
G6	Tam me je predstavila pol smo se pa družili skupaj, večkrat je pršu k nam.	Sproščeno druženje	Druženje z novim partnerjem
G7	Pol je bilo pa že konstantno in sem razumel, da je njen fant	Seznanitev z novim partnerjem	Sprejemanje novega partnerja
G8	Na začetku se mi je zdel super, fuzbaler, prijazen nenormalno, takrat, konstantno katerekoli igrače sem hotel je vse kupu.	Pozitiven odnos	Druženje z novim partnerjem
G9	po poroki je bil pa čist drug človek.	Sprememba osebe	Sprememba osebe
G10	Vsak dan je bil potem pijan in tepst je začel mamu.	Alkohol in nasilje	Nasilje

NADKATEGORIJA: Vzpostavitev skupnih navad

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A23	Zelo spontano	Spontanost	Vzpostavljanje odnosov
A24	nisva delala hitrih odločitev	Brez hitrih odločitev	Vzpostavljanje odnosov
A25	še vedno ostajala tam	Ohranjanje navad	Vzpostavljanje odnosov
A26	sva ji to omogočila	Prilagajanje željam otroka	Vzpostavljanje odnosov
A27	to v njenem ritmu	Prilagajanje ritmu	Vzpostavljanje odnosov
A28	babi servis	Pomoč starih staršev	Vzpostavljanje odnosov
A29	Vse se je zgodilo razvojno spontano	Razvojno spontano	Razvijanje odnosa
B18	Težko, ker je to čist drug svet, kot ga je ona prej poznala	Sprememba	Razvijanje odnosa
B19	tu je bil en red, doma je bla čist druga zgodba.	Prehajanje med družinama	Prilagajanje spremembe na
B20	v bistvu je na obeh koncih naenkrat izgubila status prvega in edinega.	Pomanjkanje pozornosti	Prilagajanje spremembe na
B21	to so bile vse neke nove omejitve, ki jih ni bila navajena.	Nove omejitve	Prilagajanje spremembe na
B22	Zadeve pa so se spet začele	Najstniška leta	Prilagajanje na

	spreminjati, ko je prišla v najstniška leta.		spremembe
C10	da nekako postopoma	Postopoma	Razvijanje odnosa
C11	saj je bilo Petru na začetku težko sprejeti najprej to da ima njegova mama novega partnerja	Težko sprejemanje novega partnerja	Prilagajanje spremembe na
C12	V relativno kratkem času sta v njegovo življenje prišli dve novi osebi.	Prihod novih članov v družino	Prilagajanje spremembe na
C13	Izgubil je veliko mamine pozornosti	Pomanjkanje pozornosti	Prilagajanje spremembe na
C14	To mu je bilo zelo težko sprejeti, kar je popolnoma razumljivo	Težko soočanje s spremembo	Prilagajanje spremembe na
C15	Zaradi vsega tega se je na začetku kar malo upiral vzgoji z moje strani in nekaterim novim pravilom	Upor pri vzgoji	Prilagajanje spremembe na
C16	Bolj ko je odraščal lažje je to razumel in vse skupaj je postajalo lažje.	Boljše skozi proces odraščanja	Prilagajanje spremembe na
Č11	js sem bla tudi bedak ker sem se podrejala	Podrejanje	Nemoč
Č12	Bolj sem popuščala, kar je bilo zelo zelo narobe.	Popuščanje	Nemoč
Č13	To ne bi smela, ker na koncu sem bla js suženj vsega.	Suženj	Nemoč
D29	glede novih navad ja se je kar precej razlikovalo	Razlike v navadah	Prilagajanje spremembe na
D30	Ko je prša pa nova partnerja je pa to kar malo razdelila in je bil to mal šok za mene	Šok	Prilagajanje spremembe na
D31	Na začetku je vedno tako, da neki novega težko sprejmeš. Ampak pol se pa navadiš.	Težko soočanje s spremembo	Prilagajanje spremembe na
D32	Tle sploh ne morem govorit o velikih spremembah, ker se mi zdi, da jih je bolj že moja mami pol uveljavlja	Težko soočanje s spremembo	Prilagajanje spremembe na
E18	Ne živim z njimi. K njima grem enkrat na dva meseca ali kej več med počitnicami.	Obisk drugega starša	Stiki s starši
E19	Mogoč to da sem bil js sam ene parkrat za praznik z njima in mi ni bilo najboljše. Ni mi odgovarjalo da sem z njima in ne z mamo. Občutek ni bil dober.	Občutek krivde	Stiki s starši
F16	Mislim, da smo vsi potrebovali nekaj časa, da se prilagodimo novim navadam	Potreben čas za novosti	Prilagajanje spremembe na
F17	seveda so bila tudi kakšna pravila, ki so bila za naju z bratom nova	Nove omejitve	Prilagajanje spremembe na
G12	Ja neki časa smo živeli skupi pol je pa on šel, ker je bla to groza. Strah me je bilo njega.	Strah	Prilagajanje spremembe na

NADKATEGORIJA: Vzpostavitev odnosa in zaupanja

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A30	na zaupni ravni zelo dober	Zaupna raven dobra	Vzpostavljanje odnosa
A31	malo zadržkov na intimni ravni. V smislu dotika	Zadržki na intimni ravni	Vzpostavljanje odnosa
A32	mi smo celica, mi smo družina	Družina kot celota	Vzpostavljanje odnosa
A33	se ni delalo razlik	Brez razlik	Vzpostavljanje odnosa
A34	z odnosi in trenutki ena na ena	Trenutki ena na ena	Vzpostavljanje odnosa
A35	ustvarjana, spontanega pogovora, branja knjig, pripovedovanja, sprehodov in takih stvari	Skupno preživet čas	Vzpostavljanje odnosa
A74	Najbolj pomembno vlogo če mene vprašaš ima pa partner.	Podpora partnerja	Vzpostavljanje odnosa
A73	se lahko zgodi sploh na začetku, ko sta partnerja na novo zaljubljena, da sta skos skupi zlepljena in ne pustita prostor za otroka in takrat se potem lahko zgodi ljubosumje.	Zaljubljenost	Ljubosumje
B54	Ne. Js sem si želela, da bi me imela rada.	Želja po dobrih odnosih	Ljubosumje
B24	Tko no smo se obe lovile, vsaka po svoje	Prilagajanje	Vzpostavljanje odnosa
B25	Težko je, ko ni tvoj otrok in ne moreš tako nastopit kot do svojega, ker ti zelo hitro zabrusi ti mi nisi mama	Težko soočanje	Neodobravanje novega partnerja
B26	Js sem se zlo velik z njo pogovarjala, sem se zlo velik učila z njo	Skupni pogovori	Vzpostavljanje odnosa
B27	Mislil men je ful hudo, da so se stvari tko razpletle, ker se mi zdi, da sem maksimalno sebe dala v ta odnos in so bili neki rezultati	Trud za kvaliteten odnos	Vzpostavljanje odnosa
C17	nikoli nisem želel prevzemati vloge njegovega očeta	Nikoli želje po nadomestitvi staršev	Neodobravanje novega partnerja
C18	Sem pa vztrajal pri takšnem odnosu, da me upošteva in uboga ter spoštuje.	Spoštovanje	Vzpostavljanje reda
C19	Mislil da mi je to kar uspelo.	Uspeh	Vzpostavljanje reda
C20	Vedno sem se trudil biti pošten do njega	Poštenost	Vzpostavljanje odnosa
C21	Velikokrat sem mu pomagal pri domačih nalogah in drugih šolskih obveznostih	Pomoč pri obveznostih	Vzpostavljanje odnosa
C22	več kot sem preživiljal prostega časa skupaj z njim več mi je zaupal	Preživljanje prostega časa	Zaupanje
C23	Je pa res da popolnega zaupanja pa verjetno ne bo nikoli, saj nekatere stvari še vedno zaupa samo mami, kar pa je tudi razumljivo.	Popolno zaupanje le do staršev	Zaupanje
Č14	me še vedno pokliče in na kavo gremo in vse mi pove kaj se dogaja	Podpora	Ohranjanje stikov
Č15	Ona je takrat maksimalno delala proti meni, js pa to nisem vedla	Zarota	Ljubosumje
Č16	Ona je maksimalno delala na tem, da sva se midva skregala	zarota	Ljubosumje
Č17	drugače mi je zaupala, ko je bilo treba kej pomagat sem bla js edina, ko ji je pomagala	Pomoč v stiski	Zaupanje
Č22	Sama sm si ga mogla	Sama zgradila odnos	Vzpostavitev odnosa

Č33	Mislim, da je bila starejša ljubosumna	Ljubosumje med otroki	Ljubosumje
D36	zelo prijateljski odnos, res dober, pomagamo si smo v kontaktu, tudi če nismo skupi	Odlično ujemanje	Vzpostavitev odnosa
D37	res se ful dobro ujameva. To je res tak odnos kot, da bi bili že od nekdaj familija.	Odlično ujemanje	Vzpostavitev odnosa
D38	da opazimo drug drugega, ko mu je težko	Empatija	Vzpostavitev odnosa
D39	Tudi nova partnerka mi je v eni zlo pomembni situaciji ful pomagala, mislim tko psihično pomagala, da sem šla čez eno stvar	Pomoč	Vzpostavitev odnosa
E22	pogovarjamo malo vsakdanje stvari, faks, služba.	Skupni pogovori	Vzpostavljanje odnosa
E23	prijazen, topel odnos ampak nič več kot vljudnost.	Vljudnost	Vzpostavljanje odnosa
E24	neko malo zaupanje malo več kot nč je	Nezaupanje	Zaupanje
E25	... z njo se ne pogovarjam o svojih osebnih stvareh, to se tak z redko kom	Nezaupanje	Zaupanje
F20	Najin odnos je dober	Dober odnos	Vzpostavljanje odnosa
F21	Na začetku je bilo veliko več »tipanja«, kje je kakšna meja	Omejitve	Vzpostavljanje odnosa
F22	Med nama se je vzpostavilo zaupanje do določene mere.	Zaupanje do neke mere	Zaupanje
F23	Če imam kakšno težavo, se vedno prej obrnem na očeta ali mamo.	Popolno zaupanje le do staršev	Zaupanje
G15	Ja itak da je bilo na začetku zaupanje in to vse.	Zaupanje do neke mere	Zaupanje
G16	Js sem ga sprejel, to je to in je bilo super	Sprejemanje	Vzpostavljanje odnosa
G17	pol sem pa čutu nenormalen strah in sem se čim bolj umikal.	Strah	Odtujitev
G18	Po eni strani ogromen strah po drugi sem pa ful zaščitniški do mame bil ker sem ji vedno hotel pomagat.	Zaščita starša	Odtujitev

NADKATEGORIJA: Vloga novega partnerja/otroka

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A36	zelo pomembno	Pomembna vloga	Vloga v življenju
A37	Predvsem na področju materinstva. Glede na to, da js še nimam svojih otrok je ona tista, ki odpira to novo vlogo mene v njenem življenju	Nova vloga materinstva	Vloga v življenju
B28	Še vedno veliko	Pomembna vloga	Vloga v življenju
B29	Posebej hčerka je zelo navezana na njo in je bla ful prizadeta, ko so se te stiki pretrgal	Stik med polsestrama	Ohranjanje stikov
B30	Je en del, ki je ne moreš spregledat, je del partnerja	Del partnerja	Vloga v življenju
C24	Ima vlogo otroka, za katerega se počutim dolžnega skrbeti enako kot za svojega.	Skrb in pravičnost	Vloga v življenju
Č18	In sem pričakovala, da bo on isti do mojih in to se pa ni nikoli zgodilo, do zadnjega dneva ne.	Razlike med otroki	Sprejemanje otrok

D33	Oba partnerja imata pomembno vlogo	Pomembna vloga	Vloga v življenju
D34	Ni ovir, da bi js pred njem skrivala karkoli me moti, da bi se pretvarjala, da mi je ok čeprav mi ne bi bilo tam so res iskreni, odkriti odnosi.	Odkriti odnosi	Zaupanje
D35	Nočem povedat, raj zadržim v sebi, ker se mi zdi, da bi lahko sprožilo to kakršen koli konflikt med očetom in njo	Zadržki	Konflikti
E20	Nobene	Nima vloge	Vloga v življenju
E21	Bolj je tista, ki ga še zmeri jemlje od mene	Zmanjšanje stikov z očetom	Pomanjkanje pozornosti
F18	Nova partnerica mojega očeta je moja druga mama	Druga mama	Vloga v življenju
F19	Je vir podpore, razumevanja, vir nasvetov in pomoči.	Vir podpore	Vloga v življenju
G13	Kaj pa vem, stikov nimam	Ni stikov	Ohranjanje stikov
G14	če se srečamo se pozdravimo to je pa vse.	Pozdrav	Ohranjanje stikov

NADKATEGORIJA: Dejavniki, ki vplivajo na odnos

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A38	veliko časa preživeli skupaj	Skupno preživljanje časa	Skupno druženje
A39	smo se povezovali in ne izključevali	Povezovanje	Graditev odnosa
A40	s partnerjem uspeva poleg starševstva uspeva ohranjanje dobrega partnerskega odnosa	Ohranitev dobrega partnerskega odnosa	Graditev odnosa
A41	ja spoštovanje starih staršev do mene, ta sprejetost	Spoštovanje	Graditev odnosa
A42	smo se skupi mel fajn	Skupno preživljanje časa	Skupno druženje
A72	da imata otrok in starš možnost preživeti en delček skupnega časa in hkrati novi partner in otrok čas zase	Odnos ena na ena	Skupno druženje
B31	Ja največ njena mama	Bivši partner	Razdiranje odnosov
B32	smo mi tukaj tudi po moji strani jo vsi tako odprto sprejeli, z odprtimi rokami.	Sprejemanje	Graditev odnosa
B33	po mojem puberteta, mama	Puberteta	Razdiranje odnosov
B34	in ko smo Špelo s tem soočali je povedala, da ve da mami laže ampak, da jo podpira v vsaki točki in če bo treba bo tudi to zagovarjala. In to nas je ful prizadelo. se mi je zdelo, da nam je dala eno tako klofuto, za vsa ta leta ko smo v bistvu bili skupi.	Izdaja	Razdiranje odnosov
C25	najbolj pomemben dejavnik ta da večino časa preživimo skupaj	Preživljanje prostega časa skupaj	Skupno druženje
Č19	Predvsem so se mi smilili ker sem vedela kar so imeli oziroma imajo tam doma	Podpora	Pomoč
D40	oče se nikoli ni mešal v najine odnose.	Odprt prostor za graditev odnosa	Graditev odnosa
D41	To sem js mogla sama dojet	Dojemanje	Graditev odnosa
D42	Bolj smo medve delale na odnosih.	Odprt prostor za graditev odnosa	Graditev odnosa
D43	Pogovarjale smo se tudi o tem kako je njej bilo ko je prišla v našo družino in	Zaupanje in iskren pogovor	Graditev odnosa

	kako je bilo meni. In se mi zdi, ko si pa take stvari poveš, ko si pa toliko zaupaš. Mal zveš še večji obseg ozadja. To je tisto kar vpliva na dejanski odnos.		
D44	Ona je bla tista, ki je pripomogla k temu, da sem razumela vse stvari, da sem jo bolj sprejela v novo vlogo.	Sprejemanje novega partnerja	Graditev odnosa
D45	mislim da so mi najbolj pomagal njegovi otroci.	Podpora sorejencev	Skupna druženja
E26	Vplivalo je sigurno ta njena vloga, da je nova partnerka od očeta.	Nova vloga partnerke	Nesprejemanje
E27	njena osebnost, ki meni ni glih čisti	Karakter	Nesprejemanje
E28	Kot da bi ji bili mi njegovi otroci odveč	Občutek odvečnosti	Nesprejemanje
E29	Mislim da okolica ni vplivala na ta odnos niti mama.	Brez vpliva mame in okolice	Graditev odnosa
F24	Najbrž obojestransko odprtost, prilagodljivost.	Odprt prostor za graditev odnosa	Graditev odnosa
F25	izkušnje, ki sva jih pridobivali ena ob drugi, pozitivno vrednotenje.	Izkušnje	Graditev odnosa
G19	Ja on se je trudu ful, takoj me je sprejel, vse bi mi dal kar je na svetu.	Prilagoditev	Graditev odnosa
G20	Ampak pol čedalje bolj je bil tak...za vsako mu je vseeno postajalo...pit je začel...in je bla katastrofa...pol se mu je pa na koncu že j***** za mene.	Odmik	Graditev odnosa

NADKATEGORIJA: Strokovna pomoč

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
D46	Ne.	Brez strokovne pomoči	Uporaba strokovne pomoči
E30	Ne nisem nikoli nič rabil.	Brez strokovne pomoči	Uporaba strokovne pomoči
F25	Strokovne pomoči nisem obiskovala v času razveze, saj mi je ni nihče ponudil.	Ni možnosti	Uporaba strokovne pomoči
F26	ugotovila sem, da je ostalo veliko stvari nerazrešenih iz mojega otroštva. Zato sem si strokovno pomoč poiskala sama.	Sama poiskala strokovno pomoč	Uporaba strokovne pomoči
G21	Sm hodu v Ljubljano na neke preiskave, ampak so pol sam ugotovil, da sem hiperaktiven.	Hiperaktivnost	Uporaba strokovne pomoči
G22	Pa nisem se mogel zbrat v šoli pa tudi velikokrat sem zaspal v šoli, ker sem bil cele noči tak buden ko je on norel.	Nezbranost	Uporaba strokovne pomoči

NADKATEGORIJA: Odnos z otrokovim drugim staršem

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A43	Nimam stikov	Brez stikov	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
A44	da sem v partnerjevi družini lahko edina oseba v Najini družini s katero	Iskren pogovor	Podpora otroku

	lahko spregovori iskreno o svoji mami		
A45	nimamo enakih navad pogledov kaj je dobro za otroka in kaj je slabo	Ni enakih pogledov	Razlikovanje v vzgoji
A46	da se zelo mlada uči dvojnega življenja in manipulacije	Manipulacija	Razlikovanje v vzgoji
A70	Čist uradno se pozdravimo in to je to	Uraden pozdrav	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
A71	Ni skupne mize in skupnega praznovanja, ni povezovanja.	Ni povezovanje	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
B35	Ja ona me je tudi znala klicat, ko ji je zagustilo	Klic v sili	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
B36	Tudi uro dve smo se pogovarjale.	Pogovor	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
B37	Pa se mi je zaradi otroka v bistvu zdelo pomembno, da imamo stike med sabo in se pogovarjamo.	Zaradi otroka pomemben stik	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
B38	Ko sem pa kakšno mejo postavila je bil pa ogenj v strehi	Brez prilagajanj	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
B39	Zdaj pa več ni odnosa.	Ni odnosa	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
C26	Tudi sedaj imava zelo dober in korekten odnos	Dober odnos	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
Č20	Mele smo samo enkrat stik, ko je starejša izginila	Klic v sili	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem
Č21	Aja pa mele smo stik, ko sem obvestila socialno, vrtec, da tamala je skos ušiva	Klic v sili	Odnos med novim partnerjem in drugim staršem

NADKATEGORIJA: Odnos med sorejenci/polbrati/polsestrami

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A47	Zdaj mislim da bi ga pri teh letih, prej bi bilo pa težko	Težko sprejemanje na začetku	Sprejemanje novega otroka
A48	Ker je edinka in ker je zaradi ločitve njen svet zgledal tako, da kamorkoli je prišla je bila popolnoma v središču pozornosti	Edinka	Pomanjkanje pozornosti
B40	Hčerka jo gleda kot boga že od vsega začetka in jo ima neizmerno rada	Ljubezen	Odnos med otroki
B41	Špela je pa ljubosumna na njo	Ljubosumje	Odnos med otroki
B42	tko je bla zelo sovražna in nestrpna, težko je blo to gledat	Sovražna	Odnos med otroki
B43	Mislim razlike so bile že zaradi tega, ker je hčerka nedonošenček in je rabila ful velik skrbi	Razlike pri skrbi	Odnos med otroki
B44	Načeloma smo se pa zelo trudili vključevati obe.	Vključevanje obeh	Razlike pri vzgoji
B45	So bili trenutki, ko so bile res tiste prave	Prave sestre	Odnos med otroki

	sestre		
B46	Imela jo je kot enega jojota, ko jo je rabila je prišla ko ne ji je pa viška hodila.	Manipulacija	Odnos med otroki
C27	Zelo me veseli, da se imata otroka res zelo rada	Otroka se imata rada	Odnos med otroki
C28	Peter kot starejši brat je tudi zelo zaščitniški do hčerke, kar mi je zelo všeč	Zaščitniški so sestre	Odnos med otroki
C29	Potem, po rojstvu, ko je občutil, da je izgubil del pozornosti mame, je bil občasno malo ljubosumen na njo, vendar samo ko je imel kak slab dan	Ljubosumnost	Odnos med otroki
C30	Načeloma pa jo je imel vedno zelo rad in jo ima še sedaj	Dober odnos	Odnos med otroki
C31	Vedno sem se trudil, da ne bi delal razlik med njima, vendar se je temu popolnoma skoraj nemogoče izogniti	Trud za enakopravno vzgojo	Razlike pri vzgoji
C32	Gotovo sem kdaj verjetno podzvestno tudi naredil kakšno razliko	Podzvestne razlike	Razlike pri vzgoji
C33	V materialnem smislu gotovo ne	Ni razlik pri materialnih dobrinah	Razlike pri vzgoji
C34	, ker je pač Peter starejši in sem ga grajal bolj v tem smislu da bi lahko bil pametnejši od nje	Starejši – mlajši	Razlike pri vzgoji
C35	V takih trenutkih je bil zelo užaljen.	Užaljenost	Razlike pri vzgoji
Č23	Ja so se kr.	Razumevanje	Odnos med otroki
Č24	one so se imele zelo rade in so se razumele.	Ljubezen	Odnos med otroki
Č25	tamale so se skos razumele	Razumevanje	Odnos med otroki
Č26	tavelkih se je pa sčasoma poslabšal odnos.	Poslabšanje sčasoma	Odnos med otroki
D47	Prav spomnim se tistega trenutka, ko sta mi povedala, da bom dobila sestrico in sem bla ful vesela.	Seznanitev	Odnos med otroki
D48	Med nama je trinajst let razlike in sem tudi velik skrbela za njo	Skrb	Odnos med otroki
D49	Ful jo rada tudi kam peljem	Skupno preživljanje časa	Odnos med otroki
D50	Nihče med nama ne dela razlik	Ni razlik	Razlike pri vzgoji
D51	Smo enako obravnavane, enako dobimo, enak odnos.	Enak odnos	Razlike pri vzgoji
D52	Tega sem se js dejansko bala, ampak normalno da mal razmišljaš kako o zdaj mlajša sestra sigurno bo mela več privilegijev, kako bo to	Strah pred možnim razlikami	Razlike pri vzgoji
D53	Z otroki od novega partnerja mam pa itak odnos, kot da smo že od nekdaj skupaj. O tem lahko sam sanjaš.	Sanjski odnos	Odnos med otroki
E31	Vsi trije se mi zdi da čutimo nek mali odpor do nje. Predvsem zaradi tega ker ima atija toliko pod kontrolo	Odpor	Neodobravanje nove partnerke
F27	Moj brat je sprejel novo partnerko zelo hitro, brez zadržkov jo je vzljubil in to ljubezen tudi brez zadržkov izkazoval.	Odobravanje	Odnos med novo partnerko in otrokom

F28	katero sva v zelo dobrih odnosih.	Dobri odnosi	Odnos med otoki
F29	Zelo hitro sva se ujeli, saj sva bili v podobni situaciji. Bili sva si v oporo.	Zbliževanje z podobno situacijo	Odnos med otoki
F30	Seveda so se pokazale razlike, sploh na začetku odnosa.	Prisotne razlike	Razlike pri vzgoji
F31	Vsak starš ima svojega otroka malo raje, kot tistega, ki ga nov partner pripelje v zvezo.	Vsak starš ima raje svojega otroka	Razlike pri vzgoji
F32	Ne vem, to pač začutiš, vendar me to ni motilo, saj se je to kazalo v določenih situacijah in ne vedno.	Čutenje razlik	Razlike pri vzgoji
F33	Z vsemi se dobro razumemo, smo ljubeči in dobri eden do drugega.	Dobri odnosi	Odnos med otoki
F23	Js sem mlajšega brata takoj sprejel, tak kot brata.	Sprejemanje	Odnos med otoki
F24	nenormalno zaščitniški sem bil do njega.	Zaščitniški odnos	Odnos med otoki
F25	Res vse si lahko poveva. Zaupava si, bilo kdo kej kdaj rabi si pomagava tudi mami in vsem tak da res ni problema.	Zaupanje	Odnos med otoki
F26	In se je pač vloga spremenila je bil tamali prvi ampak js sem to razumel to je moj brat in to je to, to je dojenček treba ga čuvat. Nisem nikoli, da bi bil kdaj ljubosumen.	Skrb	Odnos med otoki

NADKATEGORIJA: Izboljšanje odnosa med novim partnerjem in otrokom

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A49	da je uravnotežena pozornost	Uravnotežena pozornost	Prispevki k boljšem odnosu
A49	vključujoč hkrati pa, da da dovolj prostora, za vzpostavitev individualnega prostora med novim partnerjem in otrokom.	Odprt prostor za vzpostavljanje odnosa	Prispevki k boljšem odnosu
A50	pusti prostor in čas, da se to vzpostavi med njima	Prostor in čas	Prispevki k boljšem odnosu
A51	tega ne moreš naredit, prisilit	Brez prisile	Prispevki k boljšem odnosu
A52	to pač steče, al pa ne	Se zgradi odnos ali ne	Prispevki k boljšem odnosu
A53	potrpežljiv	Potrpežljivost	Prispevki k boljšem odnosu
A54	hkrati da je tudi njemu jasno, da novi partner nikakor ne more zamenjati biološkega starša	Se ne zamenja biološkega starša	Prispevki k boljšem odnosu
A55	Da ne vsiljuje nekih umetnih pričakovanj v ta odnos. Ampak dopusti, da steče	Brez umetnih pričakovanj	Prispevki k boljšem odnosu
A56	Lahko spodbuja, dela prostor ne pa, da se posiljuje s tem	Spodbujanje	Prispevki k boljšem odnosu
A57	da se da avtoriteta novemu partnerju, kot sostaršu	Avtoriteta novemu partnerju, kot sostaršu	Prispevki k boljšem odnosu
B47	Vsekakor bivši partner mora znati	Opremit otroka	Prispevki k boljšem

	opremit otroka		odnosu
B48	Otrok prehaja iz ene družine v drugo in če ta dva nista usklajena se velik škoda otroku naredi.	Usklajenost med družinama	Prispevki k boljšem odnosu
B49	Dejansko ko smo mi funkcioniral je tudi Špela funkcionirala.	Usklajenost med družinama	Prispevki k boljšem odnosu
B50	Ena stran tega ne more držati, sploh je pa bistvena tista stran, kjer je otrok več.	Bistvena družina kjer otrok biva	Prispevki k boljšem odnosu
C42	Največ pošten odnos, preživljanje skupnega časa, dober odnos s partnerjem, ko naučiš otroka nekaj novega.	Pošten odnos	Prispevki k boljšem odnosu
Č27	moreš ti kot starš iti otroku naproti, ker otrok sam ne bo.	Iti otroku naproti	Prispevki k boljšem odnosu
Č28	to traja to ni iz danes na jutri.	Čas je pomemben	Prispevki k boljšem odnosu
Č29	morajo tudi otroci čutiti, da ne zapostavljaš enega, da si enak z vsemi.	Uravnotežena pozornost	Prispevki k boljšem odnosu
D54	Bližina oziroma stik, da se vzpostavi	Bližina	Prispevki k boljšem odnosu
D55	In za ta odnos, ki ga mamu mi zdaj je bilo treba ful graditi. Ni to iz danes na jutro.	Graditev odnosa	Prispevki k boljšem odnosu
D56	Pogovor je prva stvar, ki ti ful pripomore	Iskren pogovor	Prispevki k boljšem odnosu
D57	Da skupi z vsemi preživljaš skupi različne trenutke.	Preživljanje skupnega časa	Prispevki k boljšem odnosu
D58	Iskren pogovor	Iskren pogovor	Prispevki k boljšem odnosu
D59	Pa velik pripomore tudi če ma partner že od prej otroke in se pogovarjaš z njimi.	Uravnotežena pozornost	Prispevki k boljšem odnosu
D60	Iskren stik, odnos, pogovor, brez maske to je to kar največ šteje.	Pogovor, iskren stik	Prispevki k boljšem odnosu
E32	Zdi se mi da tak ali tak je zmeri to težko.	Težko	Prispevki k boljšem odnosu
E33	Odvisno tud kuk je star otrok	Starost otroka	Prispevki k boljšem odnosu
E34	Če je otrok starejši se lažje sprejme novega partnerja. Bolj ve zakaj se gre bolj razume svet. Če je čist mali tudi ni tak problem. Če je pa glih tam neka leta kot brat je pa najtežje.	Starost otroka	Prispevki k boljšem odnosu
E35	Mogoč pogovor	Pogovor	Prispevki k boljšem odnosu
E36	Če so mali otroci mogoč kake igrače, izleti.	Izleti, igrače	Prispevki k boljšem odnosu
F34	da vidiš, da je tvoj starš srečen z novim partnerjem.	Srečen starš	Prispevki k boljšem odnosu
F35	trud, odprtost, prijaznost, sprejetost, kompromisi, postavljanje mej in pa sprejemanje okolice.	Trud, odprtost	Prispevki k boljšem odnosu
G27	da je partner odprt, da zaupa, da ko vidi, da mu otrok zaupa, da tega ne	Zaupanje	Prispevki k boljšem odnosu

	zlorablja.		
G28	da sprejme otroka tak kot je.	Sprejemanje	Prispevki k boljšem odnosu
G29	Počasi me more to razvijati, da otrok začne dojemati razumeti.	Počasno razvijanje	Prispevki k boljšem odnosu
G30	Otrok more videti, da je mama srečna.	Srečen starš	Prispevki k boljšem odnosu

NADKATEGORIJA: Situacija: ti nisi moj/a mami/ati

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A58	Samo enkrat, je bila taka situacija	Ti nisi moja mama	Nesprejemanje novega partnerja
A59	Potem sem se usedla k njen na posteljo in ji z mirnim tonom povedala, da nisem in nikoli ne bom	Pogovor	Nadomeščanje bioloških staršev
A60	Da nikoli tudi nisem imela namena biti ali postati.	Nikoli ne nadomesti	Nadomeščanje bioloških staršev
A61	In potem sem jo vprašala, če sem ji pripravila zajtrk danes, ko sem ga pripravljala za vse in je rekla ja. Da ko smo kuhali kosilo če je zraven jedla in je rekla ja. In se pravi če ona lahko od mene pričakuje, da poskrbim za njo, da js pričakujem da ona tudi mene upošteva.	Spoštovanje kot sostaršu	Graditev odnosa
A62	Njej je bilo po teh nekaj stavkih tko vse zlo jasno kaj ji želim povedati.	Dojemanje	Graditev odnosa
A63	je bilo to med nama	Brez vpletenih	Graditev odnosa
A64	spoštovanje ni nekaj kar je dogovorjeno v odnosu ampak nekaj, kar je pridobljeno	Spoštovanje pridobljeno	Graditev odnosa
C36	predvsem v bolj zgodnji fazi našega skupnega življenja	Zgodnja faza	Nesprejemanje novega partnerja
C37	Sedaj do tega več ne prihaja, ker je starejši in bolj razume vse skupaj	Odraščanje	Sprejemanje novega partnerja
C38	Priznam da mi je bilo včasih zelo težko v takšnih situacijah, ko v tistem trenutku včasih ne veš kako bi odreagirati.	Težko soočanje	Nesprejemanje novega partnerja
C39	Težko je bilo ostati miren	Ohranjati mirnost	Nesprejemanje novega partnerja
C40	Tu moram pohvaliti tudi svojo partnerko, ki je večino vedno stala za mano	Podpora partnerja	Graditev odnosa
C41	Ob takih dogodkih sva mu nato skupaj razložila, da seveda jaz nisem njegov ati, vendar more mene ubogati enako kot svojega očeta, ker mi živimo skupaj in midva skrbiva za njega in celo družino, tako materialno kot vzgojno.	Pogovor	Nadomeščanje bioloških staršev

NADKATEGORIJA: Izzivi in dileme

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A65	zadržek, pa ker sem v večini js tista, ki reče: pospravi kozarec, odnesi si cote...	Zadržki	Dileme pri vzpostavljanju odnosa
A66	pazim, da tega ni preveč, da ne bi postala sam js tista, ki skos govori kaj	Pazljivost	Dileme pri vzpostavljanju odnosa

	naj naredi.		
A67	veliko pogovarjam s partnerjem.	Pogovor s partnerjem	Reševanje dilem
B51	Dejansko je ful kompromisov in prilagajanja tle.	Prilagajanje	Dileme pri vzpostavljanju odnosa
B56	me druge žene vedno tko grdo izpademo in na splošno nas družba označuje. Že ta slabšalni izraz mačeha... pa mislim, da si dostikrat tega res ne zaslužimo. Ker ni enostavno. Tko krmarit. Zlo velik živcev mi je požrlo in še zdaj mi je hudo.	Težko spoprijemanje novih partnerjem s situacijo	Dileme pri vzpostavljanju odnosa
C43	največji izziv, kako sprejeti tujega otroka kot svojega.	Sprejemanje tujega otroka	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
C44	Potem je bi izziv navezati z njim nek normalen korekten odnos, se pravi da te otrok upošteva in spoštuje, čeprav nisi njegov oče, pa ne delati razlik med njim in svojim otrokom.	Navezati dober odnos	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
Č30	Js sem vsake štirinajst dni mogla od štarta it z njo.	Vzpostavljanje odnosa pri prehodih med družinama	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
Č31	Vse je bilo na meni.	Obremenitev	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
D61	Po moje je bil bolj izziv za starša, če bom js sprejela novega partnerja/ko	Sprejemanje novega partnerja	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
D62	Men je mogoče zdaj izziv, da bo zdaj vse tako ostalo, kakor je.	Vse ostane kot je	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
D63	Ni mi všeč, ko se oni med seboj skregajo, povzdignejo glas, torej ati pa nova partnerka al pa mami in njen. Tega js ne maram tega js ne prenesem. Zaradi tega ker sta se moja dva ločila, pač js nikoli v življenju ne bi rada, da bi se pa zdaj še te odnosi kdaj razšli. In mi je to največji strah zdaj.	Strah pred ponovno izgubo	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
D64	Se mi zdi da je zelo pomembno, da tisto kar ti iz otroštva ostane nikoli ne zgine in maš vedno ta strah, da bi bil eden od tvojih staršev na koncu sam.	Strah pred ponovno izgubo	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
E37	Ja pozabit v bistvu to kaj je, da je ona v bistvu nova partnerka od očeta. Da zdaj je z njo in ne več z mojo mamo.	Sprejetje, da več starša nista skupaj	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
E42	Čim prej se sprijazniš s tem s sto situacijo in da veš, da nisi ti kriv za to. To je glavno da veš.	Sprijaznjenje s situacijo	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
F36	Nova partnerica mojega očeta je zelo drugačna od moje mame, to me je sprva zelo spravljal ob živce, vendar sem se s časom prilagodila.	Prilagoditev	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
F37	Sama sem imela največ težav z zaupanjem, saj sva zaupanje morali vzpostaviti.	Zaupanje	Izziv pri vzpostavljanju odnosa
F38	Seveda pa se tudi zavedaš, da te partner nima tako rad, kot te ima tvoj starš.	Razlike	Izziv pri vzpostavljanju odnosa

G31	V bistvu sem mel dolgo let težave glede tega.	Posledice	Posledice ločitve
G32	Velik sem tudi o tem po tem razmišljal.	Razmišljanje	Posledice ločitve
G33	To no je bistveno, da sem šel čez to in da sem po tem vidu mamo, da se spet smeji.	Nasmeh staršev	Posledice ločitve
G34	bilo je od nočnih mor do ni da ni.	Nočne more	Posledice ločitve

NADKATEGORIJA: Otrokovi pomembni dogodki

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
B55	Vsi smo šli tako mi, kot mama...in je bil res ful dober občutek, ful sm bla ponosna na njo. To je bil pa tudi zadnji lep skupen dogodek.	Ponos	Usklajevanje skupnih dogodkov
C45	Zaenkrat takšnih dogodkov še nismo imeli.	Ni bilo dogodkov	Usklajevanje skupnih dogodkov
D68	Birmo sem js mela ločeno praznovano, kar mi sploh ni bilo všeč.	Ločeno praznovanje	Usklajevanje skupnih dogodkov
D69	zdi se mi, da je bil oče ful prikrajšan pri temu.	Prikrajšanost starša	Usklajevanje skupnih dogodkov
D70	Tega ne dam prav mami.	Neodobravanje zahtev mame	Usklajevanje skupnih dogodkov
D71	dogodek je bla valeta, kjer sta bla oba starša, brez partnerjev in sta tudi plesala skupi in sem bla ful vesela.	Skupaj na dogodek	Usklajevanje skupnih dogodkov
D72	Verjamem pa, da sta se tudi onadva mogla ful potruditi, da je bilo tko.	Trud	Usklajevanje skupnih dogodkov
D73	Moja mami ni hotela, da bi prišla nova partnerka, kar mi ni bilo niti najmanj všeč, ker ni bilo fer do atija.	Brez nove partnerke	Usklajevanje skupnih dogodkov
D74	In to je pa po mojem dogodek, najboljši v lajfu. (tresoč glas in solze oči). Ko so prišli pa vsi partnerka od očeta ati mami s partnerjem in je bilo super.	Skupaj na dogodku	Usklajevanje skupnih dogodkov
D75	Mi je žal za vse ločene otroke, ko so v teh situacijah in mogoče nikoli ne morajo tega doživeti. (Solzne oči)	Sočutje	Usklajevanje skupnih dogodkov
D76	Da smo vsi za isto mizo, da jih opazuješ kak se majo fanj, kak se smejejo, pogovarjajo, obujajo celo kake spomine. To je tak nor občutek.	Odlično druženje	Usklajevanje skupnih dogodkov
D77	To je je tisti največji izziv, če bo še kdaj da ne bi rabila deliti teh dogodkov. Ker to se mi zdi največji absurd. Ker ti si otrok in ti nisi nič kriv. Ampak ti vseeno nosiš posledice vsega tega.	Otrok nosi posledice	Usklajevanje skupnih dogodkov
D78	Js ti ne morem povedat, koliko sem bla js ponosna tisti dan na mami.	Ponos	Usklajevanje skupnih dogodkov
D79	Toliko ko so se vsi tisti dan potrudili za mene, ne vem no res neprecenljiv občutek	Neprecenljivi občutki	Usklajevanje skupnih dogodkov
D80	To je tisti občutek ko se ti povem povrne vse. Tega tisti otroci, ki se jim starši niso ločili ne morejo razumeti.	Neprecenljivi občutki	Usklajevanje skupnih dogodkov
E43	Na primer maturantski ples je težko uskladiti	Težko usklajevanje	Usklajevanje skupnih dogodkov
E44	To da ati bi mel partnerko zraven,	Sovražni odnos med	Usklajevanje skupnih

	mama pa tega noče je sovražno nastrojena proti njej.	mami in novo partnerko	dogodkov
E45	Dosti odvisno od mame kak bo ona sprejela njo. Ampak mislim da je ne bo nikoli.	Sovražni odnos med mami in novo partnerko	Usklajevanje skupnih dogodkov
E46	Bojo to še problemi.	Težko usklajevanje	Usklajevanje skupnih dogodkov
E47	niso mi delal problemov ampak je bilo vse dvomljivo ni prijetno.	Ni prijetno	Usklajevanje skupnih dogodkov
F39	Vsak starš pride enkrat na pomemben dogodek.	Izmenično	Usklajevanje skupnih dogodkov

NADKATEGORIJA: Odnosi danes

OSEBA	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA
A68	nami je veliko iskrenosti, pogovora izmenjave mnenj, argumentiranja, velik preživimo skupnega časa. Se zabavamo, smejimo.	Preživljanje prostega časa	Odnosi v družini
A69	Se spoštujemo in spoštujemo drug drugemu, velik je skrbnosti med nami. Malih pozornosti, listkov, sporočilc.	Spoštovanje	Odnosi v družini
B53	Jah sestavljamo ga spet nazaj skupi, upam da ga sestavimo, da bo funkcioniral za vse nas.	Sestavljanje	Odnosi v družini
C46	kot normalne, zdrave odnose	Zdravi odnosi	Odnosi v družini
C47	Moj odnos s Petrom pa se mi zdi da, bolj ko odrašča boljši je najin odnos.	Z odraščanjem boljši odnos	Odnos med novim partnerjem in otrokom
Č32	Več kot sem naredila več ne bi mogla	trud	Odnos med novim partnerjem in otrokom
D65	Oh...res super odnosi, ne bi mogla brez ene družine, ne bi mogla brez druge družine	Pomembnost obeh družin	Odnosi v družini
D66	Ker mi obe preveč pomenijo in to je ena moja zelo velika družina.	Pomembnost obeh družin	Odnosi v družini
D67	Ne predstavljam si pa da bi prekinila s katerokoli družino, ker bi pa to zelo negativno vplivalo na mene.	Negativni vpliv ob prekinitvi	Odnosi v družini
D81	Ja kar mi je najbolj pomembno je to, da moji starši ostanejo s temi partnerji kot so, da se spoštujejo, pomagajo.	Spoštovanje in ohranjanje odnosov	Odnosi v družini
D82	Seveda pa nočem, da bi se ločitev zgodila meni, ker nočem, da bi moji otroci to vse isto doživljali.	Soočanje	Posledice ločitve
D83	Še vedno pa vem, da imam posledice ločitve še danes	Posledice	Posledice ločitve
D84	Čeprav si pol rečeš, ja glej zdaj mam pa še dve sestrī brata in dve družini in to je to.	Dve družini	Odnosi v družini
E38	Moj odnos z mamo je dober, zaupljiv, nič drugačen od kar sta šla narazen.	Dober odnos z mamo	Odnos s starši
E39	Z očetom mam slabši odnos, kot z mamo ni toliko zaupljiv.	Slabši odnos z očetom	Odnos s starši
E40	Ampak še vedno, če bo on ker rabil mu bom takoj pomagal in on men.	Pomoč	Odnos s starši
E41	Z novo partnerko pa ni nobenih velikih	Vljudnost	Odnos med otrokom in

	odnosov bolj vljudnost		novim partnerjem
F40	Rabila sem dosti časa, da sem staršema oprostila vse, kar se mi je zdelo krivično pri njuni ločitvi.	Oprostitev krivičnosti	Odnos s starši
F41	zelo dobro se razumem z obema, prav tako z partnerico mojega očeta.	Dobro razumevanje	Odnosi s starši
F42	S partnerjem moje mame pa nikoli nisva imela odnosa, sva vljudna eden do drugega, vendar se tukaj nikoli ne bo vzpostavila takšna mera zaupanja, kot pri očetovi partnerici.	Vljudnost	Odnos med otrokom in novim partnerjem
G35	Mamo se radi, super se mamu, zdaj smo sestra, brat in mama.	Ljubezen	Odnosi v družini
G36	Kar se dela vse si pomagamo, ja noro smo povezani, to pa.	Pomoč drug drugemu	Odnosi v družini

8.4 Priloga 4: Osnovno kodiranje

Potek razveze

Dojemanje ločitve

- brez nasilja, brez preprirov D1, D4
- posrednik med starši F4
- ne spomni se ločitve E1
- Majhen ob ločitvi G1

Zaščita

- Obvarovanje otroka D2
- Preusmeritev pozornosti D3
- Pomanjkanje zaščite otroka in iskrene komunikacije F3

Vzrok ločitve

- Ne seznanjenost z razlogom D5, E2
- Prepri D6
- Afere E3

Ureditve stikov

- Prehajanje med starši D7
- Več stikov z mamo D9, E6
- Upoštevanje interesa otroka D10
- Razumevanje s starši se je spremenilo po ločitvi E7
- Boj za skrbništvo F5
- Pretrgani stiki z očetom G2

Varno okolje

- Ohraniti šolo D8
- Odklonitev podpore in tolažbe E4

Občutki ob ločitvi

- Dobro sprejemanje situacije E5
- Težka čustvena izkušnja F1
- Neprijetni spomini F2

Odnosi s starši

- Ponovno povezovanje z mamo F7
- Dobri odnosi z očetom F6

Ustvarjanje nove družine

Nova družina

- Skupno življenje A1
- Dobro sprejetje A4
- Dober odnos A5
- Potrebuje oba A6

Skrbništvo

- Partner dobil skrbništvo A3
- Skupno skrbništvo A2

Ustvarjanje nove družine

- Dileme sprejemanje B2

- Sprejemanje otroka B5
- Skepticizem C1
- Sprejemanje C2
- Konec zveze Č3

Selitev

- Zmanjšanje stikov B3
- Oče se je preselil Č1

Tožbe

- Prepiri z bivšo ženo B4

Nov družinski član

- Prihod sestre B6
- Prihod novega otroka C3
- Neodobravanje otrok Č2

Seznaiter z novim partnerjem

- Spoznavanje novega partnerja D11, D12, F9

Vzrok za razvezo

- Prevara F8
- Pretvarjanje v odnosih G2

Okolica

Vpliv okolice

- Pomisleki A8
- Spoštovanje bližnjih C6
- Obremenjevanje z mnenjem staršev F10
- Premajhen za vpliv iz okolice G3, G4

Brez vpliva okolice

- Ni vpliva okolice A7
- Brez obremenjevanje C5, D13

Negativni vpliv okolice

- Obremenjevanje z okolico C4
- Izredno obremenjevanje z okolico Č4, E10
- Vztrajanje v zvezi Č5
- Slabi občutki E9

Sprejemanje novega partnerja/otoka

Sprejemanje otroka

- Zaljubila v del partnerja zaradi otroka A9
- Dober pristop k otroku A10
- Otrok ni ovira A11
- Informacija o otroku A12
- Skupaj živijo A13
- Sprejetje otrok ni obojestransko Č7

Trud za vzpostavitev odnosa

- Nov izziv materinstva B7
- Želja za vzpostavitev dobrega odnosa B8

- Izjemen trud B9
- Učni proces B10

Konflikti med staršema

- Trenja z bivšim partnerjem B11
- Bivša žena, kot ovira B12

Dvomi ob nastajanju nove družine

- Pomisleki C7
- Osamljenost staršev D29

Sprejemanje novega partnerja

- Dobro sprejemanje D23
- Drugega partnerja lažje sprejela D26
- Pomemben čas za popolno sprejetje novega partnerja D27, F15
- Sprejemanje E16
- Odpor do novega partnerja E17
- Izogibanje stikov z novo partnerko F14
- Sprememba osebe G11
- Brez dilem Č6

Notranji občutki

- Nepopolno sprejetje novega partnerja D24
- Boj za očeta – ljubosumje D25
- Izdaja mame – občutek krivde D25
- Bojevanje v sebi D28

Spoznavanje novega partnerja/otroka

Srečanje z otrokom

- Srečanje pred zvezo A14
- Sproščeno vzdušje A15
- Seznanitev, kot prijateljica A16
- Seznanitev z zvezo A19
- Nezaupanje B14
- Zabava C8
- Prijetno druženje C9
- Sramežljivost Č10

Druženje z otrokom

- Skupni obrok A17
- Spontanost A18

Vloga starša

- Pomoč partnerja A20
- Pomembnost starša A21

Odprt prostor za graditev odnosa

- Potreben prostor za ustvarjanje odnosa A22
- Zabava B13
- Skrb za otroka Č9

Ljubosumje

- Boj za očeta B15, B16
- Odpor B17

Selitev

- Prihod otrok partnerja Č8

Srečanje z novo partnerko/jem

- Poznavanje partnerke D14
- Sprejemanje novega partnerja D16, E11
- Srečanje z partnerjevimi otroki D21
- Spreočeno srečanje D22
- Druženje ob večerji F11
- Prijetno druženje F12
- Skupna nogometna tekma G5

Druženje z novo partnerko/jem

- Skupno druženje D15
- Sproščeno druženje G6
- Pozitiven odnos G8

Občutki otroka

- Neprijetni občutki D17
- Grenko sladki občutki D18
- Zamenjati vlogo mame D19
- Mešani občutki D20, E12
- Dvomi E13
- Izdaja mame E14

Podpora otroku

- Odobritev srečanj E15

Sprejemanje novega partnerja/ke

- Primerjava mame in nove partnerke F13
- Seznanitev z novim partnerjem G7

Nasilje

- Sprememba osebe G9
- Alkohol in nasilje G10

Vzpostavitev skupnih navad

Vzpostavljanje odnosov

- Spontanost A23
- Brez hitrih odločitev A24
- Ohranjanje navad A25
- Prilagajanje željam otroka A26
- Prilagajanje ritmu A27
- Pomoč starih staršev A28

Razvijanje odnosa

- Razvojno spontano A29
- Sprememba B18

- Postopoma C10

Prilagajanje na spremembe

- Prehajanje med družinama B19
- Pomanjkanje pozornosti B20, C13
- Nove omejitve B21, F17
- Najstniška leta, odraščanje B22, C16
- Težko sprejemanje novega partnerja C11, D31, D32
- Prihod novih članov v družino C12
- Težko soočanje s spremembo C14
- Upor pri vzgoji C15
- Šok D30
- Potreben čas za novosti F16
- Strah G12

Nemoč

- Podrejanje Č11
- Popuščanje Č12
- Suženj Č13

Stiki s starši

- Obisk drugega starša E18
- Občutek krivde E19

Vzpostavitev odnosa in zaupanja

Vzpostavljajanje odnosa

- Zaupna raven dobra A30
- Zadržki na intimni ravni A31
- Družina kot celota A32
- Brez razlik A33
- Trenutki ena na ena A34
- Skupno preživet čas A35
- Podpora partnerja A74
- Nihanje v odnosu B23
- Prilagajanje B24
- Težko soočaje B25
- Skupni pogovori B26, E22
- Trud za kvaliteten odnos B27
- Poštenost C20
- Pomoč pri obveznostih C21
- Odlično ujemanje D36, D37
- Empatija D38
- Pomoč D39
- Vljudnost E23
- Dober odnos F20
- Omejitve F21
- Sprejemanje G16

Neodobravanje novega partnerja

- Nikoli želje po nadomestitvi starša C17

Vzpostavljanje reda

- Spoštovanje C18
- Uspeh C19

Zaupanje

- Preživljanje prostega časa C22
- Popolno zaupanje le do staršev C23
- Nezaupanje E24, E25
- Zaupanje do neke mere F22, G15

Ohranjanje stikov

- Podpora Č14

Ljubosumje

- Zarota Č15, Č16
- Zaljubljenost A73
- Želja po dobrih odnosih B54
- Ljubosumje med otroki Č33

Odtujitev

- Strah G17
- Zaščita starša G18

Vloga novega partnerja/otroka

Vloga otoka/novega partnerja v življenju

- Pomembna vloga A36, B28, D33
- Nova vloga materinstva A37
- Del partnerja B30
- Skrb in pravičnost C24
- Nima vloge E20
- Druga mama F18
- Vir podpore F19

Ohranjanje stikov

- Stik med polsestrama B29
- Ni stikov G13
- Pozdrav G14

Sprejemanje otok

- Razlike med otroki Č18

Zaupanje

- Odkriti odnosi D34

Konflikti

- Zadržki D35

Pomanjkanje pozornosti

- Zmanjšanje stikov z očetom E21

Dejavniki, ki vplivajo na odnos

Skupno druženje

- Skupno preživljanje časa A38, A42, C25
- Odnos ena na ena A72
- Podpora sorejencev D45

Graditev odnosa

- Povezovanje A39
- Ohranjanje dobrega partnerskega odnosa A40
- Spoštovanje A41
- Sprejemanje B32, D44
- Odprt prostor za graditev odnosa D40, D42, F24
- Dojemanje D41
- Zaupanje in pogovor D43
- Brez vpliva mame in okolice E29
- Izkušnje F25
- Prilagoditev G19
- Odmik G20

Razdiranje odnosov

- Bivši partner B31
- Puberteta B33
- Izdaja B34

Pomoč

- Podpora Č19

Ne sprejemanje

- Nove vloge partnerke E26
- Karakter E27
- Občutek odvečnosti E28

Strokovna pomoč

Uporaba strokovne pomoči

- Brez strokovne pomoči D46, E30
- Ni možnosti F25
- Sama poiskala strokovno pomoč F26
- Hiperaktivnost G21
- Nezbranost G22

Odnos z otrokovim drugim staršem

Odnos med novim partnerjem in drugim staršem

- Brez stikov A43
- Uraden pozdrav A70
- Ni povezovanja A71
- Klic v sili B35, Č20, Č21
- Pogovor B36
- Zaradi otroka pomemben stik B37

- Brez prilagajanj B38
- Ni odnosa B39
- Dober odnos C26

Podpora otroku

- Iskren pogovor A44

Razlikovanje v vzgoji

- Ni enakih pogledov A45
- Manipulacija A46

Odnos med polbrati/polsestrami/sorejenci

Sprejemanje novega otroka

- Težko sprejemanje na začetku A47
- Edinka A48

Odnos med otroki

- Ljubezen B40, Č24
- Ljubosumje B41, C29
- Sovražna B42
- Razlike pri skrbi B43
- Prave sestre B45
- Manipulacija B46
- Otroka se imata rada C27
- Zaščitniški odnos C28, F24
- Dober odnos C30, F28, F33
- Razumevanje Č23, Č25
- Poslabšanje sčasoma Č26
- Seznanitev D47
- Skrb za mlajšo sestro D48, F26
- Skupno preživljanje časa D49,
- Sanjski odnos D53
- Zbliževanje s podobno situacijo F29
- Sprejemanje F23
- Zaupanje F25

Razlike pri vzgoji

- Vključevanje obeh B44
- Trud za enakopravno vzgojo C31
- Podzavestne razlike C32
- Ni razlik pri materialnih dobrinah C33
- Starejši – mlajši C34
- Užaljenost C35
- Ni razlik D50
- Enak odnos D51
- Strah pred možnim razlikam D52
- Prisotne razlike F30
- Vsak starš ima raje svojega otroka F31
- Čutenje razlik F32

Neodobravanje nove partnerke

- Odpor E31

Odnos med novo partnerko/jem in otrokom

- Odobravanje F27

Izboljšanje odnosa med novim partnerjem in otrokom

Prispevki k boljšem odnosu

- Uravnotežena pozornost A49, Č29, D59
- Odprt prostor za vzpostavljanje odnosa A 49
- Prostor in čas A50, Č28, G29
- Brez prisile A51
- Se zgradi ali ne A52
- Potrpežljivost A53
- Se ne zamenja biološkega starša A54
- Brez umetnih pričakovanj A55
- Spodbujanje A56
- Avtoriteta partnerju, kot sostaršu A57
- Opremit otroka B47
- Usklajenost med družinama B48, B49
- Bistvena družina, kjer otrok biva B50
- Pošten odnos C42
- Iti otroku naproti Č27
- Bližina G54
- Graditev odnosa D55
- Iskren pogovor D56, D58, D60, E35
- Preživljanje prostega časa D57
- Težko E32
- Starost otroka E33, E34
- Izleti igrače E36
- Srečen starš F34, G30
- Trud, odprtost F35
- Zaupanje G27
- Sprejemanje G28

Situacija: »ti nisi moj starš«

Nesprejemanje novega partnerja

- ti nisi moja mama A58
- težko soočanje C38
- zgodnja faza C36
- Ohranjati mirnost C39

Nadomeščanje bioloških staršev

- Pogovor A59, C41

Graditev odnosa

- Spoštovanje, kot sostaršu A61
- Dojemanje A62
- Brez vpletenih A63
- Spoštovanje pridobljeno A64
- Podpora partnerja C40

Sprejemanje novega partnerja

- Odraščanje C37

Izzivi in dileme

Dileme pri vzpostavljanju odnosa

- Zadržki A65
- Pazljivost A66
- Težko sporijemanje novih partnerjev s situaciji B56

Reševanje dilem

- Pogovor s partnerjem A67

Izziv pri vzpostavljanju odnosa

- Sprejemanje tujega otroka C43
- Navezati dober odnos C44
- Vzpostavljanje odnosa pri prehodih med družinama Č30
- Obremenitev Č31
- Sprejemanje novega partnerja D61
- Vse ostane kot je D62
- Strah pred ponovno izgubo D63, D64
- Sprejetje, da starša nista več skupaj E37
- Sprijaznjenje s situacijo E42
- Prilagoditev F36
- Zaupanje F37
- Razlike F38

Posledice ločitve

- Posledice G31
- Razmišljanje G32
- Nasmeh staršev G33
- Nočne more G34
-

Otrokovi pomembni dogodki

Usklajevanje skupnih dogodkov

- Ponos B55, D78
- Ni bilo dogodkov C45
- Ločeno praznovanje D68
- Prikrašanost starša D69
- Neodobravanje zahtev mame D70
- Skupaj na dogodek D71, D74
- Trud D72
- Brez nove partnerke D73
- Sočutje D75
- Odlično druženje D76
- Otrok nosi posledice D77
- Neprecenljivi občutki D79, D80
- Težko usklajevanje E43, E46
- Sovražni odnos med mamo in novo partnerko E44, E45
- Ni prijetno E47
- Izmenično F39

Odnosi danes

Odnosi v družini

- Preživljanje prostega časa A68

- Spoštovanje A69
- Sestavljanje B53
- Zdravi odnosi C46
- Pomembnost obeh družin D65, D66
- Negativni vpliv ob prekinitvi D67
- Spoštovanje in ohranjanje odnosov D81
- Dve družini D84
- Ljubezen G35
- Pomoč drug drugemu G36

Odnosi med novim partnerjem in otrokom

- Z odraščanjem boljši C47
- Trud Č32
- Vljudnost E41, F42

Posledice ločitve

- Soočanje D82
- Posledice D83

Odnos s starši

- Dober odnos z mamo E38
- Slabši odnos z očetom E39
- Pomoč E40
- Oprostitev krivičnosti F40
- Dobro razumevanje F41